

Jaarverslag

2023

SPW

Goed voor
elkaar

met onze 6
pensioenbeloften

Inhoudsopgave

1 Bestuursverslag

Inleiding	4
Kerncijfers	12
Risicomangement	14
Premie- en toeslagbeleid	18
Verkort actuariel verslag	21
Vermogensbeheer	23
Kostenparagraaf	32
Communicatie	39
Wijzigingen in reglementen, statuten en verplichtstelling	43
Klachten	45
Organisatie	48
Verslag van de Compliance Officer	55
Verslag Raad van Toezicht	56
Oordeel en verslag VO 2023	61
Reactie van het bestuur op het oordeel van het Verantwoordingsorgaan (VO) en het verslag van bevindingen van de Raad van Toezicht (RvT)	64

2 Jaarrekening

Balans	66
Staat van baten en lasten	67
Kasstroomoverzicht over 2023	68
Toelichting behorende tot de jaarrekening 2023	69
Toelichting op de balans over 2023	79
Toelichting op de staat van baten en lasten over 2023	93

3 Overige gegevens

Statutaire bestemming van saldo van baten en lasten	117
Actuariële verklaring	118
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	120

Bijlagen

SFDR	131
------	-----

1 Bestuursverslag

Inleiding

Het bestuur van SPW legt in en via dit jaarverslag verantwoording af. Dat gebeurt op verschillende manieren en daar waar nodig wordt voor meer informatie verwezen naar documenten die op de website staan, zoals de belangrijkste beleidsdocumenten, de financiële opzet van ons fonds, de statuten en reglementen en de beschrijving van de organisatie.

Behalve dit jaarverslag brengt het bestuur ook een Verslag Verantwoord Beleggen uit. Ook dit document staat op de website. Dit jaarverslag beschouwt SPW niet primair als een communicatiemiddel voor zijn (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers, maar als een verantwoordingsdocument.

Het verslagjaar kenmerkte zich als een uitzonderlijk intensief jaar als gevolg van de voorbereidingen op het nieuwe pensioenstelsel.

Gezien de hoge inflatie in de afgelopen jaren kwam er wederom extra aandacht te liggen op het indexatiebesluit voor de pensioenen van gepensioneerden, slapers en actieven op 1 januari 2024 mede ook omdat voor gepensioneerden en gewezen deelnemers andere toeslagregels gelden dan voor actieve deelnemers. Begin oktober 2023 kondigde SPW aan dat de pensioenen van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden met 2,42 procent werden verhoogd. De verhoging is gebaseerd op de gemiddelde prijsstijging in het vorige jaar. De opgebouwde rechten van de huidige werkenden werden met 1,76 procent verhoogd. Die verhoging is gebaseerd op de loonstijging van de cao Woondiensten. Dit is zo vastgelegd in ons pensioenreglement. Eenmalig daarvan afwijken is volgens de wet niet toegestaan. Bij een verhoging kijken we naar zowel de belangen van de huidige werkenden als de gewezen deelnemers en gepensioneerden. Het pensioengeld moet namelijk evenwichtig worden verdeeld. Ook bekijken we wat een verhoging betekent voor de financiële situatie in de toekomst. SPW bereidt zich voor op het nieuwe pensioenstelsel. Bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is een buffer nodig om de pensioenen te verdelen.

Het bestuur vindt het van belang om de overgang naar het nieuwe stelsel op een evenwichtige wijze vorm te geven. In dat kader heeft het bestuur een zorgvuldige afweging gemaakt en besloten om geen gebruik te maken van de mogelijkheid om soepelere regels voor indexeren te hanteren. Het bestuur heeft de uitvoering van de pensioenregeling aanvaard. Het bestuur van SPW heeft, in overleg met de overige fondsorganen, de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, vastgelegd. Deze doelstellingen en uitgangspunten worden gehanteerd bij de toetsing van de opdrachtaanvaarding voor de uitvoering van de nieuwe pensioenregeling door het bestuur van de door de sociale partners overeengekomen pensioenregeling en bij de besluitvorming, de verantwoording, de advisering en het toezicht binnen SPW. Sociale partners hebben de doelstellingen, het ambitieniveau van de toeslagverlening en de risicohouding voor de uitvoering van de pensioenregeling als opdracht aan het bestuur van SPW meegegeven.

De uitvoering, maar ook de beleidsvoorbereiding van het beleid zijn ook in 2023 naar behoren verlopen. In het verslagjaar hebben we veel aandacht en tijd besteed aan het voorbereiden van de invoering van de Wet toekomst pensioenen (Wtp).

Zo werd er in 2023 samen met sociale partners een belangrijke stap gezet met de definitieve keuze voor de solidaire premieregeling. De financiële opzet nieuw pensioencontract SPW is in 2023 door het bestuur goedgekeurd en ligt nu voor aan de sociale partners.

Principes Pensionfund Governance en Code Pensioenfondsen

Het implementeren en waarborgen van de Principes van Pensionfund Governance (PFG), ofwel Goed Pensioenfondsbestuur, en de normen uit de Code Pensioenfondsen, is een continu proces.

Het bestuur geeft via dit verslag inzicht in de wijze waarop het invulling geeft aan:

- de taken en werkwijze van het bestuur
- deskundigheid- en competentieontwikkeling
- verantwoording
- risicomanagement
- transparantie
- communicatie
- inrichting
- organisatie

Dat gebeurt aan de hand van de volgende acht thema's:

- vertrouwen waarmaken
- verantwoordelijkheid nemen
- integer handelen
- kwaliteit nastreven
- zorgvuldig benoemen
- gepast belonen
- toezicht houden en inspraak waarborgen
- transparantie bevorderen

De Wet bestuur pensioenfondsen bevat eisen ten aanzien van de deskundigheid van het bestuur van pensioenfondsen en het interne toezicht. De Code Pensioenfondsen bevat een aantal richtlijnen ten aanzien van de verantwoording in het jaarverslag over PFG.

Het integraal verslag van de Raad van Toezicht (RvT), het Oordeel van het Verantwoordingsorgaan (VO) en de reacties van het bestuur hierop zijn opgenomen in afzonderlijke hoofdstukken in het bestuursverslag. Ook is het verslag van de Compliance Officer van SPW opgenomen.

Het bestuur houdt zich in beginsel aan de Code Pensioenfondsen. Daar waar het fonds niet aan de norm voldoet, legt het bestuur uit waarom het hieraan niet of nog niet voldoet volgens het 'pas toe of leg uit'-principe. Het bestuur heeft ook een afzonderlijk document opgesteld, dat alle normen uit de code bevat en waarin zij aangeeft of het aan de norm voldoet en zo ja, hoe. In het geval dat er niet aan de norm wordt voldaan, wordt uitgelegd waarom niet. De Code Pensioenfondsen en de invulling ervan door het bestuur staan op de website.

Kernactiviteiten

De kernactiviteiten van SPW zijn:

- Het innen van de door het bestuur vastgestelde premie.
- De administratie hiervan evenals de administratie van de toegekende aanspraken.
- Het beleggen van de financiële middelen.
- De informatieverschaffing aan de deelnemers en werkgevers.
- Het tijdig betalen van de toegekende uitkeringen.

We verrichten deze activiteiten op beheerste wijze.

Organisatie

SPW is een stichting met een bestuur dat zorg draagt voor deze activiteiten. Het bestuur heeft praktisch al deze activiteiten uitbesteed aan APG. De reden van de uitbesteding is dat het fonds zich te klein vindt om zelf op een gedegen en efficiënte wijze het vermogensbeheer, het pensioenbeheer en de communicatie uit te voeren. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor

een juiste en tijdige uitvoering van deze activiteiten en heeft verschillende commissies ingericht die adviezen voorbereiden voor het bestuur, de uitvoering monitoren en terugkoppelen.

SPW heeft de sleutelfuncties Risicobeheer, Interne Audit en Actuarieel ingericht. De sleutelfunctiehouder Risicobeheer is tevens bestuurslid; de overige sleutelfunctiehouders functioneren buiten het bestuur.

Het bestuur legt verantwoording af aan het VO over het gevoerde en het voorgenomen beleid. De RvT houdt toezicht op de adequate risicobeheersing en de evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af aan het VO over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden. Ten slotte keurt de RvT het jaarverslag goed.

Het bestuur werkt met een strategienota. Hieruit worden doelstellingen afgeleid die zijn vastgelegd in een meerjarenplan en vervolgens in een jaarkalender. Alle commissies werken via een dergelijke jaarkalender.

Missie en visie

SPW beschikt over een missie, visie en strategie. De strategie bestaat uit een concrete uitwerking van de visie (wat gaan we (niet) doen en waarom?), inclusief een actieplan (welke acties?) en een taakverdeling (wie doet wat?). Om te komen tot de missie, visie en strategie, heeft het bestuur duidelijkheid verkregen van sociale partners over de doelstellingen, het ambitieniveau van de toeslagverlening en de risicohouding, die ten grondslag liggen aan de pensioenregeling.

In overleg met het VO en de RvT heeft het bestuur zorg gedragen voor de vastlegging van de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, van SPW.

De missie en visie van SPW luiden – op basis van de doelstellingen, beleidsuitgangspunten, het ambitieniveau van de toeslagverlening en de risicohouding – als volgt:

Missie (waar staan we voor?)

Zorgen voor een waarde- en welvaartsvast pensioen tegen betaalbare premies en aanvaardbare risico's voor iedere aanspraakgerechtigde.

Visie (waar gaan we voor?)

Het bestuur gelooft – vanuit de cultuur van woningcorporaties waaruit het fonds is ontstaan – dat zorg dragen voor de pensioenen van deelnemers en gepensioneerden meer betekent dan de technische uitvoering van financieel beleid. Daarom streeft het bestuur naar een solide (uitvoering van de) pensioenregeling én een betrokken en sociale relatie met de belanghebbenden van het pensioenfonds. Hiervoor hebben wij onze zaken goed voor elkaar en zijn wij goed voor elkaar. Daar handelen we ook naar.

Financieel beleid

Een solide pensioen betekent voor het vermogensbeheer dat verantwoorde risico's genomen moeten worden. Voor het risicomanagement van SPW houdt dit in dat gezocht wordt naar een optimum tussen de kosten en opbrengsten van het risico. De financiële risico's van het fonds moeten afgeleid zijn van de rendementsdoelstelling. De dynamiek die onze omgeving kenmerkt, vereist voortdurende aandacht en tijdige bijsturing.

Optimale dienstverlening

SPW communiceert intensief met de belanghebbenden bij het fonds. Uitgangspunt hierbij is dat alle belanghebbenden kunnen weten waar zij als individu en collectief aan toe zijn. SPW is benaderbaar en behulpzaam en is proactief bij belangrijke momenten in het leven van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

Strategie

SPW heeft een strategie opgesteld als concrete uitwerking van de visie. Hierbij is vooral gekeken naar de sociale en maatschappelijke ontwikkelingen, de ontwikkelingen in de sector woondiensten en ontwikkelingen op het gebied van het pensioenstelsel. Dit leidt ertoe dat SPW verder werkt aan klanttevredenheid door vernieuwing/modernisering op het gebied van digitalisering, informatisering en communicatie. Daarbij treedt SPW met betrekking tot de toepassing van (nieuwe) ICT-technologie niet als innovator op, maar als koploper op basis van bestaande en bewezen technologie.

In 2023 heeft het bestuur gewerkt vanuit de Strategienota 2022-2024. In de strategieperiode 2022-2024 wordt met name prioriteit gegeven aan die activiteiten die nodig zijn voor (de implementatie van) het nieuwe pensioenstelsel.

Als onderdeel van de strategische analyse heeft het bestuur een strategische risicoanalyse uitgevoerd en zijn de belangrijkste risicoscenario's geïnventariseerd en beoordeeld. Deze zijn uitgewerkt in de Eigenrisicobeoordeling (hierna ERB).

Ambitie (wat willen we concreet bereiken?)

Om invulling te geven aan het volbrengen van de missie en visie heeft SPW de volgende ambitie uitgesproken:

De ambitie is om minimaal 80 procent van de actieve deelnemers, minimaal 95 procent van de werkgevers, 84 procent van de pensioengerechtigden en 67 procent van de gewezen deelnemers aan zich te binden.

Dat willen we bereiken door de vertrouwde en betrouwbare partner in pensioenplanning te zijn voor deelnemers en werkgevers, en door van een functionele relatie (technische uitvoering van beleid) naar een betrokken en persoonlijke verbintenis te gaan (samen werken aan het beste pensioen).

Fundamenteel in deze transformatie is een hoog onderling vertrouwen van deelnemers en werkgevers in SPW. Dit moet leiden tot een hoge tevredenheid onder deelnemers. Daarnaast heeft SPW de ambitie om een welvaartsvast pensioen voor actieven en een waardevast pensioen voor niet-actieven waar te maken.

Eind 2023 bleek uit het klanttevredenheidsonderzoek dat 97 procent van de werkgevers, 85 procent van de actieve deelnemers en 95 procent van de pensioengerechtigden vrijwillig voor SPW zouden kiezen als die mogelijkheid er zou zijn. Ook bij de gewezen deelnemers (79 procent) hebben we onze ambitie dit jaar gehaald. De meeste klanttevredenheidsscores van 2023 zijn gestegen of gelijk gebleven ten opzichte van 2022. De belangrijkste bevindingen uit het klanttevredenheidsonderzoek zijn:

- De waardering van en binding met SPW is sterk.
- Er is vertrouwen in de goede bedoelingen, kennis en aanpak.
- SPW wordt gezien als solide en betrouwbaar.

Onze merkblofte is 'Goed voor elkaar'. Daarmee bedoelen we dat we onze interne zaken goed op orde hebben, maar ook dat we goed voor elkaar zijn in de zin dat we als collectief fonds voor de sector werken en onderling solidair zijn. Om hieraan meer inhoud te geven, hebben we in 2019 de 'pensioenbeloften' geformuleerd. Onze belanghebbenden weten waar SPW voor staat en waar ze op kunnen rekenen.

Het bestuur heeft eerder onderzocht of SPW toekomstbestendig is als zelfstandig fonds. Geconcludeerd is toen dat samengaan, consolideren met andere pensioenfondsen (de 'noodzakelijke' consolidatie) niet aan de orde is. Het fonds gaat in principe zelfstandig verder. Wel kan (op deelgebieden) samenwerking worden gezocht met andere pensioenfondsen, indien dit voor het realiseren van het te behalen doel gewenst is. In 2023 was er geen aanleiding om deze conclusies te herzien.

Risicobereidheid

De effectiviteit en doelmatigheid van het risicobeheer wordt jaarlijks door het bestuur geëvalueerd. Tijdens deze evaluatie wordt gekeken naar de opzet, bestaan en werking van het integraal risicomanagement. Op basis van de uitkomsten van de evaluatie wordt het volwassenheidsniveau van het integraal risicomanagement binnen het fonds vastgesteld en worden eventueel vervolgcacties gedefinieerd. Het bestuur heeft eind 2021 in een risicoworkshop zijn risicobereidheid aangepast.

Jaarlijks wordt de effectiviteit en doelmatigheid van de risico's en het risicobeheer geëvalueerd. Dit is als onderdeel van de reguliere (risicomanagement-) werkzaamheden opgenomen in de jaarkalender van het fonds. Daarnaast zullen de komende jaren zich kenmerken door een intensief en complex transitietraject naar het nieuwe pensioenstelsel. Het beheersen van de daarbij gepaard gaande risico's zal veel aandacht vragen van het bestuur en andere betrokkenen bij het transitieprogramma.

In 2022 hebben we onderzoek gedaan naar wat de risicohouding van onze deelnemers en pensioengerechtigden is. Hiermee hebben we rekening gehouden bij het ontwerpen en inrichten van de nieuwe regeling en het beleggingsbeleid.

Evenwichtige belangenafweging

Evenwichtige belangenafweging is naast andere elementen die we moeten meenemen – zoals effectiviteit, proportionaliteit en solidariteit en continuïteit van de pensioenregeling – van groot belang. Bij al onze beslissingen geven we ons er rekenschap van dat deze gevolgen kunnen hebben voor de verschillende stakeholders van ons fonds. We proberen dit inzichtelijk te maken door middel van onze generationele balans. Dit instrument brengt de financiële gevolgen van onze besluiten voor de verschillende groepen in kaart. We hebben zo goed mogelijk in het verleden genomen besluiten 'vertaald' naar deze groepen: wat hebben zij ingelegd aan premie? Wat halen zij er aan opbouw uit? Deze balans helpt ons heel goed om te kijken naar de gevolgen en om daar verantwoording over af te leggen.

Belangrijkste elementen van het gevoerde beleid/realisatie verwachtingen voorgaand jaar

In de paragrafen hierna volgen de belangrijkste punten van het gevoerde beleid.

Governance

In het verslagjaar zijn de voorbereidingen om het nieuwe pensioenstelsel, de Wtp, tijdig, juist en volledig te implementeren geïntensiveerd. De regievoering over het geheel aan werkzaamheden voor deze transitie is belegd bij de Regiegroep. Deze groep bestaat uit bestuurders uit onze bestuurscommissies en het Dagelijks Bestuur (DB), de directeur van het bestuursbureau aangevuld met vertegenwoordigers van de uitvoeringsorganisatie.

Daarnaast is het overleg met sociale partners van groot belang. Het DB en de directeur van het bestuursbureau onderhouden regelmatig contact met sociale partners. De voorzitter van werknemerszijde, mevrouw Miranda Blomberg, is mede vanwege het belang van continuïteit in het bestuur in 2022 aan haar vierde termijn begonnen na instemming van de RvT en DNB. In 2019 hebben we drie sleutelfunctiehouders benoemd. In het verslagjaar hebben we het functioneren geëvalueerd; alle sleutelfuncties functioneren naar behoren.

In 2023 is de samenstelling van de RvT gewijzigd: op 30 juni 2023 heeft de heer Covers afscheid genomen van de RvT na het bereiken van het einde van zijn laatste termijn. Met ingang van 1 juli 2023 is mevrouw Hendriks benoemd tot voorzitter van de RvT. Met ingang van 14 juli 2023 is de heer Schreur benoemd tot de RvT met vermogensbeheer als aandachtsgebied.

De RvT heeft over 2023 een Rapport van Bevindingen afgeleverd en het besluit van het bestuur tot vaststelling van het Jaarverslag over 2023 goedgekeurd. De bestuursleden hebben op basis van het geschiktheidsplan uitvoering gegeven aan het ontwikkelplan op het gebied van deskundigheid en competenties.

Het VO heeft een uitgebreid, onderbouwd positief oordeel gegeven over het bestuursbeleid in 2023 en het voorgenomen beleid. Het VO heeft in het verslagjaar 2023 gaandeweg, aan de hand van focuspunten, zijn oordeel over het gevoerde beleid en het voorgenomen beleid inhoud gegeven.

In 2021 heeft SPW een nieuw Maatschappelijk Verantwoord Beleggen-beleid (MVB) vastgesteld. Om te komen tot dit nieuwe beleid zijn wij onder andere in gesprek gegaan met onze deelnemers. Wij hebben onze CO₂-reductiedoelstellingen aangescherpt naar een absolute 50 procent reductie van CO₂-uitstoot in 2030 ten opzichte van 2019 voor aandelen en bedrijfsobligaties.

Ook hebben we met onze deeleemers gesproken over ons beleid, de uitvoering en hun verwachtingen. Samen met hen en andere belanghebbenden zijn wij gekomen tot de vier thema's die centraal staan in het nieuwe MVB-beleid: klimaatverandering, behoud van biodiversiteit, goed bestuur en respect voor mensenrechten. Eind 2022 hebben we ons klimaatactieplan gepubliceerd met heldere doelen.

We sluiten al langer overheden van landen uit waarvoor een EU- of VN-wapenembargo van kracht is. We hebben daarnaast onze ambitie aangescherpt om niet te beleggen in staatsobligaties van overheden die burgervrijheden en democratie in grote mate beperken. In 2022 is dit nieuwe landenbeleid voor staatsobligaties volledig geïmplementeerd.

In 2023 hebben we een deelnemersonderzoek gedaan over ons MVB-beleid, dit om te toetsen of ons beleid nog aansluit bij de wensen van onze deelnemers. Voor meer informatie verwijzen we naar het hoofdstuk Beleggingen en ons Verslag Verantwoord Beleggen.

Het bestuur heeft de jaarlijkse toets op het integriteitsbeleid gedaan aan de hand van integriteitsrisico's. Hierbij zijn geen bijzonderheden geconstateerd. Wat betreft integriteit bespreekt het bestuur elk kwartaal de compliance-rapportage, waarin de algemene en specifieke ontwikkelingen van de compliance-thema's staan vermeld. Deze rapportage gebruikt het bestuur ook om ervaringen uit te wisselen en van elkaar te leren.

Het geschiktheidsplan is geactualiseerd. In het verslagjaar heeft het bestuur het informatiebeveiligingsbeleid vastgesteld en zijn onder meer de gedragscode en integriteitscode 'zo zijn onze manieren' aangepast.

Vermogensbeheer en financieel beleid

Het beleggingsbeleid in 2023 is gebaseerd op het Strategisch Beleggingsplan 2023-2025, dat is opgesteld in aansluiting op de in 2022 uitgevoerde ALM-studie. De ontwikkelingen op de financiële markten zijn gedurende 2023 nauwgezet gevolgd en getoetst aan de economische visie. Gedurende het jaar is belegd conform het beleid zoals vastgelegd in ons beleggingsplan 2023. In het kader van de uittreding van ABP uit de FGR-en heeft er onder andere een heroriëntatie plaatsgevonden rondom de Strategie Real Estate pool die verder zijn beslag zal krijgen in 2024.

De gehele portefeuille kende in 2023 een rendement van 8,5 procent tegenover een benchmarkrendement van 10 procent. Het rendementsverschil tussen portefeuille en benchmark is grotendeels bepaald door underperformance in de private equity portefeuille. De private equity portefeuille bestaat uit niet-beursgenoteerde (illiquide) beleggingen terwijl de benchmark bestaat uit beursgenoteerde beleggingen die in 2023 veel beter renderden dan de private equity portefeuille. De bijdrage van de overige beleggingscategorieën aan het relatieve rendement waren beperkt.

Het positieve rendement van de totale portefeuille van SPW werd vooral gedreven door de vastrentende waarden en aandelen en de renteswaps binnen de overlay, terwijl ook de alternatieve beleggingen positief hebben bijgedragen. In die zin was ook 2023 een opmerkelijk beleggingsjaar, waarbij zowel de zakelijke als de vastrentende waarden tegelijkertijd sterk in waarde zijn toegenomen. De renteafdekking wordt gedeeltelijk ingevuld met renteswaps binnen de overlay. De bijdrage aan het totaalrendement bedroeg 0,9 procentpunt. Het afdekken van het valutarisico droeg 0,3 procentpunt bij aan het totaal rendement van SPW, vooral vanwege het dalen in waarde van de Amerikaanse dollar ten opzichte van de euro.

SPW is als pensioenfonds een langetermijnbelegger. De goede resultaten over één jaar hebben dan ook nauwelijks invloed op het langetermijnbeleggingsbeleid, want daarvoor kijkt SPW meer naar haar totale balanspositie (zowel bezittingen als verplichtingen).

Door de hogere marktrente is de balanspositie (lees: dekkingsgraad) de afgelopen twee jaar sterk verbeterd en heeft SPW ook dit jaar weer een indexatie aan haar deelnemers kunnen verlenen. We hebben de (opgebouwde) pensioenen op 1 januari 2024 verhoogd. Gepensioneerden krijgen een hogere pensioenuitkering en de pensioenaanspraken worden verhoogd van alle

deelnemers die nu pensioen bij ons opbouwen, of dit vroeger hebben gedaan. We kunnen de pensioenen verhogen, omdat onze financiële situatie goed genoeg is. De actieve deelnemers krijgen een verhoging van 1,76 procent en de pensioengerechtigden en de gewezen deelnemers 2,42 procent. Voor deelnemers werkzaam bij een woningcorporatie geldt dat als de financiële situatie het toelaat, wij de pensioenen mee laten groeien met de loonontwikkeling van de branche Woningcorporaties. Dit betekent dat wij het pensioen zoveel mogelijk laten meegroeien met het salaris.

Voor gepensioneerden en gewezen deelnemers gelden andere toeslageregels dan voor actieve deelnemers. Dit staat beschreven in het pensioenreglement. Bij indexatie voor gepensioneerden en gewezen deelnemers wordt gekeken naar de prijsontwikkeling.

De jaarlijkse haalbaarheidstoets is uitgevoerd. Het verwachte pensioenresultaat sluit in voldoende mate aan bij de gekozen ondergrens.

Ook in het slechtweerscenario wijkt het pensioenresultaat niet te veel af van het verwachte pensioenresultaat. Hierover is overleg geweest met sociale partners en de fondsorganen, VO en RvT zijn geïnformeerd.

Pensioenbeleid

De te betalen pensioenpremie voor 2023 was vastgesteld op 27,0 procent van de pensioengrondslag. De premieopbrengsten in 2023 zijn hoger dan de gedempte kostendeckende premie. Het verschil is toegevoegd aan de premie-egaliseringsreserve. We hebben de nieuwe norm keuzebegeleiding per 1 juli 2023 geïmplementeerd. In 2022 hebben we reeds de voorbereidingen voor de nieuwe Wet Pensioenverdeling bij Scheiding getroffen. Hoewel de wet is uitgesteld tot waarschijnlijk 1 januari 2027, zijn we voorbereid op de invoering ervan. De impact van de wijzigingen is immers zeer groot, met name voor onze deelnemers. Ook de invoering van 'Bedrag ineens' is wederom uitgesteld; ook deze wetgeving heeft een grote impact op onze deelnemers`.

De Wet toekomst pensioenen (Wtp) is per 1 juli 2023 in werking getreden. In samenspraak met de sociale partners en de uitvoeringsorganisatie streeft SPW ernaar om per 1 januari 2026 de nieuwe pensioenregeling te hebben ingericht en de huidige aanspraken en rechten te hebben ingevaren. Vanaf dat moment zal de nieuwe opbouw via de nieuwe premieregeling plaatsvinden.

Er zijn in 2022 en 2023 flinke stappen gezet richting de implementatie van de nieuwe pensioenregeling aan de hand van het plan van aanpak. Sociale partners hebben de voorlopige keuze voor het solidaire contract gemaakt. Ook is besloten tot een voorkeur voor het invaren: de opgebouwde rechten en ingegane uitkeringen gaan in dat geval over naar de nieuwe regeling. Via kennissessies en verdiepingssessies houden we sociale partners op de hoogte van de inhoud, de voortgang en de gevolgen van het nieuwe stelsel voor de pensioenfondsen en met name voor SPW.

De contouren van de nieuwe regeling

Sociale partners zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de pensioenregeling en nemen deze op in het transitieplan. Zodra het transitieplan definitief is, zal SPW dit publiceren op de website.

De basis voor het nieuwe contract is de Solidaire Premieregeling. Bij het ontwikkelen van de nieuwe regeling is de bestaande regeling als uitgangspunt genomen. Dit geldt zowel voor de inhoud van de regeling, als voor de hoogte van de premie en het pensioendoel.

Toekomst

Vanuit de strategienota 2022-2024 zijn er activiteiten toebedeeld aan de diverse commissies. Daarnaast heeft elke commissie reguliere werkzaamheden en worden er (indien van toepassing) vanuit de regiegroep 'Pensioen van straks' ook activiteiten toebedeeld aan de commissies. De gevolgen van de Wtp zijn groot voor onze (gewezen) deelnemers, gepensioneerden en werkgevers.

Daarvoor werd in 2022 en 2023 al veel gevraagd, niet alleen van ons, maar ook van sociale partners, APG, het VO en de RvT. Via een Projectbureau en een Regiegroep coördineren we deze samenwerking en monitoren wij ook de voortgang.

Ook in 2024 moeten nog belangrijke stappen worden gezet. Nadat het transitieplan definitief is geworden zal SPW het implementatieplan, communicatieplan en de melding collectieve waardeoverdracht (het zogenaamde invaarsjabloon) vaststellen. Hierna zullen de opdrachtbevestiging naar de sociale partners, en het aangepaste uitvoeringsreglement en pensioenreglement worden vastgesteld.

Een belangrijke stap op weg naar het vaststellen van het implementatieplan is het toetsen van de datakwaliteit. SPW volgt voor dit traject het Kader Datakwaliteit van de Pensioenfederatie, dat de goedkeuring heeft van DNB.

Naast Wtp hebben ook andere thema's onze aandacht in 2024. Ons MVB-beleid krijgt steeds meer vorm, in 2023 hebben we veel zaken uit dit beleid geconcretiseerd. In 2024 gaan we hiermee verder. Vanuit het in 2022 goedgekeurde Marketingcommunicatiebeleidsplan 2023-2025 wordt jaarlijks de jaarplanning rondom communicatie concreet gemaakt.

Belangrijk daarbij is dat onze pensioenbeloften niet alleen worden uitgedragen, maar ook worden geïntegreerd in onze dienstverlening. Ook hieraan blijven we in 2024 werken. Daarnaast zullen voor 2024 de (standaard)activiteiten die jaarlijks uitgevoerd moeten worden, onverminderd door het bestuur uitgevoerd worden, zoals monitoring, evaluatie en beoordeling van rapportages.

In 2024 staan bij DNB de volgende drie thema's centraal in het toezicht op pensioeninstellingen:

- Wet toekomst pensioenen (Wtp): in 2024 richt het toezicht zich met name op het beoordelen van invaarsbesluiten, het voeren van partiële beoordelingen en beoordelen van herstel- en overbruggingsplannen.
- Duurzaamheid: gericht op implementatie van duurzaamheidsrisico's in de strategie, de governance en het risicomanagement.
- Cyberweerbaarheid: risico's op het gebied van informatiebeveiliging, uitbesteding en cybersecurity. Tevens aandacht voor nieuwe wet- en regelgeving, in het bijzonder Digital Operational Resilience Act (DORA).

Er zijn geen fondsspecifieke onderzoeken bij SPW door DNB gepland. SPW kan voor een aantal onderwerpen nog geselecteerd worden. Andere activiteiten van het bestuur in het kader van zorgdragen voor het traject van transitie en implementatie van het nieuwe pensioenstelsel zijn onder andere:

- succesvol invaren
- totale regeling
- datakwaliteit
- eisen administratie
- complexiteitsreductie
- implementeren van wetgeving
- integratie van vermogens- en pensioenbeheer als gevolg van 'pensioenpotjes' alsmede zorgen dat we voldoen aan alle wet- en regelgeving.

Andere onderwerpen die in 2024 op de agenda van het bestuur staan zijn onder meer:

- haalbaarheidstoets
- afronding Risicomanagement en audit daarop
- cybersecurity • vormgeven van SPW als digitaal fonds
- nieuwe norm keuzebegeleiding
- implementatie wetgeving 'Bedrag ineens'

Kerncijfers

Kerncijfers (bedragen in 1.000 euro)

	2023	2022	2021	2020	2019
Aantallen					
Werkgevers ¹⁾	333	333	335	346	352
Deelnemers	29.697	28.331	27.666	27.483	26.855
Gewezen deelnemers	24.015	23.506	25.162	24.769	24.844
Pensioengerechtigden	21.532	20.833	19.929	18.940	18.200
Totaal	75.244	72.670	72.757	71.192	69.899
Toeslagverlening					
Reguliere toeslagverlening actieven ²⁾	1,76%	2,38%	1,05%	0,00%	0,41%
Als percentage van de norm	73,40%	79,40%	46,80%	0,00%	6,47%
Inhaaltoeslagverlening actieven	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Toeslagverlening inactieven ³⁾	2,42%	9,84%	0,61%	0,00%	0,10%
Als percentage van de norm	73,40%	79,40%	46,80%	0,00%	6,47%
Inhaaltoeslagverlening inactieven	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Pensioenuitvoering					
Feitelijke premie	278.975	272.211	251.738	247.596	217.649
Gedempte kostendeckende premie	276.824	264.601	256.926	258.381	175.772
Pensioenuitvoeringskosten	11.610	10.272	10.643	10.527	10.852
Uitkeringen	363.335	315.159	295.827	279.156	266.739
Uitvoeringskosten per deelnemer ⁴⁾	227	209	224	227	241

1) Dit betreft het aantal werkgevers ultimo jaar volgens de premie-administratie.

2) Per 1-10-2022 is een additionele toeslag verleend van 1,2%.

3) Per 1-10-2022 is een additionele toeslag verleend van 0,69%.

4) Onder deelnemer wordt hier zowel actieve deelnemer als pensioengerechtigde verstaan. De totstandkoming van de pensioenuitvoeringskosten in euro's per deelnemer is conform de Aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

	2023	2022	2021	2020	2019
Beleggingsportefeuille					
Vastgoed	10,7%	11,1%	9,4%	8,0%	8,5%
Aandelen	27,0%	27,7%	31,9%	30,2%	27,8%
Vastrentende waarden	39,7%	37,9%	36,5%	38,6%	37,7%
Derivaten	5,4%	6,3%	9,1%	12,7%	12,9%
Overige beleggingen	17,2%	17,0%	13,1%	10,5%	13,1%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Beleggingsperformance					
Beleggingsrendement excl. derivaten	7,9%	-16,0%	12,2%	4,6%	18,5%
Beleggingsrendement incl. derivaten	8,5%	-22,2%	8,5%	8,2%	19,8%
Benchmark ¹⁾	10,0%	-21,4%	6,3%	7,5%	21,0%
Z-score	-1,32	-0,29	2,00	0,29	-0,16
Performancetoets	1,51	2,09	2,59	1,98	2,10
Belegd vermogen	14.804.011	13.696.970	17.599.186	16.256.940	15.010.151
Opbrengst uit belegd vermogen	1.158.383	-3.913.008	1.378.554	1.207.569	2.457.981
Kosten vermogensbeheer (excl. transactiekosten) in procenten ²⁾	0,78	0,78	1,26	0,91	0,70
Totale kosten (excl. transactiekosten) in procenten ²⁾	0,85	0,85	1,32	0,98	0,78
Transactiekosten in procenten ²⁾	0,21	0,19	0,16	0,14	0,12
Totaal pensioenverplichtingen	11.458.290	10.584.552	13.922.796	14.798.763	13.074.022
Reserve meetellend voor de dekkingsgraad	3.291.898	3.070.589	3.613.950	1.395.419	1.723.344
Pensioenvermogen	14.750.188	13.655.141	17.536.746	16.194.182	14.797.366
Beleidsdekkingsgraad	131,5%	133,7%	118,8%	103,1%	110,7%
Dekkingsgraad	128,7%	129,0%	126,0%	109,4%	113,2%
Minimaal vereist eigen vermogen	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%
Vereist eigen vermogen	126,4%	127,6%	126,8%	126,0%	126,6%

1) Inclusief derivaten.

2) De kosten vermogensbeheer als percentage van het gemiddeld belegd vermogen, transactiekosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen en de totale kosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen zijn berekend conform de Aanbevelingen van de Pensioenfederatie. Het gemiddeld belegd vermogen is berekend op basis van de ultimo maandstanden.

Risicomanagement

Integraal risicomanagement

Het risicomanagement van SPW vormt een integraal onderdeel van de bedrijfsvoering. De verschillende risicogebieden worden in onderlinge samenhang beoordeeld. De wijze waarop het integraal risicomanagement is ingericht, is vastgelegd in het integraal risicomanagementbeleid van het fonds. Dit vormt het kader waarbinnen het integraal risicomanagement wordt uitgevoerd.

Risicocultuur

De risicocultuur is een belangrijk fundament voor een effectief functionerend risicomanagement. De cultuur heeft betrekking op het risicobewustzijn, de houding en het gedrag ten aanzien van risico's en de wijze waarop deze worden geadresseerd. Een passende risicocultuur levert een belangrijke bijdrage aan de effectieve werking van het integraal risicomanagement van het fonds. Het bestuur zorgt voor draagvlak en voert actief de dialoog over risico's, risicobereidheid en effectiviteit van de beheersing in de diverse bestuurlijke gremia en met de uitvoeringsorganisatie.

Risicoraamwerk

Het risicoraamwerk omvat het integraal risicomanagementbeleid, de risicobereidheid, het risicomanagementproces en de risico governance van SPW. Het risicoraamwerk draagt bij aan een beheerste en integere bedrijfsvoering en besturing van het fonds.

Risicomanagementstrategie en -beleid

De risicomanagementstrategie is de wijze waarop het risicomanagement wordt ingezet, onder meer om de strategische doelstellingen van het fonds te realiseren. Belangrijke randvoorwaarden hierbij zijn de risicobereidheid, de risicohouding en de pensioenambitie van het fonds. Van belang bij deze afwegingen is de mate waarin het fonds bereid is om risico's te accepteren.

Strategische en operationele risico's

Het fonds maakt een onderscheid tussen strategische en operationele risico's. De strategische risico's betreffen de risico's die het realiseren van de strategische doelstellingen van het fonds in de weg kunnen staan. Operationele risico's kunnen het nakomen van de operationele doelstellingen in de weg staan. De operationele risico's en de beheersing daarvan worden afgestemd op de strategische risico's en de beheersing daarvan.

Over het boekjaar is een belangrijke bevinding gedaan met betrekking tot de logische toegangsbeveiliging. Na aanvullend onderzoek blijkt deze bevinding geen nadelige gevolgen te hebben gehad voor SPW.

Risico governance

Het risicomanagement binnen SPW is ingericht volgens het Three Lines Model. We vullen dit als volgt in:

De eerste lijn wordt gevormd door het bestuur, de bestuurscommissies en het bestuursbureau. Het bestuur van SPW is beleidsbepalend en draagt de eindverantwoordelijkheid voor het risicomanagement. De bestuurscommissies van SPW, bestaande uit de Bestuurscommissie Balansmanagement (BcB), de Bestuurscommissie Pensioenen (BcP), de Bestuurscommissie Communicatie (BcC), de Commissie Jaarwerk, de Regiegroep Pensioen van Straks en het Dagelijks Bestuur (DB), hebben een uitvoerende en monitorende verantwoordelijkheid voor het risicobeheer. Het bestuursbureau van SPW heeft een faciliterende rol in het uitvoeren van risicomanagementwerkzaamheden ten behoeve van de bestuurscommissies en het bestuur.

De tweede lijn wordt gevormd door de sleutelfuncties risicobeheer, actuarieel en de compliance officer. De sleutelfunctie risicobeheer heeft een toetsende, onderzoekende, en adviserende rol richting de bestuurscommissies en het bestuur. Het houderschap van de functie risicobeheer is ondergebracht bij een bestuurslid. De sleutelfunctiehouder risicobeheer rapporteert

materiële bevindingen en aanbevelingen in relatie tot risicomanagement aan het bestuur. De functie van vervuller wordt ingevuld door de risicomanager binnen het bestuursbureau. De compliance officer van SPW is verantwoordelijk voor het stimuleren van en toezien op naleving van geldende maatschappelijke normen en wettelijke en interne regels. SPW heeft de sleutelfunctie actuarieel ondergebracht bij de certificerend actuaaris. De sleutelfunctie actuarieel ziet erop toe dat het verzekeringstechnische risicobeheer doeltreffend wordt toegepast.

De derde lijn wordt gevormd door de sleutelfunctie interne audit. Het houderschap van de sleutelfunctie interne audit wordt ingevuld door een externe deskundige. BDO is aangesteld als vervuller van deze sleutelfunctie. De derde lijn toetst of het risicomanagement in de eerste en de tweede lijn volgens het vastgestelde (IRM-)beleid van SPW wordt uitgeoefend en in opzet, bestaan en werking effectief is.

Risicobereidheid

Als onderdeel van het risicoraamwerk is de risicobereidheid van het fonds vastgesteld. De risicobereidheid is de mate waarin het bestuur bereid is risico's te nemen om de strategische doelstellingen te bereiken. De risicobereidheid kent een 5-puntsschaal:

Risicobereidheid	
1. Volledig risico afwijzend	Risicomijdend
2. Kritisch	Overwegend risicomijdend
3. Gebalanceerd	Risicomijdend en risicozoekend in balans
4. Opportuun	Overwegend risicozoekend
5. Gemaximeerd	Risicozoekend

Bij de vaststelling van deze risicobereidheid weegt het bestuur af in hoeverre de mate van blootstelling aan risico's opweegt tegen de verwachte gevolgen van deze risico's, mochten deze risico's zich voordoen.

Op basis van de missie, visie en ambitie van het fonds zijn strategische doelstellingen vastgesteld op een tweetal beleidsterreinen, namelijk financieel beleid en optimalisatie dienstverlening. Binnen het beleidsterrein optimale dienstverlening is een onderscheid gemaakt naar de domeinen reputatie en uitvoering. De risicobereidheid is voor deze domeinen vastgesteld.

Binnen het financiële domein zoekt het fonds steeds naar de optimale balans tussen (verwachte) rendementen, risico's en kosten. Hierbij streeft het fonds naar het realiseren van een waardevast pensioen (indexatie) door de kans op korten zo veel mogelijk te beperken en naar een verantwoorde en evenwichtige pensioenopbouw. Dit vertaalt zich naar een risicohouding die opportuun is (overwegend risicozoekend), waarbij vanuit een langetermijnvisie wordt verondersteld dat het nemen van risico's op den duur leidt tot meer rendement en bijdraagt aan het waarmaken van de (financiële) ambities van het fonds.

Binnen het domein reputatie gaat het om het imago van het fonds (hoe anderen het fonds zien), de identiteit van het fonds (wat het fonds wil uitstralen) en de integriteit (hoe het fonds handelt). Hierbij streeft het fonds naar een (zeer) positief imago. De risicohouding die het bestuur heeft aangenomen ten aanzien van het domein reputatie is kritisch (overwegend risicomijdend). Het fonds heeft de veronderstelling dat zij zowel een actieve als passieve rol heeft in het creëren van vertrouwen onder haar betrokkenen. Aan de ene kant treedt het fonds haar stakeholders actief tegemoet en zoekt de dialoog op ten behoeve van het versterken van het imago, de identiteit en integriteit. Aan de andere kant worden risico's rondom integriteit van het fonds en verbonden personen als onacceptabel beschouwd en zoveel mogelijk ingeperkt. Over het algemeen wordt de mate van blootstelling aan risico's dus relatief laag gehouden als het gaat om het creëren van vertrouwen onder betrokkenen.

Ten aanzien van het domein uitvoering wordt de nadruk gelegd op producten, regelingen en rechtenbeheer-, communicatie- en vermogensbeheerprocessen, inclusief IT. Hierbij wordt gestreefd naar een hoge tevredenheid bij (gewezen) deelnemers,

gepensioneerden en werkgevers over de communicatie en de kwaliteit van de service en de uitvoering. De risicohouding die het bestuur heeft aangenomen ten aanzien van het domein uitvoering is kritisch (overwegend risicomijdend). In de basis streeft het fonds naar een goede dienstverlening in termen van communicatie en uitvoering. De mate van blootstelling aan risico's wordt relatief laag gehouden, met name ten aanzien van de reguliere dienstverlening en van kritische processen.

Risicomanagementproces

De integrale risicomanagementprocessen van het fonds zijn een onderdeel van de strategische en operationele bedrijfsvoering van het fonds en passen bij de inrichting van de organisatie en de governance. De risicomanagementprocessen zijn:

- Het identificeren, beoordelen en beheersen van risico's.
- Het monitoren en rapporteren van de uitkomsten van de risicobeheersing.
- Het evalueren en waar nodig doorvoeren van aanpassingen.

Deze processen worden continu doorlopen zodat het fonds op het gebied van risicomanagement een zelflerende en zelfsturende organisatie blijft, die zich bewust is van de impact van de verschillende risico's en de onderlinge samenhang alsook van de opties voor beheersing en de verschillende consequenties hiervan.

Risico-identificatie en beheersen van risico's

Het fonds identificeert de risico's met behulp van verschillende instrumenten. De belangrijkste instrumenten zijn:

- Het jaarlijks uitvoeren door het bestuur van een strategische risicoanalyse aan de hand van de missie, visie en de strategische doelstelling van het fonds.
- Het minimaal elke drie jaar en bij belangrijke besluiten met strategisch impact uitvoeren van een Eigen risicobeoordeling (ERB). De ERB helpt het bestuur inzicht te krijgen in de samenhang tussen de missie, visie en strategische doelstellingen van het fonds, de materiële risico's die het fonds kunnen bedreigen, en de mogelijke consequenties hiervan voor de financiële positie van het fonds en de pensioenrechten en aanspraken van deelnemers.
- Het jaarlijks uitvoeren door het bestuur van een systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en het jaarlijks beoordelen van de SIRA-rapportage van de uitvoeringsorganisatie.
- Het bestuur en de bestuurlijke commissies beoordelen de met voorgenomen besluiten samenhangende risico's. Beleidsvoorstellen zijn voorzien van een eerstelijns risico-opinie. Wanneer er sprake is van strategische besluiten wordt deze risico-opinie aangevuld met een onafhankelijke risico-opinie van de sleutelfunctiehouder risicobeheer (tweede lijn). Tweedelijns risico-opinies van de uitvoeringsorganisatie worden ook in ogenschouw genomen.

Monitoren en rapportages

Het fonds monitort de risico's aan de hand van rapportages van de uitvoeringsorganisatie en stelt zelf ook risicorapportages op. Per kwartaal wordt het strategisch risicodashboard opgesteld waarmee het bestuur inzicht heeft in de (ontwikkeling van de) strategische risico's en de mate van beheersing daarvan. De operationele risico's worden op kwartaalbasis door middel van een operationeel risicodashboard gerapporteerd aan de bestuurscommissies. Daarnaast zorgt de tweede lijn voor de volgende rapportages aan het bestuur:

- De kwartaalrapportage van de sleutelfunctiehouder risicobeheer met een oordeel over de risicobeheersing en de aard van de risico's.
- De kwartaalrapportage van de sleutelfunctiehouder actuariel.
- Periodieke rapportages van de compliance officer en de privacy officer vanuit de compliance officer en privacy officer functie.
- De risico-opinies van de sleutelfunctiehouders risicobeheer bij bestuurlijke besluitvorming.

Evalueren en bijsturen

Periodiek wordt het integraal risicomanagement en de ERB geëvalueerd. Het bestuur evalueert jaarlijks de effectiviteit en doelmatigheid van het risicobeheer. Tijdens de evaluatie wordt de opzet, bestaan en werking van het integraal risicomanagement beoordeeld. Op basis van de uitkomsten van de evaluatie worden vervolgacties gedefinieerd.

De geïdentificeerde risico's vormen de basis voor het beheersingskader.

Terugblik en vooruitblik risico's

Belangrijkste ontwikkelingen in 2023 en thema's in 2024 zijn:

- **Uitbestedingsketen:** in de uitbestedingsketen lag de focus van het risicobeheer van het fonds op het beheersen van de risico's die samenhangen met het kostenniveau van het fiduciaire beheer, de governance, de afstemming tussen de strategie van het fonds en die van de uitvoerder en de wijzigingen in de administratieketen. Deze aandachtspunten hebben geleid tot een intensieve dialoog en waar nodig een aanpassing van de onderlinge afspraken. De risico's zijn adequaat geadresseerd.
- **Wet toekomst pensioenen:** in het programma Pensioen van Straks worden de voorbereidingen getroffen voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel (per 1 januari 2026). Belangrijke risico's zijn de projectmanagementrisico's, de overgang naar een nieuw financieel en operationeel bedrijfsmodel en het kostenniveau van en na de transitie. De transitie heeft ook consequenties voor de inrichting van het risicomanagement. De hiermee samenhangende risico's hebben de aandacht van het bestuur en van de bestuurscommissies. De realisatie van de transitiedatum blijft een punt van aandacht.
- **ESG-risico's:** in 2023 was ESG een thema op de agenda van het fonds. Het belang van dit onderwerp neemt toe door de maatschappelijke verwachtingen en het toenemend besef van ESG-gerelateerde risico's. Het fonds heeft de nieuwe good practice van DNB inzake ESG-ricicomanagement geïntegreerd in het risicomanagement. Het fonds heeft bij het bepalen van het ESG risicoraamwerk rekening gehouden met de good Practice ESG risico's en de gids voor beheersing milieu en klimaatrisico's van DNB. Dit raamwerk is eind 2023 geëvalueerd en zal in 2024 verder worden verfijnd.
- **Datakwaliteit:** in het licht van de implementatie van de Wtp en het invaren was er in 2023 veel aandacht voor dit onderwerp. Het kader van de Pensioenfederatie wordt gevolgd. In 2023 is het datakwaliteitsbeleid inclusief de risicobereidheid vastgesteld. Op de planning van het beoordelen van de datakwaliteit en corrigeren van ontbrekende of foutieve data is enige vertraging ontstaan. Dit traject dient te zijn afgerond voor implementatie.
- **ICT-ricicomanagement:** het belang van het beheersen van IT-risico's neemt toe met de toegenomen cyberdreigingen. Het ICT-beleid is vastgesteld, waarbij rekening is gehouden met de good practice informatiebeveiliging van DNB. Het ICT-ricicoraamwerk dat is opgesteld, vormt een onderdeel van de operationele risicomanagementcyclus. De derde lijn heeft de opzet, bestaan en werking aangetoond.
- **Risicomanagement:**
 - **Eigen risicobeoordeling (ERB):** in 2023 is een start gemaakt met de voorbereidingen van de ERB die in 2024 zal worden uitgevoerd. Het fonds combineert het uitvoeren van de reguliere periodieke ERB en een thematische ERB in het kader van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel en de daaraan gerelateerde opdrachtaanvaarding. De ERB zal in het tweede kwartaal van 2024 worden afgerond.
 - **Audit risicomanagement:** in het laatste kwartaal van 2023 heeft een audit op de effectiviteit van het risicomanagement plaatsgevonden. De follow-up van de bevindingen vindt in 2024 plaats waarbij een verdere aanscherping van de inrichting plaatsvindt. Dit past in het streven van het bestuur om op termijn volwassenheidsniveau 4 ('sterk' – geïmplementeerd en periodiek geëvalueerd) te bereiken.
- **Frauderisico:** Het bestuur hecht groot belang aan het voorkomen van fraude, om het belang van deelnemers en werkgevers te beschermen en om de reputatie van SPW als betrouwbaar pensioenfonds te waarborgen. Het risico op fraude heeft betrekking op de organisatie van SPW en de partijen waaraan SPW de dienstverlening heeft uitbesteed. Het fonds heeft maatregelen genomen ter beheersing van dit risico. Deze maatregelen zijn zowel preventief als detectief van aard. Periodiek worden deze risico's geëvalueerd en beoordeeld. Deze beoordeling is eind 2023 uitgevoerd en dit risico wordt voldoende beheerst. Daarnaast geldt dat het fonds geen meldingen of signalen heeft ontvangen over fraude.

Premie- en toeslagbeleid

Premiebeleid

Het premiebeleid is vastgelegd in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (Abtn) van het fonds. De gedempte kostendekkende premie wordt gebaseerd op het verwacht reëel rendement. De feitelijke premie wordt door het bestuur vastgesteld met inachtneming van de afspraken die hierover met de cao-partijen zijn gemaakt. Het fonds toetst aan het begin van het jaar (ex-ante) of de feitelijke premie voldoende is voor de dekking van de gedempte kostendekkende premie. Eventuele verschillen tussen de feitelijke en de gedempte kostendekkende premie worden ten gunste of ten laste gebracht van de premie-egalisereserve. Deze reserve wordt gebruikt om de ontwikkeling van de feitelijke premie te stabiliseren. De feitelijke premie inclusief eventuele aanvulling vanuit de premie-egalisereserve zal niet lager zijn dan de gedempte kostendekkende premie. De verrekening met de premie-egalisereserve vindt aan het einde van het boekjaar (ex-post) plaats.

Over de premie-egalisereserve wordt het fondsrendement vergoed waarbij wordt aangenomen dat dotaties en onttrekkingen medio het boekjaar plaatsvinden. De premie-egalisereserve is een bestemmingsreserve en wordt bij het bepalen van de (beleids)dekkingsgraad in mindering gebracht op het beschikbare vermogen.

Als de premie-egalisereserve hoger is dan 10 procent van de pensioengrondslagsom wordt het meerdere aangewend ter verhoging van de premiedekkingsgraad tot maximaal 100 procent. De premiedekkingsgraad is gedefinieerd als feitelijk ontvangen premie (exclusief opslag voor uitvoeringskosten, verminderd met de dotatie aan de premie-egalisereserve en vermeerderd met de onttrekking aan de premie-egalisereserve) / premiecomponenten voor onvoorwaardelijke verplichtingen (inkoop en risicopremies op basis van de zuivere kostendekkende premie) * 100 procent.

Pensioenpremie

De te betalen pensioenpremie voor 2023 is vastgesteld op 27,0 procent van de pensioengrondslag. De premieopbrengsten in 2023 zijn hoger dan de gedempte kostendekkende premie en het overschot wordt toegevoegd aan de premie-egalisereserve.

Premie 2023

	2023
Kostendekkende premie	333.330
Feitelijke premie (a)	278.975
Gedempte kostendekkende premie (b)	276.824
Toevoeging aan premie-egalisereserve (a - b)	2.151
De gedempte kostendekkende premie is als volgt samengesteld:	
Actuarieel benodigde koopsom	261.402
Benodigde koopsom voor risicodekking	10.710
Opslag voor uitvoeringskosten	4.712
Totale gedempte kostendekkende premie	276.824

Vooruitblik premie 2024 en verder

Per 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen in werking getreden. Het gevolg hiervan is dat ook de parameters, die worden gehanteerd voor het rendement in de gedempte kostendekkende premie, per 1 juli 2023 zijn gewijzigd en vanaf 2024 van toepassing zijn. SPW heeft het verondersteld rendement op risicovrije beleggingen voor een periode van 5 jaar (2024 tot het moment van overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, uiterlijk tot en met 2028) vastgezet, in lijn met de wettelijke bepalingen hierover.

De gedempte kostendekkende premie 2024 bedraagt op basis van de wettelijke parameters circa 25,8 procent van de pensioengrondslag. Door ontwikkelingen in het deelnemersbestand en de sterftekansen stijgt deze premie naar verwachting licht tot een niveau van 25,9 procent in 2025. Het verschil tussen de feitelijke premie van 27,0 procent en de gedempte kostendekkende premie zal de komende jaren worden toegevoegd aan de premie-egaliseringsreserve.

Premies arbeidsongeschiktheidsverzekeringen

Voor de arbeidsongeschiktheidsverzekeringen waren de premies in 2023 als volgt:

- WIA-excedentpensioen 1,35 procent (2022: 1,30 procent) van de WIA-excedentgrondslag. De franchise voor het WIA-excedentpensioen was in 2023 67.338 euro (2022: 60.030 euro).
- WIA-pluspensioen en WGA-hiaatpensioen 0,25 procent (2022: 0,25 procent) van het pensioengevend loon (tot de AO-grens van 67.338 euro).

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid is vastgelegd in de Abtn van het fonds. De toeslagverlening is voorwaardelijk, dus geen recht. Het fonds reserveert hier niet voor.

De beleidsdekkingsgraad waaronder geen toeslagen worden verleend, bedraagt 110 procent. Boven deze ondergrens wordt de mogelijk te verlenen toeslag bepaald op basis van de systematiek van toekomstbestendige indexatie zoals die in het Financieel Toetsingskader is beschreven. De grens waarbij volledige indexatie kan worden verleend, bedroeg voor 2023 139,3 procent. Pas wanneer de beleidsdekkingsgraad hoger is dan het maximum van deze grens en de vereiste dekkingsgraad kan sprake zijn van inhaaltoeslagen. De beleidsdekkingsgraad is de voortschrijdende gemiddelde dekkingsgraad over de laatste 12 maanden.

Toeslagverlening

Op basis van de methode van toekomstbestendig indexeren kon per 1 januari 2023 79,4 procent van de beoogde toeslag worden verleend. De stijging van de afgeleide consumentenprijsindex alle huishoudens bedroeg in de referentieperiode van 1 augustus 2021 tot en met 31 juli 2022 12,4 procent. Aan gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is een toeslag verleend van 9,84 procent. De collectieve loonsverhoging was in de referentieperiode van 1 augustus 2021 tot en met 31 juli 2022 3,0 procent. De opgebouwde pensioenen van de actieve deelnemers zijn per 1 januari 2023 verhoogd met een toeslag van 2,38 procent.

Op basis van de methode van toekomstbestendig indexeren kon per 1 januari 2024 73,4 procent van de beoogde toeslag worden verleend. De stijging van de afgeleide consumentenprijsindex alle huishoudens bedroeg in de referentieperiode van 1 augustus 2022 tot en met 31 juli 2023 3,3 procent. Aan gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is een toeslag verleend van 2,42 procent. De collectieve loonsverhoging was in de referentieperiode van 1 augustus 2022 tot en met 31 juli 2023 2,4 procent. De opgebouwde pensioenen van de actieve deelnemers zijn per 1 januari 2024 verhoogd met een toeslag van 1,76 procent.

Zowel per 1 januari 2023 als per 1 januari 2024 is geen gebruik gemaakt van de versoepelde regels voor indexatie.

Achterstand in toeslagverlening

Indien geen, of geen volledige toeslag is gegeven, wordt de achterstand in toeslag 'opgeteld' bij een eventuele reeds opgelopen toeslagachterstand. Achterstanden worden individueel vastgelegd. Ook de achterstand in de indexatie/toeslag is voorwaardelijk.

Per 1 januari 2024 bedragen de cumulatieve niet-verleende toeslagen over de periode 2009 t/m 2023 voor actieve deelnemers maximaal 19,95 procent en voor gewezen deelnemers en gepensioneerden maximaal 20,33 procent.

Nettopensioen

Vanaf 2016 bestaat voor deelnemers met een pensioengevend salaris, boven het fiscaal gemaximeerde salaris in de basisregeling (2023: 128.810 euro), de mogelijkheid om deel te nemen aan de nettopensioenregeling. De premie wordt na aftrek van risicopremies en kosten voor risico van de deelnemers belegd in beleggingsfondsen op basis van het Life Cycle model.

Na beëindiging van de deelname wegens dienstverlating, bij pensioeningang of na overlijden worden netto pensioenaanspraken ingekocht bij het fonds op basis van de voor de nettopensioenregeling vastgestelde tarieven.

Premiedekkingsgraad

De premiedekkingsgraad geeft de verhouding aan tussen de gedempte kostendekkende premie en de stijging van de pensioenverplichtingen door nieuwe pensioenopbouw. SPW houdt bij haar premiebeleid rekening met toekomstige beleggingsrendementen door middel van premiedemping op basis van een verwacht rendement. SPW hanteert daarbij rendementsveronderstellingen conform de wettelijke parameters die hiervoor gelden. Het doel van deze wettelijk mogelijk gemaakte premiedemping is een stabielere premie over een langere periode en dus minder afhankelijkheid van de fluctuerende rente op de kapitaalmarkt.

Over 2023 bedroeg de premiedekkingsgraad 106 procent. Dit betekent dat voor iedere euro stijging van de pensioenverplichtingen als gevolg van nieuwe pensioenopbouw 106 cent aan premie is betaald. De premiedekkingsgraad beweegt mee met de rente. Bij een lage rente is de premiedekkingsgraad laag en bij een hoge rente hoog. De premiedekkingsgraad over 2024 komt naar verwachting uit op 98 procent.

Hoewel de premiedekkingsgraad in 2023 meer dan 100% bedroeg, heeft de premie voor een verwatering van de dekkingsgraad gezorgd. De actuele dekkingsgraad van het fonds is namelijk hoger dan de premiedekkingsgraad. Hierdoor hebben actieve deelnemers voordeel van de huidige financiële positie van het fonds. De nieuwe pensioenaanspraken worden eerder dan verwacht geïndexeerd op basis van de ingelegde premie. Bij het beoordelen van de evenwichtigheid van de premiestelling heeft het bestuur het hierboven genoemde voordeel voor actieve deelnemers onderkend. Het bestuur beziet het huidige premieniveau in historisch perspectief en heeft daarbij oog voor de balans tussen de generaties. Hierbij betreft het bestuur de relatie tussen de ingelegde premie en de uitkering die betrokkenen daarvoor (naar verwachting) terugkrijgen. Op basis hiervan acht het bestuur het premiebeleid en het daaruit resulterende premieniveau evenwichtig.

Verkort actuair verslag

Doelstelling

De belangrijkste doelstelling van SPW is de zekerstelling van de toegezegde pensioenen, zowel de ingegane als de nog op te bouwen pensioenen. Daarnaast streeft het fonds ernaar dat de pensioenen waarde- of welvaartsvast blijven.

Financiering

De pensioenen worden gefinancierd door kapitaaldekking. Bij de berekening van de technische voorziening van de opgebouwde aanspraken wordt er geen rekening gehouden met toekomstige toeslagen. Er worden aannames gedaan over de toekomstige ontwikkelingen op basis van bepaalde kansen en ervaringscijfers. Het fonds stelt de technische voorziening vast op basis van de overlevingstafel 'Prognosetafel AG2022' (2022: AG2022) toegepast met fondsspecifieke ervaringssterfte, die in 2020 is herijkt. De technische voorziening is gelijk aan de actuariële contante waarde van de opgebouwde, premievrije en ingegane pensioenen op basis van de door De Nederlandsche Bank (DNB) gepubliceerde rentetermijnstructuur. Dit kwam eind 2023 overeen met een gemiddelde rekenrente van 2,33 procent (2022: 2,58 procent).

In totaal is in 2023 een resultaat behaald van 229.880 (2022: -555.509), dat is toegevoegd aan het eigen vermogen. De specificatie van het resultaat is als volgt:

Omschrijving	2023	2022
Interest	574.330	-4.647.856
Premie	15.325	-127.623
Sterfte	10.271	13.895
Arbeidsongeschiktheid	-529	-1.535
Uitkeringen	-294	-200
Waardeoverdracht	-5.577	-918
Uitvoeringskosten	1.753	2.012
Rentetermijnstructuur	-363.379	4.281.598
Actuariële grondslagen	-	-77.264
Overige oorzaken	-2.020	1.982
Totaal	229.880	-555.909

Financiële positie

De actuele dekkingsgraad is eind 2023 128,7 procent (2022: 129,0 procent). De beleidsdekkingsgraad is eind 2023 131,5 procent (2022: 133,7 procent). Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) is 104,2 procent (2022: 104,2 procent) en het Vereist Eigen Vermogen (VEV) is 126,4 procent (2022: 127,6 procent).

Reële dekkingsgraad

Naast de beleidsdekkingsgraad wordt ook een reële dekkingsgraad berekend. Wettelijk is voorgeschreven dat bij de berekening van de reële dekkingsgraad moet worden uitgegaan van de verwachte prijsinflatie in plaats van de verwachte loon- en prijsinflatie zoals van toepassing voor SPW. Een reële dekkingsgraad van 100 procent betekent dus dat SPW naar verwachting de pensioenen in de toekomst volledig met prijsinflatie zou kunnen verhogen. De reële dekkingsgraad bedraagt eind 2023 97 procent (2022: 102 procent).

Herstelplan

Bij de kwartaalafsluiting van september 2022 is vastgesteld dat SPW beschikt over het vereist eigen vermogen en daarmee 'uit herstel' is. Er is geen herstelplan van kracht.

Haalbaarheidstoets

Op grond van artikel 143 van de Pensioenwet (inzake 'beheerste en integere bedrijfsvoering') voert het fonds jaarlijks een haalbaarheidstoets uit. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij een rol spelen gegeven voorgeschreven economische uitgangspunten.

Per 1 januari 2023 heeft het fonds de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. In de volgende tabel zijn de vastgestelde ondergrenzen en de feitelijke uitkomsten van de haalbaarheidstoets weergegeven.

Uitgangspositie	Ondergrenzen	Uitkomsten haalbaarheidstoetsen 2023
Vereist Eigen Vermogen (bij de aanvangshaalbaarheidstoets per 1-1-2016: 125,4%)	Ondergrens bij verwacht pensioenresultaat op fondsniveau: 100,0%	n.v.t
Feitelijke financiële positie (per 1-1-2023: 133,7%)	Ondergrens bij verwacht pensioenresultaat op fondsniveau: 93,0%	Verwacht pensioenresultaat: 102,4%
	Maximale afwijking van verwacht pensioenresultaat op fondsniveau in slechtweerscenario: 45,0%	Afwijking van verwacht pensioenresultaat op fondsniveau in slechtweerscenario: 24,4%

De tabel geeft aan dat het fonds slaagt voor de jaarlijks te toetsen verplichte onderdelen. Uit de resultaten van de haalbaarheidstoets per 1 januari 2023 is tevens gebleken dat het premiebeleid over de gehele berekeningshorizon voldoende realistisch en haalbaar is en dat het fonds over voldoende herstelcapaciteit beschikt.

Het pensioenresultaat is gedefinieerd als de contante waarde van de verwachte reële uitkeringen conform fondsbeleid, gedeeld door de contante waarde van de verwachte reële uitkeringen zonder opbouwkorting en altijd prijs geïndexeerd.

Het verwacht pensioenresultaat van meer dan 100 procent moet niet de verwachting wekken dat de pensioenen al op korte termijn kunnen worden geïndexeerd met de prijsinflatie. De uitkomsten hebben namelijk betrekking op een periode van 60 jaar en moeten dus ook in dit langetermijnperspectief worden gezien.

De uitkomsten van de jaarlijkse haalbaarheidstoets deelt het bestuur met het VO en de cao-partijen. Als bij de jaarlijkse haalbaarheidstoets blijkt dat niet (meer) aan de gestelde ondergrenzen voldaan wordt, treedt het bestuur in overleg met de cao-partijen om te bezien of en welke maatregelen genomen moeten worden. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets kunnen dus gevolgen hebben voor het beleggings-, premie- indexatie- en/of kortingsbeleid. Het is zelfs mogelijk dat de gehanteerde ambitie (inclusief de indexatiemaatstaf) of de vastgestelde ondergrenzen opnieuw tegen het licht gehouden moeten worden indien, bij de gegeven economische omgeving, de toets op de haalbaarheid niet wordt gehaald. De haalbaarheidstoets is daarmee vooral een (intern) instrument om de financiële opzet van het fonds te analyseren en kan (extern) gebruikt worden voor de communicatie richting deelnemers.

Vermogensbeheer

Overzicht rendementen

De gehele beleggingsportefeuille kende in 2023 een rendement van 8,5 procent tegenover een benchmarkrendement van 10 procent. Hoewel het er eerder in 2023 niet naar uit zag, behoort 2023 tot de betere jaren wat rendement betreft. Vooral het vierde kwartaalrendement was bepalend voor het jaarrendement.

De financiële markten zijn complex en worden beïnvloed door een combinatie van factoren, waarbij de resultaten vaak afhankelijk zijn van de specifieke omstandigheden en de verwachtingen van beleggers, ook wel 'beleggerssentiment' genoemd. Dit sentiment verbeterde sterk vanaf november, nadat dit eind september en gedurende oktober negatief was geweest. Destijds leek de markt nog uit te gaan van langdurig hogere rentes en inflatie. Vanaf november kantelde het sentiment en was de markt ervan overtuigd dat de rentepiek was bereikt en er al in 2024 sprake zou zijn van renteverlagingen door centrale banken. Er werd aan het eind van het jaar gesproken over (het begin van) een 'rally in alles', een sterke gelijktijdige waardestijging (rally) van meerdere beleggingscategorieën. Aan het jaarrendement 2023 dragen zowel zakelijke waarden (vooral Equity Developed) als ook vastrentende waarden en renteswaps positief bij. De alternatieve beleggingen zoals Hedge Funds en Private Equity toonden ook positieve rendementen.

De renteafdekking wordt gedeeltelijk ingevuld met renteswaps binnen de overlay. De bijdrage aan het totaalrendement bedroeg 0,93 procentpunt. Het afdekken van het valutarisico droeg 0,26 procentpunt bij aan het totaalrendement van SPW, vooral vanwege het dalen in waarde van de Amerikaanse dollar ten opzichte van de euro.

SPW kent een actief beleggingsbeleid binnen beleggingscategorieën. Door dit actieve beleid kunnen de rendementen van de beleggingen afwijken van de relevante benchmark. In onderstaande tabel zijn de rendementen na aftrek van kosten gedurende 2023 per beleggingscategorie weergegeven. Daarnaast zijn ook de rendementen van de voor ons representatieve benchmarks per beleggingscategorie opgenomen in de tabel.

Netto (euro) rendementen in procenten gedurende 2023

Beleggingscategorie	Rendement portefeuille	Rendement benchmark
Vastrentende waarden	7,5%	7,8%
- Staatsobligaties	9,5%	9,6%
- Nederlandse woninghypotheken	2,7%	7,3%
- Credits	5,9%	5,5%
- Opkomende markten	11,1%	10,1%
Aandelen	14,0%	14,0%
- Ontwikkelde markten	16,9%	16,8%
- Opkomende markten	5,5%	5,2%

Beleggingscategorie	Rendement portefeuille	Rendement benchmark
Vastgoed	0,0%	-3,1%
Alternatieve beleggingen	4,1%	13,7%
- Hedgefondsen	3,5%	3,6%
- Private equity	4,6%	21,2%
- Infrastructuur	2,2%	6,2%
- Opportuniteiten	4,3%	2,6%
Rendement excl. overlay	7,9%	9,2%
- Overlay	1,1%	1,3%
Rendement	8,5%	10,0%

Ontwikkelingen 2023

In 2023 gingen de centrale banken door met het verhogen van de rente in een poging de economie af te koelen. Daarmee waren ze een jaar eerder begonnen, toen de inflatie enorm opliep. De beleidsrente van de ECB verdubbelde vorig jaar tot 4 procent en de Amerikaanse Fed eindigde op 5,25-5,50 procent – de hoogste rente sinds 2001.

Het verhogen van de beleidsrente is een grof instrument dat veel verschillende sectoren treft, en zelfs centrale bankiers kunnen niet volledig anticiperen op wat er zal gebeuren als gevolg van hun acties. Dat vormde in 2023 een extra bron van onzekerheid.

De meest verrassende ontwikkeling was dat de grootste economie uiteindelijk niet vertraagde zoals werd verwacht. Nadat het politieke probleem van het schuldenplafond begin juni onschadelijk was gemaakt, liepen de uitgaven van de Amerikaanse overheid weer flink op, met een verwacht tekort van meer dan 6 procent in 2023. Deze impuls, en verschillende economische erfenissen van de COVID-19-pandemie, bleken voldoende om een alom verwachte recessie in de VS te voorkomen. In plaats daarvan waren we getuige van een substantiële economische groei in de VS die, samen met de hoge verwachtingen rond kunstmatige intelligentie, de aandelenmarkten in de eerste helft van het jaar naar nieuwe hoogten stuwde.

Deze groei kon niet overal zo doorzetten. De eurozone is sinds eind 2022 nauwelijks gegroeid en Nederland bevond zich in de eerste helft van 2023 al in een technische recessie (twee of meer kwartalen van negatieve groei). Door de aanhoudend krappe arbeidsmarkt had deze krimpende economie voor de meeste mensen minder impact dan in eerdere recessies. De Nederlandse werkloosheid bleef in 2023 historisch laag terwijl de cao-lonen met 6,9 procent toenamen, bijna het dubbele van het jaar ervoor, en ook meer dan de inflatie. Ook de huizenmarkt lijkt zich aan een recessiedynamiek te onttrekken. De daling van de huizenprijzen kwam halverwege het jaar tot stilstand. Hoewel de hypotheekrente fors is opgelopen, geven de lage werkloosheid, de stevige loongroei en het woningtekort steun.

China ten slotte slaagde er niet in om de hoge verwachtingen waar te maken. Ondanks het einde van het zero-COVID-beleid kwam de groei maar zeer matig op gang. Problemen van Chinese vastgoedontwikkelaars domineerden de economie. Ook de Chinese aandelenmarkt presteerde in 2023 teleurstellend.

Hogere rentetarieven vertragen de economie over een langere tijd, maar hebben vaak een directe impact op financiële markten. Verschillende regionale Amerikaanse banken gingen in maart 2023 failliet, mede door verliezen op obligaties. In Europa stortte Credit Suisse in. Het bedrijf werd overgenomen door concurrent UBS, en een bredere Europese bankencrisis werd vermeden.

Bedrijven en overheden konden redelijk omgaan met de hogere kosten van financiering, onder meer door de lange looptijd van bestaande leningen. Op langere termijn zal dat voordeel echter verdwijnen. Zorgen daarover namen toe in het derde kwartaal van 2023, toen de rente op langlopende leningen sterk steeg. Maar nadat functionarissen van de Fed suggereerden dat de beleidsrente al volgend jaar omlaag zou kunnen, daalde de lange rente weer in hoog tempo. Alles bij elkaar eindigde de 10-jaars Amerikaanse staatsrente 2023 ongewijzigd, terwijl de Europese lange rente over het hele jaar gezien zelfs licht daalde.

Aandelen begonnen het jaar met winst, die vooral op het conto van zeven grote Amerikaanse tech-bedrijven kon worden geschreven. Deze 'magnificent seven' (Alphabet, Amazon, Apple, Meta, Microsoft, Nvidia en Tesla) houden zich bezig met kunstmatige intelligentie (AI), een terrein waarop eind 2022 een doorbraak werd bereikt met de lancering van chatGPT. Deze generatieve chatbot is in staat in mensentaal vragen te beantwoorden en problemen op te lossen. Een brede toepassing van AI zou tot een grote verbetering van de productiviteit kunnen leiden.

Vooral in de tweede helft van het jaar bewogen aandelen weer mee met obligaties: dat zorgde voor een daling in het derde kwartaal, maar een sterk herstel vanaf november. Onder de streep boekten zowel aandelen als obligaties sterke rendementen in 2023, wat het vertrouwen weerspiegelt dat de inflatie nu onder controle is gebracht zonder de economie in een (zware) recessie te storten.

De lagere lange rente is voor de meeste Nederlandse pensioenfondsen nadelig. Maar in 2023 compenseerde het rendement van vooral aandelen de toegenomen waarde van de verplichtingen. Veel fondsen konden hun deelnemers indexeren met behoud van een relatief hoge dekkingsgraad. Dit zal bijdragen aan een soepelere overgang naar het nieuwe pensioencontract waarvan de wet in juli 2023, kort voor de val van het kabinet, in de Eerste Kamer werd aangenomen.

Het aantal militaire conflicten bleef in 2023 toenemen. De oorlog in Oekraïne sleepte zich het hele jaar voort, terwijl in oktober geweld uitbrak in Israël en de Gazastrook. 2023 bracht ons ook escalerende economische vijandelijkheden, onder meer tussen de VS en China. Hoewel deze instabiliteit niet heeft geleid tot een energie- of voedselcrisis, zoals in 2022, nemen de risico's toe en stelt de steeds moeilijker wereldwijde samenwerking investeerders voor nieuwe uitdagingen.

Ondanks deze gure omgeving slaagden deelnemers aan de klimaatconferentie COP28 in Dubai erin een verklaring overeen te komen waarin voor het eerst een 'transitie weg van fossiele brandstoffen' wordt genoemd. In 2050 moet de netto-uitstoot van CO₂ nul zijn. De urgentie van klimaatmaatregelen werd onderstreept door het feit dat 2023 met afstand het warmste jaar ooit gemeten was. In de tweede helft van het jaar werd voor iedere maand een temperatuurrecord genoteerd.

Rendementen per beleggingscategorie

Hierna worden de rendementen per beleggingscategorie toegelicht.

Vastrentende waarden

De Vastrentende Waarden-portefeuille van SPW bestaat uit staatsobligaties, bedrijfsobligaties (Credits), Emerging Market Debt en Nederlandse hypotheke.

Gedurende de eerste drie kwartalen van het jaar steeg de rente verder door. In het vierde kwartaal kwam hierin een kentering waarbij door de mildere toon van de centrale banken markten hun verwachting voor de beleidsrentes in 2024 naar beneden aanpasten. Hierdoor daalden rentes over de gehele linie en sloten het jaar per saldo lager af. Deze rentedaling had positieve rendementen tot gevolg voor vastrentende waarden.

Staatsobligaties

De portefeuille Staatsobligaties bestaat alleen uit de meest kredietwaardige staatsobligaties uit de eurozone. Tevens beleggen we in deze landen uitsluitend in obligaties met lange looptijden.

2023 is een volatiel jaar geweest voor rentes. De rentes op staatsobligaties zijn uiteindelijk lager geëindigd dan begin 2023, wat voor hogere waarderingen van obligaties zorgde. Deze portefeuille behaalde over 2023 een rendement van 9,5 procent. De benchmark realiseerde een rendement van 9,6 procent.

Bedrijfsobligaties

Bedrijfsobligaties behaalden een positief rendement, vooral in het laatste kwartaal van het jaar. Dit rendement werd gedreven door dalende risicovrije rentes en krappere credit spreads in de wereldwijde markten. Rentes daalden in zowel Europa als de VS. Het positieve sentiment was ook te zien in de credit markten. Credit spreads werden gedurende december krappere ten opzichte van risicovrije staatsobligaties. Dit alles werd veroorzaakt door goede bedrijfsresultaten en de dalende inflatie. De portefeuille met Credits realiseerde een rendement van 5,9 procent. Het rendement van de benchmark bedroeg 5,5 procent.

Obligaties in opkomende landen

De beleggingscategorie bestaat uit obligaties uit opkomende landen. De focus ligt bij overheidsobligaties en overheidsgerelateerde obligaties die uitgegeven zijn in harde valuta (USD) en lokale valuta. De kredietkwaliteit van de landen waarin belegd wordt, varieert van investment grade tot high yield, maar is gemiddeld lager dan de categorie Bedrijfsobligaties. De portefeuille behaalde een rendement van 11,1 procent ten opzichte van een benchmarkrendement van 10,1 procent.

Voor beleggers in obligaties uit opkomende markten was 2023 een goed jaar, waarbij het totaalrendement voor het jaar 2023 afsloot met sterk positieve rendementen. Het totaalrendement over 2023 was positief voor zowel de harde valuta als de lokale valuta. De markten die gedurende het jaar een evenwicht probeerden te vinden tussen inflatie- en groeimomentum, eindigden het jaar met consensus over inflatie die zich richting decentrale bank doelstellingen beweegt en over een zachte landing voor de economische groei. Een dalende inflatie en een bescheiden herstel van de economische groei voor landen in opkomende markten hebben in een omgeving van een positief sentiment bijgedragen aan de performance van de opkomende markten. Dit zorgde voor rendement vanuit zowel rente als valuta, waar opkomende markten valuta licht apprecieerden ten opzichte van de Amerikaanse dollar. Vooral in het vierde kwartaal van 2023 werd er een sterk rendement geboekt.

Ondanks de positieve rendementen over 2023 was het een hobbelige weg. Stijgende rentetarieven, bankenstress in Amerika aan het begin van het jaar, de oorlog in Gaza, geopolitieke spanningen in het Midden-Oosten en de groeivertraging in China waren slechts enkele van de uitdagingen waarmee beleggers in de loop van 2023 te maken kregen. De markt leek deze hindernissen echter vrij gemakkelijk te nemen en herstelde zich snel na deze schokken, waarbij beleggers bereid waren risico toe te voegen in zowel obligaties uitgegeven in harde valuta als lokale valuta zo gauw risico premies waren gestegen.

Hypotheeken

De beleggingscategorie bestaat uit hypotheekleningen voor de financiering van een woonhuis. Vanwege de gewenste karakteristieken beperkt de categorie zich voornamelijk tot hypotheeken voor woningen (appartementen en andere reguliere woonruimten) in Nederland. Over het gehele jaar kwam het totale rendement uit op 2,7 procent, versus 7,3 procent van de benchmark. De hypotheekrente is opgebouwd uit een risico-vrije rente (swaprente) plus een risico-opslag (spread). Voor heel 2023 zijn swaprentes gemiddeld lager geëindigd dan waar ze het jaar begonnen, en spreads zijn gedurende het jaar wijder geworden, waarbij een hogere spread leidt tot een lagere waardering en zodoende tot een negatieve performance.

Het hoogste resultaat werd behaald in het laatste kwartaal van het jaar. Gedurende dat kwartaal was er sprake van een sterke daling van swaprentes, als gevolg van veranderende verwachtingen over renteverlagingen van de centrale banken. Een dalende swaprente zorgt ervoor dat de huidige portefeuille meer waard wordt, omdat de contante waarde ervan toeneemt. Met name in de maand december zijn swapsrentes significant gedaald, wat bijdroeg aan de positieve rendementen van de swaps benchmark. Aangezien hypotheekverstrekkers beperkt hun hypotheekrentes verlaagden, was er sprake van significante wijdere spreads aan het eind van het kwartaal.

De volatiliteit van hypotheekrentes was beperkt, maar de hypotheekspreads waren wel volatiel, vanwege de hoge volatiliteit van de swaps. Gemiddeld zijn hypotheekspreads flink toegenomen ten opzichte van eind september, wat het negatieve relatieve rendement van de portefeuille verklaart.

Aandelen ontwikkelde landen

De categorie aandelen ontwikkelde markten bestaat uit een wereldwijd gespreide portefeuille van beursgenoteerde ondernemingen met een notering, vestiging of de meeste activiteit in ontwikkelde landen. Per saldo kwam het rendement op aandelen uit ontwikkelde markten in euro's uit op 16,9 procent, ten opzichte van een benchmarkrendement van 16,8 procent.

2023 was een uitstekend jaar voor aandelen ontwikkelde markten. Tot oktober stonden koersen 5 procent hoger dan aan het begin van 2023, na een verlies van meer dan 15 procent in 2022. Aan het eind van december stonden de koersen toch weer bijna op hun all-time high van begin 2022. De verwachte renteverlaging ging er bij beleggers in als koek, waarop snel herstel volgde.

2023 was ook een jaar van de tweedeling in markten. Veel aandacht ging uit naar de koersen van de 'magnificent seven': Alphabet, Amazon, Apple, Meta, Microsoft, Nvidia en Tesla. De koersen van deze aandelen stegen tussen de 40 procent en 230 procent. Qua market cap zijn de waardes van deze zeven aandelen tezamen ondertussen groter dan van de gehele Amerikaanse staatsobligatiemarkt. Dat lijkt op een zeepbel. Maar anders dan ten tijde van de millenniumzeepbel, maken deze bedrijven forse winst en hebben ze stevige marktposities. Tot oktober waren de koersen van de overige aandelen niet veel van hun plaats gekomen, maar door het goede nieuws van de Fed sloten de aandelenkoersen van de S&P500-ex-magnificent seven toch nog zo'n 12,3 procent hoger. Hoewel achterblijvend bij de rest, noteerden Japanse aandelen bijna 14 procent hoger dan aan het begin van het jaar. Vooral in de eerste helft van 2023 profiteerde de beurs in Tokio van het feit dat na decennia van deflatie, de inflatie eindelijk loskwam van de nullijn. In een deflatoire omgeving dalen de prijzen en stellen consumenten inderdaad aankopen uit in de verwachting dat prijzen verder dalen. Dit heeft een negatief effect op consumentenbestedingen en de economische groei. In deze situatie is toenemende inflatie positief omdat het toenemende economische activiteit reflecteert.

Qua sector performance sprongen de IT- en telecomsectoren eruit, wat alles te maken had met de rally in de magnificent seven-aandelen. Door de lagere renteverwachting profiteerden ook de cyclische sectoren zoals de duurzame consumentengoederen- en de industriële sector. Ook de financiële dienstverlening deed het goed, mede vanwege de sterke groei in de VS. Energie en defensieve sectoren, zoals onroerend goed, nutsbedrijven, niet-duurzame consumentengoederen en gezondheidszorg kenden een moeilijk jaar.

Aandelen uit opkomende landen

De categorie aandelen uit opkomende markten bestaat uit een wereldwijd gespreide portefeuille van beursgenoteerde ondernemingen met een notering, vestiging of de meeste activiteit in opkomende landen. Het rendement op aandelen uit opkomende markten kwam uit op 5,5 procent, ten opzichte van een benchmarkrendement van 5,2 procent. Dat is niet slecht in vergelijking tot eerdere jaren, maar tekent toch magertjes af bij het rendement van ontwikkelde markten.

Hoewel de meeste landen in de regio goede prestaties noteerden, liet China opnieuw een tegenvallend resultaat zien. Het lijkt er steeds meer op dat het land in deflatie verkeert met dalende prijzen van goederen, diensten, huizen en vermogens. Tel daarbij op de excessieve controle die Beijing uitvoert op het management van grote bedrijven. Daardoor vragen beleggers een grotere risicopremie, wat de koersen drukt.

De markten die er in positieve zin echt uitsprongen waren Brazilië, Mexico en de Europese regio. Latijns-Amerika profiteerde van het feit dat alle geopolitieke problemen zich ver weg van het continent afspelen. Bovendien waren de lokale centrale banken daar veel sneller met het verhogen van de rente. Dus toen de inflatie eindelijk begon te dalen, waren de centrale bankiers sneller in staat om de rente te verlagen dan in het Westen.

Beleggers die niet meer in China wilden beleggen, zochten hun heil in Noord-Azië of India. Ondanks hun hoge waarderingen boekten de Taiwanese en Indiase aandelenmarkten forse winsten en lifte Zuid-Korea mee op herstel van de markt voor halfgeleiders en de AI-rally. ASEAN wordt toch meer als toeleverancier van China gezien en kon niet profiteren.

Oost-Europa deed het spectaculair beter dan de rest. Blijkbaar heeft de oorlog tussen Rusland en Oekraïne toch niet zo'n impact op de energieprijzen en de groei als eerder werd gevreesd. Qua sectorprestaties staken energie en IT er flink bovenuit, waarbij IT-sector de wind in de zeilen had door de wereldwijde AI-hype. De financiële sector profiteerde van de relatief hoge rente in combinatie met de redelijke groei, terwijl de vastgoedsector juist last van had van de hoge rente.

Vastgoed

Vastgoed bestaat uit indirecte beleggingen in gebouwen en bouwgrond, voornamelijk in onroerend goed via eigen vermogen (en minder via onroerend goed-leningen). De grootste segmenten waarin wordt belegd zijn winkels, woningen, logistiek/industriële en kantoren. Daarnaast is er sprake van beleggingen in kleinere segmenten zoals hotels en verzorgingshuizen.

De vastgoedportefeuille van SPW bestaat uit een aantal deelportefeuilles. Circa 75 procent van de vastgoedportefeuille is ondergebracht in een strategisch vastgoedfonds, dat bestaat uit zowel beursgenoteerde als niet-beursgenoteerde vastgoedbeleggingen. Met deze portefeuille streven we ernaar meerwaarde te creëren met een lange termijn beleggingshorizon. De overige 25 procent van de portefeuille bestaat uit een vastgoedfonds met beursgenoteerd vastgoed. Dit fonds kent een beleggingshorizon van een korte tot middellangetermijn.

Het rendement op de totale vastgoedportefeuille bedroeg 0 procent gedurende 2023. Het rendement op de benchmark was -3,1 procent. Het verschil wordt onder andere veroorzaakt doordat beursgenoteerd vastgoed beter presteerde dan niet-beursgenoteerd vastgoed. Er is sprake van een beperkt rendement op vastgoed dit jaar. Eerder had deze beleggingscategorie te lijden onder de oplopende rente en was sprake van een negatief rendement. Echter, in het laatste kwartaal veranderde het sentiment sterk; er was sprake van herstel en het jaar werd vlak geëindigd.

Private equity

Private Equity is een strategie die in de vorm van eigen, of andere vormen van risicodragend vermogen investeert in niet-beursgenoteerde bedrijven. Het doel is om waarde te creëren via een beursgang of via een onderhandse verkoop aan derden. Een breed scala van zeer innovatieve en jonge bedrijven vormt het universum, maar ook bedrijven die aan een volgende (groei)fase gaan beginnen of bestaande bedrijven die in serieuze continuïteitsproblemen verkeren. Onze Private Equity-portefeuille realiseerde een rendement van 4,6 procent. De benchmark (gebaseerd op rendement van beursgenoteerde aandelen) liet een rendement zien van 21,2 procent. Gedurende 2023 bleef het portefeuillerendement sterk achter bij het benchmarkrendement wat bestaat uit beursgenoteerde aandelenindices. Hoewel inflatie en stijgende rentes sommige van onze portefeuillebedrijven treffen, blijven de meeste bedrijven in de portefeuille de omzet- en winstdoelstellingen halen of overtreffen mede omdat rentepercentages meestal voor een langere periode vaststaan.

Hedgefondsen

De beleggingscategorie Hedgefondsen is een verzameling van beleggingsstrategieën die zich onderscheiden van traditionele beleggingen. In deze categorie hebben beheerders meer vrijheid in hun beleggingsstijl. Hedgefondsen ontleen hun naam aan het feit dat zij doorgaans traditionele risicofactoren, zoals aandelenmarktrisico of kredietrisico, volledig of gedeeltelijk afdekken. Het rendement van een hedgefonds hangt sterk af van de specifieke strategieën en vaardigheden van de beheerders.

Hedgefondsen behaalden in de valuta waarin zij werken (USD) een positief rendement. Aangezien SPW de portefeuille in euro's presenteert, is dit beleggingsrendement omgerekend in euro's 3,5 procent, vanwege de dollar die gedurende het jaar bijna minder waard werd. De benchmark liet een rendement van 3,6 procent zien. De rendementen van de hedgefondsen worden vergeleken met een US-cashbenchmark vermeerderd met een vaste opslag van 2 procent.

Opportunities

De Opportunities-portefeuille van SPW bestaat uit Life Settlements. Deze portefeuille van SPW heeft een zeer geringe omvang (0,2 procent van de totale portefeuille ultimo 2023) en wordt niet uitgebreid. Het rendement op de portefeuille bedroeg 4,3 procent tegenover een benchmarkrendement van 2,6 procent.

Verantwoord beleggen

SPW vindt het belangrijk om verantwoord te beleggen. In onze beleggingsbeslissingen houden wij dan ook nadrukkelijk rekening met milieu, maatschappij en goed ondernemingsbestuur.

Centrale thema's

In ons beleid Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) voor de periode 2021-2025 staan 4 thema's centraal:

- klimaatverandering
- behoud van biodiversiteit
- goed bestuur
- respect voor mensenrechten

Dit zijn aansprekende en herkenbare thema's voor onze deelnemers en andere belanghebbenden, waar wij invloed op kunnen uitoefenen én die urgent zijn. Per thema hebben we concrete doelstellingen opgesteld waarvan er inmiddels een aantal zijn gerealiseerd en een aantal die we in de toekomst nog verder zullen ontwikkelen. Hiermee doen we recht aan het motto van ons pensioenfonds 'goed voor elkaar'.

Insluiten van beleggingen

We beleggen graag in bedrijven, overheden, vastgoed, fondsen en andere investeringen die verantwoord omgaan met mens en milieu, en zorgvuldig worden bestuurd. Dit wordt ook wel Environment, Social & Governance (ESG) genoemd. SPW neemt ESG-factoren mee in de beleggingsbeslissingen, naast rendement, risico en kosten. Dit noemen we het insluitingsbeleid.

Wij zijn ervan overtuigd dat bedrijven die aandacht besteden aan ESG doorgaans een gezonder en stabiel toekomstperspectief hebben dan bedrijven die dat niet doen. Het is onze overtuiging dat deze bedrijven op lange termijn ook financieel beter presteren en dat hierin beleggen een lager risico met zich meebrengt.

Voor het insluitingsbeleid beoordeelt onze vermogensbeheerder periodiek duizenden bedrijven op basis van ESG-criteria. Vanaf 2020 beleggen we alleen nog in bedrijven die aan onze criteria voldoen (koplopers) of bedrijven waarvan wij verbetering verwachten (beloften).

In geval van beloften wordt bekeken of er voldoende mogelijkheden zijn om de negatieve gevolgen van de bedrijfsactiviteiten te stoppen, te voorkomen of te beperken. Alleen als onze vermogensbeheerder mogelijkheden ziet voor verbetering, kan een dialoog met het betreffende bedrijf worden gevoerd. Dit noemen we engagement. De voortgang houden we in de gaten door onze verwachtingen vooraf duidelijk te maken en hier regelmatig op te toetsen. Bij gebrek aan voortgang kan worden besloten tot verkoop van de belegging. Op onze website staat een overzicht van bedrijven waarin wij beleggen, met welke bedrijven we in 2023 engagement hebben gevoerd en wat de resultaten zijn van in 2023 gesloten engagements.

Uitsluiten van beleggingen

We beleggen niet in bedrijven die betrokken zijn bij de productie van tabak, clusterbommen, landmijnen, biologische- en chemische wapens en (belangrijke onderdelen van) kernwapens. We beleggen ook niet in staatsobligaties van landen waarvoor een bindend wapenembargo van de Verenigde Naties of Europese Unie geldt of van landen die burgervrijheden en democratie ernstig beperken.

Klimaatverandering

Klimaatverandering heeft grote gevolgen voor onze deelnemers én brengt risico's, maar ook kansen met zich mee voor onze beleggingen. We streven ernaar onze portefeuille in lijn te brengen met het internationale Klimaatakkoord van Parijs.

We willen dat bedrijven waarin we beleggen hun uitstoot van broeikasgassen beperken. Ook beleggen we steeds meer in hernieuwbare energie en in 'groene obligaties' waarmee bedrijven en overheden de overgang naar hernieuwbare energie kunnen financieren.

In 2023 was de CO₂-voetafdruk van onze aandelen- en bedrijfsobligatiebeleggingen 35 procent lager dan in het basisjaar 2019. In ons Klimaatactieplan is de doelstelling opgenomen dat de CO₂-voetafdruk van onze aandelen en bedrijfsobligaties in 2030 is gehalveerd ten opzichte van 2019. In ons verslag Maatschappelijk Verantwoord Beleggen rapporteren we ook over de CO₂-voetafdruk van andere beleggingscategorieën. Hiermee voldoen we aan een van de vereisten van het Klimaatcommitment van de financiële sector, waarmee SPW zich vrijwillig heeft verbonden aan het nationale Klimaatakkoord.

Voor onze vastgoedbeleggingen is de doelstelling dat in 2030 minimaal 75 procent van de portefeuille in lijn is met de reductiepaden van de Carbon Risk Real Estate Monitor (CRREM). Voor beleggingen die hieraan in 2030 nog niet voldoen, willen we dat er een concreet plan is om binnen een redelijke termijn in lijn met CRREM te zijn.

Onze vermogensbeheerder is actief betrokken bij Climate Action 100+ (CA 100) en de Dutch Climate Coalition (DCC). Hierbinnen voeren beleggers gezamenlijk engagement met CO₂-intensieve bedrijven om hun activiteiten in lijn te brengen met de afspraken in het Klimaatakkoord van Parijs.

In 2023 voerden we aangescherpte criteria in voor het stemmen over klimaat. We stemmen tegen het beloningsbeleid als bedrijven de bestuurdersbeloning niet gedeeltelijk koppelt aan de prestaties op het gebied van klimaat.

Biodiversiteit

Verlies van biodiversiteit heeft impact op voedselzekerheid, brengt gezondheidsrisico's met zich mee, verergert de klimaatverandering, bedreigt inheemse culturen en beïnvloedt de economische activiteiten van bedrijven. De risico's van biodiversiteitsverlies voor de beleggingsportefeuille brengen we verder in kaart.

Voor risicosectoren, zoals voedsel- en landbouwbedrijven, willen we strengere beoordelingscriteria invoeren. Met onze beleggingen willen we bijdragen aan bedrijfsmodellen en innovatieve oplossingen voor het behoud van biodiversiteit, circulariteit en het tegengaan van ontbossing.

Goed bestuur

Onder het thema bestuur (governance) valt alles wat een bedrijf of overheid doet, besluit, nalaat of bereikt. Goed bestuur is wat ons betreft de basis voor het bereiken van betekenisvolle invloed. Zonder goed bestuur, een goede bedrijfsvoering en een goede relatie met aandeelhouders, kunnen bedrijven niet succesvol inzetten op belangrijke kwesties als het verminderen van hun CO₂-uitstoot, behoud van biodiversiteit of het respecteren van mensenrechten.

We willen dat bedrijfsbesturen het verantwoord ondernemen tot een onderdeel maken van de bedrijfsstrategie en dat ze toezien op de uitvoering daarvan. Daarbij is het ook belangrijk dat bedrijven gericht zijn op de middel- en lange termijn en op waardecreatie voor de maatschappij. Zo willen we bijvoorbeeld dat duurzaamheidsprestaties een rol spelen bij de beloningen voor het management bij bedrijven met een grote impact op het klimaat en dat daarover wordt gerapporteerd. Ook verwachten we dat bedrijven op een verantwoorde manier omgaan met belastingen en daar transparant over zijn.

Op onze website maken we bekend hoe SPW stemt op aandeelhoudersvergaderingen.

Respect voor mensenrechten

Voor ons pensioenfonds is het respecteren van mensenrechten een randvoorwaarde om 'goed voor elkaar' te kunnen zijn. Het is ook vanuit beleggingsoogpunt van belang: wanneer bedrijven zorgvuldig met mensenrechten omgaan, lopen ze minder kans op vertraging, uitval, rechtszaken, boetes en reputatieschade door betrokkenheid bij mensenrechtenschendingen.

Wij streven ernaar dat bedrijven en overheden de mensenrechten respecteren, zoals door de Verenigde Naties is vastgelegd in de wereldwijd geaccepteerde principes (United Nations Guiding Principles). Wij vinden het belangrijk dat staten hun verplichtingen nakomen om mensenrechten en fundamentele vrijheden te beschermen. We sluiten daarom overheden van landen uit waarvoor een EU- of VN-wapenembargo van kracht is. Ook beleggen we niet in staatsobligaties van overheden die burgervrijheden en democratie in grote mate beperken. Voor bedrijven geldt het respecteren van mensenrechten zowel in de bedrijfsvoering als in de waardeketen, waaraan ze met hun producten en diensten verbonden zijn. Dit nemen wij mee in onze beleggingskeuzes. Ook spreken we, als daar aanleiding voor is, bedrijven aan op het respecteren van mensenrechten.

In 2023 scherpten we ons stembeleid voor mensenrechten aan. Bij bedrijven die drie jaar achtereen zeer slecht presteren op het toezicht houden op mensenrechten (due diligence), stemmen we tegen de (her)benoeming van de bestuursvoorzitter.

Beleggen in duurzame ontwikkeling

Door te beleggen in bedrijven die met hun producten en diensten bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals) vergroten we onze positieve impact. Deze doelen zijn in 2015 door de Verenigde Naties vastgesteld en richten zich onder andere op betaalbare en duurzame energie, duurzame steden en gemeenschappen en de aanpak van klimaatverandering. Eind 2023 hadden we 3,1 miljard euro (21 procent van ons vermogen) belegd in bedrijven die met hun producten bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen.

SFDR en EU Taxonomieverordening

De Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) ziet toe op informatieverstrekking over duurzaamheid. SPW heeft in 2023 verder invulling gegeven aan de verplichtingen van deze verordening, inclusief SFDR level-2 die op 1 januari 2023 is ingegaan. In dat kader is onder andere verdiepende duurzaamheidsinformatie gepubliceerd over de pensioenregelingen van SPW. Wij hebben onze pensioenregeling geïnclassificeerd als artikel 8 product onder de SFDR, vanwege de promotie van ecologische en/of sociale kenmerken. Dit betekent dat we in ons jaarverslag informatie verstrekken over duurzaamheid. Wij verwijzen hiervoor naar bijlage SFDR bij dit jaarverslag.

De EU Verordening 2020/852, beter bekend als de EU Taxonomieverordening, brengt een kader tot stand voor het stimuleren van duurzame beleggingen. Op basis van deze verordening moet SPW transparant zijn over de mate van duurzaamheid van financiële producten, zoals de pensioenregeling. In bijlage SFDR bij dit jaarverslag rapporteren we over de Taxonomie.

Erkenning

De Nederlandse Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) neemt elk jaar het beleid en de uitvoering van verantwoord beleggen bij de Nederlandse pensioenfondsen onder de loep. SPW behaalde in 2023 de negende plaats in deze ranglijst. Vooral op de uitvoering van het beleid scoort SPW goed.

Verantwoord beleggen verslag

SPW publiceert jaarlijks een verslag Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Daarin staat meer informatie over hoe SPW belegt.

Kostenparagraaf

Vermogensbeheer algemeen

Deelnemers verlangen van het bestuur dat zij efficiëntie en transparantie nastreeft bij het uitvoeren van de pensioenregeling en het beheren van het pensioenvermogen. Kostenbeheersing en waar mogelijk kostenverlagingen spelen daarom een belangrijke rol in het beleid, temeer omdat het gaat om geld van onze deelnemers.

De kosten voor het beheer van het vermogen bestaan uit beheer- en prestatievergoedingen alsmede transactiekosten. De beheervergoedingen kunnen worden gestuurd met fee principles en de keuzes in de portefeuillesamenstelling. Hierbij moet worden gedacht aan keuzes tussen liquide en illiquide beleggingen, tussen actief en passief beheer van het vermogen en de keuze voor intern of extern beheer. Middels eigen fee principles beoordelen wij de kosten van vermogensbeheer.

Prestatievergoedingen kunnen in mindere mate door ons worden beïnvloed. Bij uitbesteding van een liquide mandaat aan een externe manager hanteert het Bestuur het uitgangspunt dat geen prestatievergoedingen worden betaald. Voor illiquide asset categorieën zijn we nog wel steeds bereid om prestatievergoedingen te betalen. Prestatievergoedingen binnen illiquide asset categorieën zijn alleen van toepassing indien er door de manager meerwaarde wordt gecreëerd. Deze prestatievergoedingen worden dus betaald uit het extra totale rendement.

De transactiekosten ontstaan bij aan- en verkoop van beleggingen en kunnen in mindere mate worden beïnvloed. De hoogte hiervan hangt met de omvang en samenstelling van het beheerde vermogen en de keuze voor een meer of mindere mate van actief beheer. In dit deel van het bestuursverslag leggen wij verantwoording af over de vermogensbeheerkosten gemaakt in het boekjaar 2023.

De verslaglegging over de uitvoeringskosten in het bestuursverslag vindt plaats in overeenstemming met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie. In de jaarrekening zelf zijn uitsluitend de kosten volgens de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving 610 opgenomen. Met name bij investeringen in beleggingsfondsen voor illiquide beleggingen worden kosten in de jaarrekening gesaldeerd met beleggingsopbrengsten. Hierdoor zijn de kosten zoals opgenomen in het bestuursverslag hoger dan de kosten in de jaarrekening. In de navolgende tabel is de aansluiting tussen de jaarrekening en het bestuursverslag weergegeven. De kosten van illiquide beleggingen zijn hierbij net als in voorgaande jaren met een kwartaal vertraging gerapporteerd. De gerapporteerde kosten worden hierbij gebaseerd op de werkelijke kosten tot en met het derde kwartaal en vervolgens aangevuld met schattingen voor het vierde kwartaal. Deze schatting wordt gebaseerd op de werkelijke kosten van het vierde kwartaal van het jaar daarvoor.

Aansluiting kosten jaarrekening en kosten bestuursverslag

in EUR mln.	2023	2022
Jaarrekening		
Directe kosten, opgenomen in de jaarrekening:		
- Beheervergoedingen	-19,4	-16,2
Indirecte kosten, onderdeel van de waardeveranderingen van beleggingen:	153,3	165,3
Totale vermogensbeheerkosten en transactiekosten	133,9	149,1

in EUR mln.	2023	2022
Bestuursverslag		
- Beheervergoedingen	88,3	94,1
- Prestatievergoedingen	17,1	25,4
- Transactiekosten	28,5	29,6
Totale vermogensbeheerkosten en transactiekosten bestuursverslag	133,9	149,1

Uitvoeringskosten vermogensbeheer

SPW heeft als doelstelling om de kosten, gegeven het gewenste rendement en risico, zo laag mogelijk te houden. De vermogensbeheerkosten moeten altijd in relatie worden gezien tot (extra) rendement, risico en duurzaam & verantwoord beleggen. Wij maken langs deze vier assen keuzes, om zo te komen tot een optimale portefeuille gegeven het gewenste risiconiveau.

Kosten van vermogensbeheer

Hieronder wordt toegelicht hoe de vermogensbeheerkosten zich in 2023 hebben ontwikkeld. Hierbij maken we onderscheid tussen beleggingskosten en transactiekosten.

Beleggings- en transactiekosten 2023 en 2022

	2023		2022	
Omschrijving	€ mln.	%	€ mln.	%
Beheervergoeding AM	38,7	0,28%	45,8	0,30%
Beheervergoeding externe vermogensbeheerders	35,8	0,26%	36,0	0,23%
Bewaarloon	1,7	0,01%	1,7	0,01%
Overige kosten *	12,1	0,09%	10,6	0,07%
Beheervergoedingen	88,3	0,64%	94,1	0,61%
Prestatievergoedingen	17,1	0,14%	25,4	0,16%
Beleggingskosten	105,4	0,78%	119,5	0,77%
Transactiekosten	28,5	0,21%	29,6	0,19%

* Kosten gemaakt in de fondsen onder beheer van de vermogensbeheerders

De beleggingskosten bestaan uit beheer- en prestatievergoedingen en zijn in 2023 met 0,01 procentpunt gestegen. De beheervergoedingen zijn 0,03 procentpunt hoger uitgekomen terwijl de prestatievergoedingen met 0,02 procentpunt zijn afgenomen. Binnen de beleggingsportefeuille is het procentuele aandeel van de duurdere asset categorieën private equity en hedgefondsen toegenomen terwijl het aandeel van aandelen ontwikkelde markten en staatsobligaties juist is afgenomen. Hierdoor zijn de beheervergoedingen van de externe vermogensbeheerders in relatieve zin toegenomen. De

prestatievergoedingen daarentegen zijn gedaald. Deze daling is vooral te verklaren door lagere behaalde rendementen bij vastgoed en hedgefondsen waardoor lagere vergoedingen zijn toegekend. De daling van de transactiekosten doet zich vooral voor bij de Overige dienstverlening doordat minder kosten zijn gemaakt voor de rente afdekking. Voor de totale beleggingsportefeuille is in 2023 is een rendement voor kosten behaald van 9,5 procent (2022: -21,2 procent). Na aftrek van de kosten van 1,0 procent (2022: 1,0 procent) resteert een (netto) rendement van 8,5 procent (2022: -22,2 procent).

Totaal vergoedingen

In de navolgende tabel zijn de beheer- en prestatievergoedingen opgenomen per beleggingscategorie voor 2023 alsmede het totaal aan kosten voor 2023 en 2022. Door afrondingen kunnen er verschillen optreden in tellingen.

Beheer- en prestatievergoedingen 2023 en 2022

Beleggingscategorieën	Gemiddeld NAV in mln euro	Beheervergoedingen			Prestatievergoedingen			Totaal 2023			Totaal 2022		
		in mln euro	% per categorie	% v/h totaal	in mln euro	% per categorie	% v/h totaal	in mln euro	% per categorie	% v/h totaal	in mln euro	% per categorie	% v/h totaal
Vastgoed	1.532	13,1	0,85%	0,09%	-1,9	-0,13%	-0,01%	11,2	0,73%	0,08%	17,9	1,05%	0,12%
Aandelen		9,3		0,07%	1,4		0,01%	10,7		0,08%	13,9		0,09%
Ontwikkelde markten	2.985	5,9	0,20%	0,04%	0,4	0,01%	0,00%	6,3	0,21%	0,04%	9,5	0,25%	0,06%
Opkomende markten	927	3,4	0,36%	0,02%	1,0	0,11%	0,01%	4,4	0,47%	0,03%	4,3	0,44%	0,03%
Vastrentende waarden		9,6		0,07%	-0,7		0,00%	8,8		0,07%	9,8		0,06%
Staatsobligaties	1.630	0,9	0,06%	0,01%	0,0	0,00%	0,00%	0,9	0,06%	0,01%	1,2	0,06%	0,01%
Bedrijfsobligaties	2.370	4,2	0,18%	0,03%	0,0	0,00%	0,00%	4,2	0,18%	0,03%	4,4	0,17%	0,03%
Woonhypotheken	662	2,8	0,42%	0,02%	0,0	0,00%	0,00%	2,8	0,42%	0,02%	2,5	0,40%	0,02%
Obligaties opkomende markten	707	1,7	0,24%	0,01%	-0,7	-0,10%	0,00%	1,0	0,14%	0,01%	1,7	0,25%	0,01%
Illiquide beleggingen		48,4		0,35%	18,3		0,14%	66,7		0,48%	65,7		0,43%
Private Equity	1.420	29,4	2,07%	0,21%	7,6	0,54%	0,06%	37,0	2,61%	0,27%	35,3	2,30%	0,23%
Hedgefondsen	983	18,6	1,89%	0,14%	10,6	1,08%	0,08%	29,2	2,97%	0,21%	29,9	3,07%	0,20%
Opportunities	33	0,4	1,09%	0,00%	0,0	0,00%	0,00%	0,4	1,09%	0,00%	0,4	1,31%	0,00%
Infrastructuur	5	0,0	0,51%	0,00%	0,1	1,80%	0,00%	0,1	2,32%	0,00%	0,1	2,31%	0,00%
Overige dienstverlening	619	8,0		0,06%	0,0		0,00%	8,0		0,06%	12,2		0,08%
Totaal 2023	13.874	88,3		0,64%	17,1		0,14%	105,4		0,78%			
Totaal 2022	15.339	94,1		0,61%	25,4		0,17%				119,5		0,78%

De beleggingsmix is één van de belangrijkste bepalende factoren voor de totale beleggingskosten. Het kostenniveau van illiquide beleggingen (0,48 procent, 2022: 0,43 procent) is hoger dan die van vastrentende waarden (0,07 procent, 2022: 0,06 procent), maar de illiquide beleggingen bieden tegelijkertijd op de langere termijn ook betere rendementsperspectieven. Zo is voor Private Equity over de afgelopen 5 jaren een rendement (na kosten) boven de benchmark behaald van 1,80 procent en 2,28 procent voor Hedgefondsen. De keuze voor een hogere allocatie naar illiquide beleggingen resulteert zodoende ook in een hoger kostenniveau. Private Equity en Hedgefondsen maken samen 17,3 procent van de totale portefeuille uit, maar nemen ca 63 procent van de totale beleggingskosten voor hun rekening.

Prestatievergoedingen

De prestatievergoedingen zijn met 8,3 miljoen euro gedaald tot 17,1 miljoen euro. Op totaal-portefeuilleniveau is dit een daling van 0,02 procentpunt tot 0,14 procentpunt. Prestatievergoedingen worden altijd betaald uit behaalde rendementen. Dit betekent dat hoe hoger het behaalde rendement is, hoe gunstiger dat is voor de deelnemers maar ook hoe hoger de (totale) absolute kosten zijn om in een asset categorie te beleggen. SPW betaalt prestatievergoedingen op basis van gerealiseerde rendementen. Tussentijds worden prestatievergoedingen vastgesteld op basis van ongerealiseerde rendementen. Bij lagere of negatieve rendementen over een bepaalde periode kan het gebeuren dat de reservering voor nog te betalen prestatievergoedingen naar

beneden moet worden bijgesteld. In 2023 heeft dit zich voorgedaan bij de vastgoedportefeuille. Het rendementsoverzicht per beleggingscategorie is opgenomen op pagina 23.

Transactiekosten

In lijn met de Aanbevelingen van de Pensioenfederatie maken we onderscheid tussen kosten voor het beheren van vermogen en de transactiekosten. In onderstaande tabel zijn de transactiekosten per beleggingscategorie opgenomen. De transactiekosten zijn in 2023 met 1,1 miljoen euro gedaald tot 28,5 miljoen euro. De daling doet zich vooral voor bij de overige dienstverlening en wordt veroorzaakt doordat dit boekjaar minder kosten zijn gemaakt voor de renteafdekking. Hiertegenover staan wel hogere kosten bij hedgefondsen. Voor hedgefondsen is conform de Aanbevelingen van de Pensioenfederatie het 'look through' principe toegepast. Hierdoor zijn de transactiekosten van de onderliggende managers (met uitzondering van de spreadkosten) eveneens opgenomen.

Transactiekosten 2023 en 2022

Transactiekosten (EUR mln.)	Gemiddelde NAV 2023	Transactiekosten 2023		Gemiddelde NAV 2022	Transactiekosten 2022			
		% per cat	% v/h totaal		% per cat	% v/h totaal		
Vastgoed	1.532	1,0	0,06%	0,01%	1.708	0,4	0,02%	0,00%
Aandelen	3.913	1,8		0,01%	4.782	1,9		0,01%
Ontwikkelde markten	2.985	0,3	0,01%	0,00%	3.800	0,2	0,00%	0,00%
Opkomende markten	927	1,5	0,16%	0,01%	982	1,7	0,18%	0,01%
Vastrentende waarden	5.370	10,1		0,07%	5.941	10,1		0,07%
Staatsobligaties	1.630	1,0	0,06%	0,01%	2.068	2,7	0,13%	0,02%
Bedrijfsobligaties	2.370	7,1	0,29%	0,05%	2.559	5,7	0,22%	0,04%
Woonhypotheken	662	-	0,00%	0,00%	623	-	0,00%	0,00%
Obligaties opkomende markten	707	2,0	0,28%	0,01%	691	1,7	0,25%	0,01%
Illiquide beleggingen	2.441	10,4		0,08%	2.543	6,3		0,04%
Private Equity	1.420	-0,5	-0,03%	0,00%	1.535	-0,4	-0,02%	0,00%
Hedgefondsen	983	10,9	1,11%	0,08%	976	6,7	0,69%	0,04%
Opportunities	33	-	0,00%	0,00%	27	-	0,00%	0,00%
Infrastructuur	5	-	0,00%	0,00%	5	-	0,00%	0,00%
Overige dienstverlening	619	5,1		0,04%	365	10,9	2,98%	0,07%
Totaal	13.874	28,5		0,21%	15.339	29,6		0,19%

Door afrondingen kunnen er verschillen optreden in tellingen.

Benchmarking

Voor benchmarking maken we gebruik van externe adviseurs, die ons adviseren over de marktconformiteit van de beheervergoedingen van zowel onze uitvoerder als de externe managers die door onze uitvoerder worden ingehuurd. Aan de hand van onze fee principles hebben we de fiduciaire fee en andere vermogensbeheerkosten opnieuw geëvalueerd en voor een deel van de portefeuille lagere vergoedingen afgesproken met de vermogensbeheerders. De financiële effecten hiervan zullen in 2024 zichtbaar worden en zullen naar verwachting resulteren in lagere vermogensbeheerkosten.

Het bestuur beoordeelt de totale vermogensbeheerkosten van het fonds als hoog. Dit oordeel is met name het gevolg van de vergoedingen die voor illiquide beleggingen worden betaald. Deze illiquide beleggingen dragen na de betaalde kosten echter wel bij aan een beter rendement voor het fonds. Het bestuur vindt omvang van de totale vermogensbeheerkosten daarom acceptabel.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

In 2023 waren de totale pensioenuitvoeringskosten van SPW 11,6 miljoen euro (2022: 10,3 miljoen euro). Hieronder verstaan we de administratiekosten, accountants-, actuariële en advieskosten, de kosten van de Raad van Toezicht, het Verantwoordingsorgaan, bestuur, bestuursbureau, juridische kosten, verplichte afdrachten en contributies. Vanaf 2016 zijn vrijwel alle uitvoeringskosten btw-plichtig. De berekende btw over de administratiekosten APG bedraagt in 2023 1,7 miljoen euro (2022: 1,5 miljoen).

Een specificatie van de pensioenuitvoerings- en administratiekosten is te vinden in de jaarrekening. De gemiddelde kosten per deelnemer zijn 227 euro in 2023 (2022: 209 euro).

De administratiekosten APG zijn in 2023 9,4 miljoen euro (2022: 8,4 miljoen euro). Stijging van de kosten in 2023 is gelegen in een inflatiecorrectie en kosten in het kader van de voorbereidingen op het nieuwe stelsel. Eerder zijn in 2021 de kosten voor pensioenbeheer in de markt vergeleken, waarop er afspraken zijn gemaakt met APG over de kosten van de dienstverlening van pensioenbeheer. In 2024 wil SPW andermaal een benchmark uitvoeren op de kosten voor pensioenbeheer.

De algemene kosten van het fonds (bijvoorbeeld de contributie aan DNB en de kosten van het bestuursbureau) bedragen over 2023 4,4 miljoen euro (2022: 3,7 miljoen euro). Hiervan wordt, conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie, in 2023 50 procent toegerekend aan de kosten vermogensbeheer.

Totale kosten

In lijn met de aanbeveling van de Pensioenfederatie zijn ook de 'Totale kosten (exclusief transactiekosten) in percentage van het gemiddeld belegd vermogen' opgenomen. De totale kosten betreffen de kosten van vermogensbeheer en de uitvoeringskosten van pensioenbeheer. De ratio 'Totale kosten (exclusief transactiekosten) in percentage van het gemiddeld belegd vermogen' voor 2023 is 0,85 procent (2022: 0,85 procent).

Beloningsbeleid

Wij hebben gekozen voor vaste vergoedingen voor de bestuursleden en de leden van de Raad van Toezicht en voor een vacatievergoeding per bijgewoonde vergadering voor leden van het Verantwoordingsorgaan. De beloning staat hierdoor in redelijke verhouding tot de gedragen verantwoordelijkheid en het tijdsbeslag. Het bestuur kent geen prestatiegerelateerde beloningen toe. Ook verstrekt het bestuur geen ontslagvergoedingen. Eén van de uitgangspunten van het beloningsbeleid is een marktconforme beloning. SPW heeft in november 2021 een onderzoek gedaan naar de hoogte van beloningen van voorzitters en leden van het bestuur en de Raad van Toezicht. Dat heeft geleid tot de volgende aanpassingen.

Bestuur

Een bestuurslid van SPW wordt geacht gemiddeld twee dagen per week te besteden aan het besturen van het fonds. Een voorzitter wordt geacht gemiddeld drie dagen per week te besteden aan het besturen van het fonds. Hierin zijn ook studie, lezen, overleg, bijeenkomsten en dergelijke begrepen. De geschatte tijdsbesteding is gebaseerd op de omvang van het belegd vermogen, het aantal deelnemers en de complexiteit/het risicoprofiel van SPW. Daarnaast sluit deze tijdsbesteding aan bij de vte-norm die DNB hanteert voor pensioenfondsen met de omvang van het belegd vermogen dat SPW heeft. Tot slot neemt de tijdsbesteding de laatste jaren ook zichtbaar toe, wat zich onder meer heeft vertaald naar een toename van de hoeveelheid bestuurs- en commissievergaderingen.

We hebben de vte-normering verhoogd van 0,3 naar 0,4 (voor bestuursleden) en van 0,4 naar 0,6 (voor de voorzitters) omdat SPW inmiddels al geruime tijd een zogenoemd groot fonds is (meer dan 10 miljard euro belegd vermogen).

Op basis van het uitgevoerde beloningsonderzoek kwamen we op een beloning van 152.500 euro op jaarbasis (op fulltime basis) voor de voorzitters en leden van het bestuur. De vergoeding wordt jaarlijks verhoogd met de loonontwikkeling van de branche Woningcorporaties van 31 juli van het voorafgaande jaar ten opzichte van juli van het daaraan voorafgaande jaar. Deze verhoging

heeft voor het eerst plaatsgevonden per 1 januari 2023. Gelet op de tijdsbesteding komt dit neer op een vergoeding voor de voorzitter van 91.500 euro op jaarbasis en voor een bestuurslid van 61.000 euro op jaarbasis.

Reis- en verblijfskosten maken onderdeel uit van de beloning. Vergoedingen voor studie of opleiding, waaronder eventuele verblijfskosten, in verband met het bestuurslidmaatschap bij SPW komen voor vergoeding in aanmerking.

Raad van Toezicht

Met de leden van de Raad van Toezicht worden aparte opdrachtbevestigingen afgesloten. Op basis van het uitgevoerde beloningsonderzoek kwam het bestuur in 2022 op een beloning van € 15.000 op jaarbasis voor de leden van de Raad van Toezicht. Deze beloning wordt conform het bestuur geïndexeerd. Voor de beloning van de voorzitter wordt een opslag gehanteerd van 30 procent. De beloning van de voorzitter komt daarmee uit op 19.500 euro per jaar.

Reis- en verblijfskosten maken onderdeel uit van de beloning evenals kosten voor het bijhouden van de eigen deskundigheid, waaronder het bezoek aan congressen en vertegenwoordigingennamens SPW.

Gemiddeld wordt een lid van de Raad van Toezicht van SPW geacht een halve dag per week te besteden aan het fonds. Hierin zijn ook studie, lezen, overleg, bijeenkomsten, commissies en dergelijke begrepen. De voorzitter wordt geacht gemiddeld meer tijd te besteden aan het fonds dan de overige leden.

De beloning is hiermee naar het oordeel van het bestuur maatschappelijk verantwoord en sluit aan bij wat in de markt voor vergelijkbare fondsen gebruikelijk is. Tevens stelt de beloning SPW weer in staat kwalitatief goede bestuurders en toezichthouders aan te trekken en te behouden. Het Verantwoordingsorgaan is het hiermee eens en heeft een positief advies afgegeven. De Raad van Toezicht heeft de aanpassing goedgekeurd.

Vergoeding per functie

	2023	2022
Voorzitterschap bestuur	94.245	91.500
Lidmaatschap bestuur	62.830	61.000
Voorzitterschap Raad van Toezicht	20.085	19.500
Lidmaatschap Raad van Toezicht	15.450	15.000

Beloningen gremia 2023

Deze tabel geeft de vergoedingen weer voor de afzonderlijke bestuursleden en de leden van de Raad van Toezicht.

Vergoeding bestuur (in euro's)

Naam	Periode	VTE	Functie	Totaal 2023	Totaal 2022
H. Jagersma	01/01 - 31/12	0,6	Voorzitter werkgevers	94.245	91.500
M.A. Blomberg ¹⁾	01/01 - 31/12	0,6	Voorzitter werknemers	94.245	91.500
B. Debrauwer	01/01 - 31/12	0,4	Bestuurslid	62.830	61.000
P.C. Jaspers	01/01 - 31/12	0,4	Bestuurslid	62.830	61.000
C.A.P. Kuiper	01/01 - 31/12	0,4	Bestuurslid	62.830	61.000
R. van Oostrom ²⁾	01/01 - 31/12	0,4	Bestuurslid	62.830	61.000
M. Rosenberg ¹⁾	01/01 - 31/12	0,4	Bestuurslid	62.830	61.000
M. Simon ²⁾	01/01 - 31/12	0,4	Bestuurslid	62.830	61.000
Totaal				565.470	549.000

*) De vergoeding wordt afgedragen aan de organisatie die hij/zij vertegenwoordigt

1) Financial risk expert

2) Sleutelfunctiehouder Risicobeheer

Vergoeding Raad van Toezicht (in euro's)

Naam	Periode	VTE	Functie	Totaal 2023	Totaal 2022
F.J.C. Covers ^{*)}	1/1 - 1/7	0,2	Voorzitter Raad van Toezicht	10.043	17.250
M.J.M. Hendriks ^{**)}	1/1 - 31/12	0,2	Voorzitter Raad van Toezicht	17.768	7.500
R. van Ewijk	1/1 - 31/12	0,1	Lid Raad van Toezicht	15.450	15.000
R.J. Schreur	14-7 - 31/12	0,1	Lid Raad van Toezicht	7.725	-
S. Zeverijn	nvt			-	9.750
Totaal				50.986	49.500

*) Voorzitter tot 1/7

***) Voorzitter vanaf 1/7

Communicatie

Goed voor elkaar

SPW is en blijft ‘Goed voor elkaar’

In 2023 is gestart met het realiseren van de ambitie, zoals opgetekend in het Meerjarencommunicatiebeleidsplan 2023-2025. Dit betekent dat we de focus van communicatie en dienstverlening hebben verlegd van ‘het laden van vertrouwen’ naar ‘het behouden van vertrouwen’.

In het licht van de transitie naar het vernieuwde pensioenstelsel, heeft het versterken van het vertrouwen en de binding met deelnemers en werkgevers de hoogste prioriteit. Gedurende de transitie is het behouden én benutten van deze mooie vertrouwenspositie de belangrijkste strategische opdracht. Dit doet SPW door het versterken van:

- de positionering van SPW (‘goed voor elkaar’ betekenis geven);
- de relatie met, en de financiële, pensioengerelateerde positie van deelnemers en werkgevers;
- de eigen dienstverlening.

‘Ons vertrekpunt is goed, de binding met SPW is hoog’

Om invulling te geven aan het volbrengen van deze communicatieambitie, heeft SPW in haar Strategienota 2022-2024 doelstellingen gesteld. Deze zijn overgenomen in het Marketingcommunicatiebeleidsplan 2023-2025. Hierin is besloten om de ambitie uit de Strategienota te verlengen en samen te laten vallen met de planperiode 2023-2025. In dat geval wordt gemeten tot de einddatum van de huidige regeling in het huidige stelsel. SPW is voornemens om per 1 januari 2026 over te gaan op het vernieuwde pensioenstelsel.

Voortgang op de communicatieambitie meten we jaarlijks in het Klanttevredenheidsonderzoek (KTO). De resultaten van het KTO geven inzicht in de mate van binding met het fonds en hoe deelnemers en werkgevers de communicatie en dienstverlening ervaren.

Dit is een uitgebreid onderzoek en loopt al enkele jaren. Resultaten bevestigden steeds meer wat we al wisten en gaven steeds minder inzicht in het waarom. Daarom is besloten om vanaf 2023 een uitgebreide en een kortere versie van het onderzoek jaarlijks af te wisselen. Dit biedt ruimte om een kwalitatief onderzoek te doen ter verdieping op een actueel onderwerp.

Onderwerp	Vraagstelling	KTO 2023				Ambitie 2025			
		Actieven	Gewezen	Gepension eerden	Werkgevers	Actieven	Gewezen	Gepension eerden	Werkgevers
Binding	Stel dat u zelf uw pensioen mocht regelen, zou u dan voor SPW kiezen?	85%	89%	95%	97%	80%	67%	84%	95%
Communicatie Gemiddeld rapportcijfer	Wat vindt u van de kwaliteit van de communicatie?	7,5	7,5	8,2	8,2	8,0	7,0	8,0	8,0
Imago % met positief beeld	Welk beeld heeft u op dit moment bij SPW?	72%	67%	89%	94%	80%	60%	85%	85%
Service Gemiddeld rapportcijfer	Wat vindt u van de kwaliteit van de service?	7,5	7,4	8,2	8,2	8,0	7,0	8,0	8,0

* Het KTO 2023 was een verkorte versie. Bron: Marketingcommunicatiebeleidsplan 2023-2025; Klanttevredenheidsonderzoek, MWM2, juli 2023

De resultaten van 2023 laten zien dat de binding met het fonds (uitzonderlijk) hoog is en boven de gestelde ambitie voor 2025 ligt. SPW wordt gezien als een solide fonds en wordt positief beoordeeld. Over de gehele linie zien we een lichte daling in de

tevredenheid onder actieve deelnemers. Dit beeld is consistent met overige metingen gedurende het jaar. De verklaring hiervoor is het sentiment en onzekerheid over de toekomst van hun pensioen in het vernieuwde stelsel.

Speerpunten

SPW kent een drietal strategische speerpunten die vanuit communicatie extra aandacht krijgen:

1. Wet Toekomst Pensioenen.
2. Verder vormgeven van het Maatschappelijk Verantwoord Beleggingsbeleid.
3. SPW als digitaal fonds.

Per speerpunt volgt een korte uiteenzetting van activiteiten die zijn ondernomen.

Wet Toekomst Pensioenen

De communicatie over het vernieuwde pensioenstelsel bestond grotendeels uit generieke informatie over het proces. De bespreking in de Tweede Kamer, de aanname van de wet door de Eerste Kamer, het besluit van sociale partners over het type contract en het delen van het moment van invaren. Ook vanuit de media werd aandacht voor het vernieuwde stelsel gevoed.

Toch bleef het aantal vragen vanuit deelnemers en werkgevers beperkt. Het zijn met name de gepensioneerden die hechten aan een stabiele uitkering. En de gewetensvraag om juist vóór of na invaren met pensioen te gaan, komt meermaals ter sprake. Werkgevers vragen zich af welke rol zij in dit stadium te vervullen hebben. Zowel in persoonlijk contact, als tijdens kennissessies en het werkgeverspanel, is aan dit onderwerpaandacht besteed.

Parallel aan de landelijke campagne van het Ministerie van SZW is er vanuit SPW aandacht besteed aan de huidige misvattingen die leven rondom het vernieuwde stelsel. In de nieuwsbrief en via LinkedIn zijn feiten en labels uitgelegd. Aan het eind van het jaar hebben beide bestuursvoorzitters in de nieuwsbrief verteld over de laatste ontwikkelingen en voorbereidingen voor de Wtp. Deze meer persoonlijke en fondsspecifieke uiting draagt bij aan het vertrouwen in de rol die SPW voor hen vervult.

Zowel in juni als december is het vertrouwen en sentiment van de SPW-deelnemer vastgelegd in de PensioenBarometer. We zien dat de deelnemer van SPW meer vertrouwen heeft in het huidige, dan in het vernieuwde stelsel. Maar in beide gevallen ligt het vertrouwen hoger dan het landelijk gemiddelde. Opvallend veel deelnemers weten dat het pensioen gaat veranderen, maar nog niet precies wat. Aan het eind van het jaar zagen we een daling in de noodzaak voor het vernieuwde stelsel. Deelnemers willen namelijk slechts één ding weten: wat betekent het voor mij? Deze vraag is pas vlak voor invaren te beantwoorden. Tot dat moment moeten we een balans zien te houden tussen informeren over de voortgang die SPW maakten de inhoud van de nieuwe regeling. Het inspelen op het sentiment en de vragen die bij deelnemers en werkgevers leven, is hierbij van groot belang.

Verder vormgeven van het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleid

Met de campagne 'Meer dan je denkt' worden deelnemers gewezen op ontwikkelingen uit het Maatschappelijk Verantwoord Beleggingsbeleid van SPW. Zo zijn er in de nieuwsbrief artikelen verschenen over een tweetal beleggingsprojecten. De publicatie van het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) jaarverslag is in juli en augustus campagnematig uitgelicht via LinkedIn. Ondanks de focus die wordt gelegd op resultaat en rendement, lijkt er weinig interesse. Het aantal kliks en gemeten leesgedrag blijft uit.

In het KTO zijn extra vragen toegevoegd over MVB. Zowel om het beleid, als de interesse in het onderwerp te toetsen. Hieruit kwam naar voren dat deelnemers duurzaam beleggen belangrijk vinden en dat zij ook vertrouwen dat SPW dit doet. Maar hoe precies en in welke mate, weten ze niet en daar gaan ze ook niet actief naar op zoek. Ook in contentontwikkeling was het niet altijd makkelijk om beleidskeuzes, ontwikkelingen of beleggingen 'dichtbij de deelnemer' uit te lichten. In de maatschappij blijft er aandacht voor dit onderwerp. Instanties, waaronder pensioenfondsen, worden daar door de burger steeds vaker op aangesproken.

SPW als digitaal fonds

SPW heeft de ambitie een digitaal fonds te zijn. Zowel deelnemers als werkgevers laten zien hier goed mee om te kunnen gaan. Zo is MijnSPW ruim 42.000 keer bezocht (unieke inlogs).

Om een digitaal fonds te kunnen zijn, moet je je doelgroep ook digitaal kunnen bereiken. Ook dit jaar is er ingezet op het verder vergroten van het digitaal bereik. Inmiddels hebben we van 76 procent van onze doelgroep een geldig e-mailadres, heeft 60 procent een abonnement op de nieuwsbrief en ontvangt 72 procent zijn of haar pensioenpost bij voorkeur digitaal. Een natuurlijk maximum lijkt echter wel bereikt. Campagnematige activatie zal enkel nog bij specifieke doelgroepen worden ingezet.

Ook op sociale media groeit de aandacht voor SPW. Met ruim 2.000 volgers op LinkedIn kunnen we content op verschillende momenten en vaak ook op meer speelse manieren delen. We zien dat het werkt om visueel de aandacht te trekken door het toevoegen van een gifje (bewegend beeld) in een nieuwsbrief of het gebruik van video in campagnes.

De deelnemersbijeenkomsten, verzorgd door Werkgeversbediening, zijn ook dit jaar goed bezocht. Zowel fysiek, maar met name digitaal was het animo groot en zijn er diverse extra bijeenkomsten georganiseerd. Hetzelfde geldt voor de bijeenkomsten georganiseerd voor deelnemers die in het verleden pensioen hebben opgebouwd bij SPW (zgn. gewezen deelnemers). Deelnemers met een aanzienlijk opgebouwd pensioenpotje zijn benaderd en uitgenodigd om meer te weten te komen over de keuzemogelijkheden van het flexpensioen.

Een ander digitaal voorbeeld is de inzet van de intranettool. Dit is een plug-in die door de werkgever eenvoudig kan worden toegevoegd aan het eigen intranet. Hiermee worden werkgevers gefaciliteerd met actuele pensioen informatie voor hun medewerkers. Klaargezet en maandelijks geactualiseerd door SPW.

Ook aan de systeemkant is er doorontwikkeld. Met de uitrol van Marketing Automation en de bijbehorende overstap naar Adobe-dienstverlening, zijn de website, digitale nieuwsbrief en het versturen van campagnes compleet vernieuwd. Geïntegreerde data en doelgroepselecties maken het de komende jaren mogelijk om deelnemers en werkgevers met steeds meer specifieke content te bereiken.

SPW is in 2023, in samenwerking met PWC, begonnen met een verdere verdieping van de betekenis van wat een digitaal fonds is, anders dan alleen gebruik te maken van digitale hulpmiddelen voor de deelnemers. In 2024 wordt dit project verder uitgewerkt.

Deelnemersgericht

In het voorjaar is SPW beloond met 3 van de 5 sterren van Het Gouden Oor. Dit is een uitzonderlijk hoge binnenkomersscore. Vanuit het structureel delen en oppakken van klantsignalen, o.a. middels de Feedbackloop, wordt de communicatie en dienstverlening steeds deelnemer- en werkgevergericht.

Een tweetal voorbeelden:

1. Eens in de zoveel tijd zorgt de standaard pensioenleeftijd van SPW voor verwarring. Veel deelnemers gaan er vanuit dat deze gelijk is aan de AOW-leeftijd. Ditmaal zijn de website en MijnSPW tekstueel nageplozen om dit duidelijker te omschrijven. En ook in de online tools Pensioencoach en Pensioenplanner is dit verschil beter in beeld gebracht.
2. Een belangrijk voorbeeld van deelnemergericht werken, was het vervroegen van het indexatiebesluit. Indexatie is voor deelnemers van SPW een belangrijk onderwerp. Zo konden deelnemers al eind september geïnformeerd worden. Hiermee was SPW als een van de eerste pensioenfondsen. Dit werd dan ook opgemerkt binnen de sector, met een artikel in PensioenPro als resultaat.

Keuzebegeleiding: zorgplicht en zorgambitie

In 2023 heeft de implementatie van de zorgplicht open norm keuzebegeleiding bijgedragen aan scherpere in de communicatie, waar het om keuzebegeleiding gaat. Zowel in schrift (procescommunicatie, website, klantreizen, MijnSPW), als in contact met de deelnemers en werkgevers (KlantContactCenter, PensioenUitvoering, werkgeversbediening). Alle medewerkers met klantcontact zijn opgeleid om te voldoen aan de laatste richtlijnen en bijbehorende werkwijze.

En daar waar wordt voldaan aan zorgplicht, wordt het fonds ook uitgedaagd om visie te vormen op zorgambitie. Het gaat hierbij om de rol en verantwoordelijkheid die SPW wil nemen in het begeleiden van deelnemers en werkgevers binnen de eigen regeling. Want in hoeverre wordt de uiteindelijke pensioenaanvraag geplaatst binnen het bredere financiële plaatje van een deelnemer? Vanuit de ambitie 'SPW is de vertrouwde coach' is de rolopvatting uitgeschreven. In 2024 gaat het bestuur hiermee verder en zal het zijn visie hierop bepalen.

Wijzigingen in reglementen, statuten en verplichtstelling

Flexpensioenreglement per 1 januari 2023

Per 1 januari 2023 is het flexpensioenreglement gewijzigd op de volgende punten:

Opname bedrag ineens

De mogelijkheid voor de keuze van een bedrag ineens bij pensioneren is opgenomen in het reglement. De opname van een bedrag van maximaal 10 procent van de waarde van het ouderdomspensioen is een eerste onderdeel van het nieuwe pensioenstelsel. De verwachte ingangsdatum van deze nieuwe keuze was aanvankelijk 1 juli 2024, maar is vooralsnog opnieuw uitgesteld naar 1 januari 2025. Artikelen 8, 18 en 19 van het pensioenreglement zijn hierop eerder aangepast.

Verduidelijking maximale toeslagambitie niet-actieven

In het reglement is verduidelijkt dat het fonds ernaar streeft om jaarlijks toeslag te verlenen ter hoogte van maximaal de afgeleide consumentenprijsindex alle huishoudens voor gewezen deelnemers en gepensioneerden. Artikel 38 van het pensioenreglement is hierop aangepast.

Flexpensioenreglement per 1 juli 2023

Per 1 juli 2023 is het flexpensioenreglement gewijzigd op de volgende punten:

Nieuwe klachtenregeling

De artikelen inzake klachten en geschillen zijn aangepast conform de nieuwe klachtenregeling van het fonds die per 1 juli 2023 geldt. De nieuwe procedure voldoet aan de vereisten in de Wet toekomst pensioenen die per 1 juli 2023 in werking is getreden. Een van de belangrijkste wijzigingen is dat het fonds voortaan de wettelijke definities van 'klacht' en 'geschil' hanteert. Artikel 71 en 72 van het pensioenreglement zijn hierop aangepast.

Gedeeltelijk verval intentieverklaring

Vervroeging van de pensioendatum kan per 1 juli 2023 tot de nieuwe wettelijke grens van 10 jaar vóór de AOW-leeftijd. Dit volgt uit de aangepaste Wet op de loonbelasting 1964 en het bijbehorende overgangsrecht. In het pensioenreglement is daarom de voorwaarde opgenomen dat men een intentieverklaring moet overleggen bij vervroegd pensioneren per een datum eerder dan 10 jaar (in plaats van 5 jaar) vóór het bereiken van de AOW-leeftijd. Artikel 17 en 18 van het pensioenreglement zijn hierop aangepast.

Nettopensioenreglement

Per 1 januari 2023 zijn de tarieftabellen, de omzettingsfactoren en de beheerskosten gewijzigd.

Per 1 juli 2023 is de 3 procent-premiestaffel gewijzigd voor de leeftijdsklassen 15 t/m 19 jaar en 65 t/m 67 jaar in verband met een nieuw Staffelbesluit.

Statuten

De statuten zijn, net als het Flexpensioenreglement, aangepast aan de gewijzigde klachtenregeling. Artikel 29 is hierop aangepast. Daarnaast is de bepaling inzake de taken van de Raad van Toezicht uit de statuten verwijderd, omdat dit al is opgenomen in het reglement Raad van Toezicht. Als gevolg is artikel 14 (oud) uit de statuten verwijderd.

Reglement Verantwoordingsorgaan en reglement Raad van Toezicht

Met de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen per 1 juli 2023 hebben het VO en de RvT er een aantal (tijdelijke) taken bijgekregen. Daarnaast is het reglement Raad van Toezicht in overeenstemming gebracht met de gedragscode van het fonds inzake de melding van relevante nevenfuncties. Verder is in het reglement Raad van Toezicht opgenomen dat het ontbreken van goedkeuring van de raad op een bestuursbesluit de vertegenwoordigingsbevoegdheid van het bestuur niet aantast. Deze bepaling stond voorheen in de statuten.

Uitvoeringsreglement

Per 1 januari 2023 is de maximale toeslagambitie voor niet-actieven als hierboven omschreven eveneens verduidelijkt in het uitvoeringsreglement. Artikel 21 is hierop aangepast.

De nieuwe klachtenregeling per 1 juli 2023 heeft ook tot wijziging van het uitvoeringsreglement geleid. Artikelen 33 en 34 zijn hierop aangepast.

Tot slot is per 1 juli 2023 aan het uitvoeringsreglement toegevoegd dat aangesloten werkgevers zich conformeren aan het transitieplan, het verzoek tot wel of niet invaren en de overige cao-afspraken met betrekking tot de invoering van de Wet toekomst pensioenen. Dit geldt voor zowel de verplicht als voor de vrijwillig aangesloten werkgevers.

Klachten

Hardheidsclausule

In 2023 heeft het fondsbestuur 8 individuele zaken met een beroep op de hardheidsclausule behandeld. Hiervan zijn er 4 toegewezen en 4 afgewezen. Hieronder volgt een schematische weergave:

Beroepen op hardheid in 2023	Aantal:
Ingediend	8
Afgewikkeld	8
Waarvan aanpassing besluit (beroep op hardheid is succesvol)	4
Waarvan handhaving besluit (beroep op hardheid is afgewezen)	4
Waarvan ingetrokken door deelnemer	-
Waarvan niet ontvankelijk	-

Klachten

Voor een nader inzicht in de klachten die bij het fonds worden ingediend en de afhandeling hiervan ontvangt het bestuur van SPW driemaandelijks een klachtenrapportage van de pensioenuitvoerder.

De klachtenprocedure van het fonds is per 1 juli 2023 gewijzigd conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie in de gedragslijn 'Goed omgaan met klachten' en conform de wettelijke eisen volgens de Wet toekomst pensioenen. Elke uiting van ontevredenheid gericht aan het fonds wordt vanaf 1 juli 2023 als klacht geregistreerd.

Een tweede belangrijke wijziging is dat het fonds een interne beroepsmogelijkheid heeft gecreëerd voor klachten die niet in een keer zijn opgelost. Als een deelnemer niet tevreden is met onze reactie op zijn klacht, kan hij hiertegen bezwaar maken. Er is dan sprake van een geëscaleerde klacht (een klacht in tweede aanleg).

Verder hanteert het fonds voortaan de wettelijke definitie van 'geschil'. Dit zijn klachten die niet in onderling overleg tussen deelnemer en fonds zijn opgelost binnen de interne klachtenprocedure en die worden voorgelegd aan een externe instantie, zoals de Ombudsman Pensioenen. Als gevolg is de interne geschillenregeling en geschillencommissie van het fonds per 31 december 2023 komen te vervallen. In de periode tot en met 31 december 2023 zijn er geen geschillen aan de orde geweest.

In 2023 zijn er in totaal 58 klachten ingediend bij het fonds, waarvan 7 klachten geëscaleerde klachten waren. Vanwege de verruiming van de klachtdefinitie naar 'iedere uiting van ontevredenheid' zag het fonds een flinke toename in het aantal klachten na 1 juli 2023.

In 2023 gingen de meeste klachten over de toepassing van wet- en regelgeving. Hieronder vallen ook klachten over de toepassing van het pensioenreglement. Wij ontvingen ook relatief veel klachten in de vorm van een pro-forma bezwaar over de toepassing van wet- en regelgeving inzake invaren en de transitie naar het nieuwe stelsel.

Van de 51 klachten in eerste aanleg waren 17 klachten terecht en 34 klachten onterecht. Van de 7 geëscaleerde klachten was er 1 terecht, en waren er 2 onterecht en 4 niet-ontvankelijk.

De klachten worden bijgehouden in 12 rubrieken. In de onderstaande tabel staat, per rubriek, aangegeven hoeveel klachten en geëscaleerde klachten er over 2023 zijn ingediend en behandeld. Let wel: een klacht die later in het jaar een 'geëscaleerde klacht' wordt, staat geregistreerd in beide kolommen.

Klachtenrubriek	Aantal klachten	Aantal geëscaleerde klachten
Service en klantgerichtheid	-	-
Behandelingsduur	5	-
Informatieverstrekking	14	1
Deelnemersportaal	-	-
Keuzebegeleiding	-	-
Pensioenberekening en -betaling	-	-
Registratie werknemersgegevens/datakwaliteit	-	-
Toepassing wet- en regelgeving: algemeen	20	2
Toepassing wet- en regelgeving: invaren, transitie	12	4
Financiële situatie	-	-
Duurzaamheid	-	-
Overig	-	-
Totaal aantal behandelde klachten	51	7

Geschillen

Wij hanteren in dit verslag de term 'geschil' voor alle klachten die in 2023 door een externe geschillenbeslechter zijn behandeld na het doorlopen van de interne klachtenprocedure van het fonds.

In 2023 zijn er 4 geschillen bij de Ombudsman Pensioenen ingediend, 3 dossiers gingen over het verschil in indexatiepercentages voor niet-actieven (gewezen deelnemers en gepensioneerden) en actieven (deelnemers). De Ombudsman zag hier geen ruimte voor bemiddeling, omdat deze geschillen gaan over de inhoud van het pensioenreglement. Daarnaast kon de Ombudsman zich vinden in de argumentatie van het fondsbestuur aangaande het betreffende toeslagbesluit en de evenwichtigheid van dit besluit.

Het vierde geschil betrof een deelnemer die niet in aanmerking kwam voor aanvullingen wegens arbeidsongeschiktheid via SPW. Na bemiddeling door de Ombudsman Pensioenen is de hardheidsclausule toegepast en is alsnog met terugwerkende kracht arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrije deelname toegekend.

Het fonds is per 1 januari 2024 aangesloten bij de Geschilleninstantie Pensioenfondsen (GIP). Dit is een onafhankelijke instelling die bemiddelt en beslecht tussen pensioenfondsen en hun deelnemers. Deze bemiddeling en beslechting is voor de deelnemer kosteloos. De Ombudsman Pensioenen maakt sinds 1 januari 2024 onderdeel uit van GIP.

Verbeteracties

Het fonds stelt zich als doel om te leren van klachten en daar waar mogelijk verbeteringen door te voeren. In 2023 is naar aanleiding van een drietal klachten een aantal verbeteringen doorgevoerd:

Klacht: Na ontvangst van een vraag over het beleggingsbeleid van SPW, is deze vraag doorgezet naar een specialist op de beleggingsafdeling. Hierdoor duurde de afhandeltermijn langer dan gebruikelijk. Het fonds ontving daarom een klacht over de

niet-tijdige beantwoording van de vraag.

Verbeteractie: Vragen over beleidskwesties worden voortaan behandeld door een gespecialiseerd team: het team beleidscorrespondentie. De onderlinge werkafspraken zijn aangescherpt en vastgelegd om zo onduidelijkheid in de toekomst te voorkomen.

Klacht: Een deelnemer was niet vooraf op de hoogte gesteld dat een serviceberekening inzake verevening met conversie 150 euro per persoon bedraagt en werd onverwachts geconfronteerd met deze kosten.

Verbeteractie: Bij serviceberekeningen in geval van verevening met conversie wordt voortaan ook vermeld welke kosten hieraan zijn verbonden.

Klacht: Nadat het fonds akkoord ontving van de deelnemer op een offerte voor een uitgaande waardeoverdracht bleek dat de offerte onjuist was door een menselijke fout. Vervolgens vielen de bedragen veel lager uit, zodat de deelnemer verzoekt om de waardeoverdracht terug te draaien, welk verzoek is gehonoreerd.

Verbeteractie: Het administratieve systeem inzake waardeoverdrachten wordt zodanig aangepast zodat deze fout zich niet opnieuw kan voordoen.

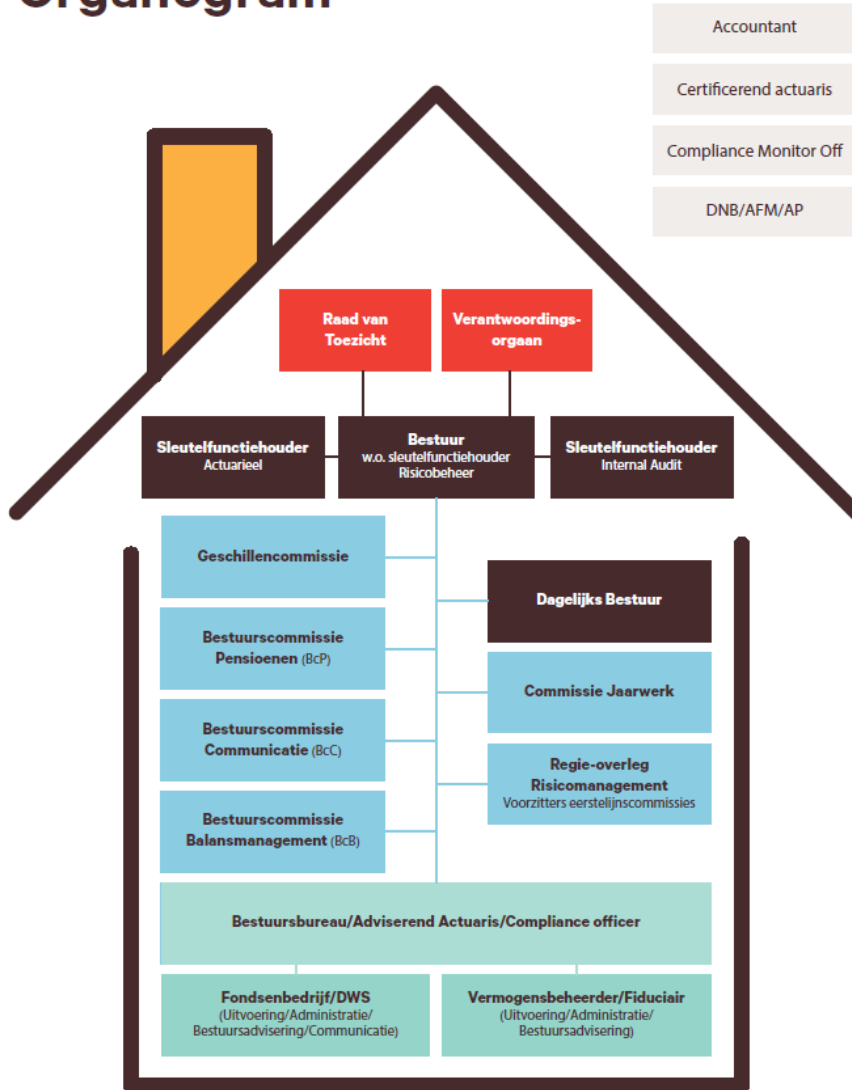
Klanttevredenheid

In onze reactie op de (geëscaleerde) klacht wordt vermeld wat de mogelijke vervolgstappen zijn voor het geval de klacht niet naar tevredenheid is opgelost. Het fonds verricht na de afhandeling van een (geëscaleerde) klacht ook nazorg. Hierbij wordt de indiener van de klacht gebeld en gevraagd of er naar aanleiding van onze reactie op de klacht vragen zijn. Tot slot vragen wij of de klacht naar tevredenheid is afgehandeld. In de meeste gevallen wordt daarbij aangegeven dat de klacht naar tevredenheid is afgehandeld. In situaties waarbij de klacht niet naar tevredenheid is opgelost, wordt de nazorg in de vorm van een telefoongesprek veelal alsnog gewaardeerd, evenals het geven van een aanvullende mondelinge toelichting. Ongeacht de uitkomst van de klacht, leert de ervaring ons dat het voor deelnemers belangrijk is dat zij zich gehoord voelen.

Organisatie

De organisatie van SPW ziet er als volgt uit:

Organogram

Bestuur

Ultimo 2023 was de samenstelling van het bestuur als volgt:

Leden	Leeftijd	Geslacht	Benoemende organisatie	Functie	In functie sinds	Einde maximale zittingsduur
M.A. Blomberg	60	V	FNV	Voorzitter werknemers	27-5-2010	27-5-2026
H. Jagersma	66	M	Aedes vereniging van woningcorporaties	Voorzitter werkgevers en vigerend voorzitter	18-10-2021	18-10-2033
B. Debrauwer	71	M	Namens gepensioneerden		2-2-2015	2-2-2027
P.C. Jaspers	58	M	Aedes vereniging van woningcorporaties	Secretaris werkgevers	9-7-2021	9-7-2033
C.A.P. Kuiper	45	V	Aedes vereniging van woningcorporaties		4-6-2020	4-6-2032
R. van Oostrom	46	M	CNV Vakmensen	Secretaris werknemers	1-1-2018	1-1-2030
M.H. Rosenberg	61	M	Onafhankelijk		1-7-2014	1-7-2026
M. Simon	63	M	Vakbond De Unie	Sleutelfunctiehouder Risicobeheer	25-3-2019	25-3-2031

Zij worden ondersteund door de directeur van het bestuursbureau, de heer H.A.J. de Valck en de bestuurssecretaris de heer B. Braafhart. De heer De Valck is ook adviserend actuaaris en Compliance Officer. Het bestuur heeft een bestuursbureau ingericht waar 8 medewerkers werkzaam zijn en dat het bestuur ondersteunt bij de besturing van het fonds. Het bestuursbureau staat onder leiding van de heer Y. Boon.

Sleutelfunctiehouders

De heer J. Herder is de sleutelfunctiehouder interne audit. Mevrouw K. Kusters-van Meurs is de sleutelfunctiehouder Actuaarueel. De sleutelfunctiehouder Risicobeheer, de heer M. Simon, is tevens bestuurslid.

Diversiteit bestuurszetels

Het bestuur heeft het diversiteitsbeleid vastgesteld en zoveel mogelijk toegepast. Het beleid heeft er inmiddels toe geleid dat het bestuur, het VO en de RvT grotendeels voldoen aan het beleid. Ultimo 2023 waren er 2 vrouwen op een bestuur van 8 leden; één ervan is namens de werknemers de bestuursvoorzitter.

Het bestuur streeft ernaar dat in ieder geval minimaal één man en minimaal één vrouw zitting heeft in het bestuur. Dit is ultimo 2023 het geval. Bij toekomstige vacatures streeft het bestuur er bij het opstellen van de profielen naar om de verhouding tussen mannen en vrouwen in het bestuur zo evenwichtig mogelijk te verdelen. Van belang is en blijft dat SPW bestuursleden aantrekt die voldoende in het profiel passen met betrekking tot de geschiktheid van het bestuur als geheel. Een vereiste met betrekking tot diversiteit mag niet leiden tot een onvervulde vacature in het bestuur. In de RvT zitten 2 vrouwen.

De bestuurders vullen elkaar aan op het gebied van de voor het pensioenfondsbestuur vereiste competenties en verdieping ten aanzien van deskundigheid. Hierdoor zijn zij gezamenlijk geschikt om SPW te besturen.

Het bestuur heeft het diversiteitsbeleid vastgesteld en zoveel mogelijk toegepast. De leeftijden van de bestuursleden lopen uiteen van 45 tot 71 jaar. Jongere vertegenwoordiging zou qua spreiding welkom zijn. SPW voldoet grotendeels aan de normen 33, 35, 36 en 38 van de Code Pensioenfondsen (zie ook het hoofdstuk Naleving rapportagenormen).

Verantwoordingsorgaan

De leden van het Verantwoordingsorgaan (VO) die de deelnemers en pensioengerechtigden vertegenwoordigen (respectievelijk 6 en 4 leden), worden lid door middel van verkiezingen. Het bestuur en het VO zijn van mening dat de representativiteit het best geborgd is als er geen dwingende vereisten zijn aan de kandidaten die uiteindelijk plaatsnemen in het VO. Simpelweg de kandidaten die de meeste stemmen hebben verworven, nemen plaats in het VO. Hiermee wordt de vertegenwoordiging van de populatie het best gediend. Wel toetst het bestuur de voorgedragen kandidaten mede aan de hand van de diversiteitsdoelstellingen. Het bestuur vindt dat het VO geschikt en divers samengesteld is. De 2 werkgeversleden worden voorgedragen door Aedes, de brancheorganisatie van woningcorporaties, en benoemd door het bestuur. Het bestuur verwacht van en verzoekt aan Aedes altijd dat zij bij voordracht zoveel mogelijk streeft naar diversiteit tussen de beide leden, gelet op leeftijd en geslacht. In 2023 zijn er 2 mutaties geweest in het VO.

Ultimo 2023 was de samenstelling naar leeftijd, geslacht en vertegenwoordiging van het Verantwoordingsorgaan als volgt:

Leden	Leeftijd	Geslacht	Vertegenwoordigt	In functie sinds	Einde zittingsduur
H. Both	30	m	Werknemers	1-7-2022	1-7-2026
A.H. Catau	73	m	Pensioengerechtigden	1-7-2018	1-7-2026
G.W. Kamp	76	m	Pensioengerechtigden	1-7-2022	1-7-2026
J.J. Martens	57	m	Werknemers	1-7-2022	1-7-2026
N.T.J. Overdevest	64	m	Werkgevers	15-10-2019	1-7-2026
C. van der Pauw	44	v	Werknemers	1-7-2022	1-7-2026
J.J. Rebelo Oliveira dos Santos	66	m	Werknemers	1-7-2018	1-7-2026
B. van Steen	51	v	Werknemers	1-7-2022	1-7-2026
A.J.M. Timmermans	68	m	Pensioengerechtigden	6-7-2023	1-7-2026
D. Visser	41	m	Werkgevers	14-7-2021	1-7-2026
A.A. Vroege	75	v	Pensioengerechtigden	1-7-2018	1-7-2026
E. de Wilde	46	v	Werknemers	1-7-2022	1-7-2026

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht (RvT) bestaat uit 3 onafhankelijke leden. De leden van de RvT worden door het bestuur benoemd op bindende voordracht van het Verantwoordingsorgaan. De raadsleden zijn benoemd op basis van de profielschets Raad van Toezicht. Daarin zijn eisen ten aanzien van geschiktheid, deskundigheid en competenties omtrent de leden van de RvT opgenomen. De RvT toetst jaarlijks het auditplan en de periodieke verslagen van de sleutelfunctiehouder interne audit (SFH IA) en bespreekt deze met de SFH IA.

In 2023 is de samenstelling van de RvT gewijzigd: op 30 juni 2023 heeft de heer Covers afscheid genomen van de RvT in verband met het einde van de zittingstermijn. Met ingang van 14 juli 2023 is de heer Schreur benoemd in de RvT, met vermogensbeheer als aandachtsgebied. Mevrouw Hendriks heeft het voorzitterschap overgenomen van de heer Covers. Ultimo 2023 was de samenstelling van de RvT als volgt:

Leden	Leeftijd	Geslacht	Functie	In functie sinds	Einde zittingsduur
M.J.M. Hendriks	49	V	Voorzitter	1-7-2022	1-7-2028
R. van Ewijk	57	V	Lid	1-7-2021	1-7-2027
R.J. Schreur	62	M	Lid	14-7-2023	14-7-2029

De RvT heeft de wettelijke taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De RvT geeft een oordeel over het functioneren van het bestuur en is onder meer belast met het toezicht op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. Naast deze wettelijke taken heeft de RvT een aantal goedkeuringrechten. In dit kader heeft de RvT in 2023 goedkeuring verleend aan een aantal bestuursbesluiten.

Accountant en actuaris

De externe accountant van SPW is EY, vertegenwoordigd door de heer S.B. Spiessens RA. De certificerend actuaris is mevrouw drs. K. Kusters-van Meurs AAG, verbonden aan Mercer (Nederland) B.V. Zij is ook de actuariële sleutelfunctiehouder.

Bestuurlijke boetes en aanwijzingen

In het verslagjaar is geen sprake geweest van:

- Het opleggen van dwangsommen en boetes door de toezichthouder.
- Een aanwijzing van de toezichthouder als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet.
- De aanstelling van een bewindvoerder door de toezichthouder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet.
- De beëindiging van de situatie, als bedoeld in artikel 172 van de Pensioenwet, waarin de bevoegdheidsuitoefening van alle of bepaalde organen van een pensioenfonds is gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

In het verslagjaar is geen sprake geweest van een herstelplan als bedoeld in artikel 138 van de Pensioenwet.

Integriteit

SPW beschikt over een integriteitsbeleid.

Het bestuur van SPW heeft in 2023 de gedragscode geactualiseerd. De integriteitscode 'Zo zijn onze manieren' is als bijlage bij de gedragscode opgenomen, evenals de insiderregeling. Daarnaast heeft het fonds een klokkenluidersregeling, een incidentenregeling en een regeling ongewenst gedrag. Er zijn geen bijzonderheden te melden.

Evaluatie functioneren bestuur

Elk jaar evalueert het bestuur haar eigen functioneren. Dit gebeurt op basis van de zelfevaluaties van de commissies en 'de rode draad' vanuit de individuele gesprekken van de bestuursleden met de voorzitters. Het bestuur evalueert eveneens het functioneren van de sleutelfunctiehouders. Uit de evaluatie wordt een aantal punten opgepakt die in een tweedaagse – onder externe begeleiding – verder worden uitgediept of uitgewerkt.

Code Pensioenfondsen

Het fonds voldoet nu praktisch aan alle normen uit de Code Pensioenfondsen; tenminste die normen waar het zelf over gaat. SPW voldoet niet volledig aan de normen 33, 35, 36 en 38 uit de Code Pensioenfondsen. Deze normen betreffen de zittingsduur en diversiteit in de samenstelling van de fondsorganen. Voor zover er sprake is van onderuitbesteding door de uitvoeringsorganisatie, steunt de uitvoeringsorganisatie op International Standard on Assurance Engagements (ISAE) 3402 – of accountantsverklaringen van de partijen waaraan de uitvoeringsorganisatie heeft uitbesteed. Er is voldoende zicht en helderheid bij het bestuur over de onderuitbestedingen; daarmee wordt volledig voldaan aan norm 12.

Code Pensioenfondsen: rapportagenormen

De Code Pensioenfondsen kent acht normen (van de 65) die altijd om een toelichting vragen (de zogenoemde “rapportagenormen”). Vanaf verslagjaar 2024 zullen wij een toelichting geven aan de hand van de aangepaste Code pensioenfondsen die vanaf 1 januari 2024 in werking treedt.

Naleving rapportagenormen

Rapportagenorm	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 5		
Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	ja	Het bestuur rapporteert in het “Bestuursverslag” over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt.
Norm 31		
De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	ja	Het bestuur rapporteert in het hoofdstuk ‘Organisatie’ bij de diverse gremia over de samenstelling ervan fondsorganen en de geschiktheid van de leden.

Rapportagenorm	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 33		
In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Nee	In het hoofdstuk 'Organisatie' rapporteert het bestuur over de diverse samenstelling van fondsorganen, de doelen ten aanzien van diversiteit en de stappen voor het bevorderen van diversiteit.
Norm 47		
Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	ja	De Raad van Toezicht betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak en rapporteert hierover in zijn rapportage intern toezicht.
Norm 58		
Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	ja	In de Inleiding beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van het fonds.
Norm 62		
Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	ja	Het bestuur licht in het hoofdstuk 'Vermogensbeheer' de overwegingen toe om maatschappelijk verantwoord te beleggen.
Norm 64		
Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	ja	In het hoofdstuk 'Organisatie' rapporteert het bestuur over de naleving van de integriteitregeling en over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.
Norm 65		
Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	ja	In het hoofdstuk 'Wijzigingen in reglementen, statuten en verplichtstelling' wordt gerapporteerd over de behandeling van klachten en geschillen.

Gedragslijn Verwerking persoonsgegevens pensioenfondsen

De vraag of APG bij de in 2023 in het kader van het uitvoeren van de pensioenregeling van SPW verrichte gegevensverwerkingen de Gedragslijn heeft nageleefd, kan op basis van de onderscheiden verplichtingen uit de Gedragslijn opgenomen conclusies beantwoord worden met de consoliderende en generieke conclusie dat APG deze Gedragslijn ten gronde heeft nageleefd.

De functionaris voor gegevensbescherming van APG heeft ook in zijn verslag over 2023 een aantal aanbevelingen gedaan ter afronding, evaluatie, verbetering dan wel optimalisering die allen een nog hogere efficiency op het naleven van de Gedragslijn tot doel hebben. Deze acties ter vergroting van de efficiency zijn grotendeels reeds uitgevoerd en niet van zodanige aard, karakter of risico dat de overall conclusie geen stand zou kunnen houden. Wel spreekt hier de hoge ambitie van APG uit met betrekking tot het naleven van de Gedragslijn. Dit is en blijft een continu proces.

De conclusie is gebaseerd op een strikte uitleg van de Gedragslijn en moet ook volledig geplaatst worden in het perspectief van deze Gedragslijn. Dit statement is niet bedoeld om de nalevingsvraag te beantwoorden vanuit een risk of compliance invalshoek. Daarvoor zijn de risk/compliance kwartaalrisicorapportages.

Ondertekening

Harderwijk, 25 juni 2024

STICHTING PENSIOENFONDS VOOR DE WONINGCORPORATIES (SPW)

Het bestuur:

H. Jagersma, fungerend voorzitter

mw. M.A. Blomberg, voorzitter

H.J.J. Debrauwer

P.C. Jaspers

C.A.P. Kuiper

R. van Oostrom

M.H. Rosenberg

M. Simon

Raad van Toezicht:

M.J.M. Hendriks, voorzitter

R. van Ewijk

R.J. Schreur

Verslag van de Compliance Officer

De compliance officer doet hierbij verslag van zijn bevindingen over het verslagjaar 2023.

Inleiding

In het kader van compliance zijn verschillende taken neergelegd bij de Compliance officer. In de rapportage daarover aan het bestuur zijn verschillende onderwerpen opgenomen die hieronder zijn weergegeven.

- Financiële belangen in zakelijke relaties van SPW;
- Het verstrekken of ontvangen van relatiegeschenken;
- Het aanvaarden van uitnodigingen;
- Relevante nevenfuncties;
- Privé handelen met een (beoogde) zakelijke relatie van SPW;
- Privé relaties met een (beoogde) zakelijke relatie van SPW;
- Belangenverstrengeling;
- Privégebruik van eigendommen van SPW;
- Voorwetenschap;
- Informatiebeveiliging en
- Insiderregeling.

Gedrag en integriteit

De Compliance Officer toetst jaarlijks of iedere verbonden persoon de gedragscode en het informatiebeveiligingsbeleid heeft nageleefd. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een uitgebreide vragenlijst. De conclusie van de compliance officer is dat, op één na, iedere verbonden persoon zich aan de gedragscode en het informatiebeveiligingsbeleid heeft gehouden. Van één verbonden persoon heeft de compliance officer dit niet kunnen vaststellen, omdat hij vanwege ziekte niet in staat is geweest om de vragenlijst in te vullen.

Onderwerpen die specifiek betrekking hebben op de "insiderregeling" zijn namens het fonds uitgevraagd door de compliance officer van de uitvoeringsorganisatie. De conclusie van de compliance officer van de uitvoeringsorganisatie is dat, op één na, alle leden van het bestuur en het bestuursbureau van SPW zich in 2023 aan de "insiderregeling" hebben gehouden. Eén insider heeft aangegeven te hebben gehandeld binnen 24 uur. Dit is vrijwel terstond gemeld bij de compliance officer. Bij de insider was er onduidelijkheid of het verbod op daytrading ook gold voor indexopties.

Een beoordeling of er sprake kan zijn van (een schijn van) belangenverstrengeling vindt plaats bij het aantreden van nieuwe verbonden personen en zodra een verbonden persoon een nieuwe nevenfunctie aanvaard. Het Dagelijks Bestuur dient goedkeuring te geven alvorens een nieuwe nevenfunctie door een verbonden persoon wordt aanvaard. In het verslagjaar heeft het Dagelijks Bestuur aan alle nieuw aanvaarde nevenfuncties goedkeuring verleend.

Incidenten

In het verslagjaar hebben zich 9 incidenten voorgedaan bij de uitvoeringsorganisatie. Daarover heeft de uitvoeringsorganisatie gerapporteerd. 7 Incidenten betreffen een datalek van een individuele deelnemer. Eén incident heeft betrekking op een investering. Opvolging van dit incident loopt nog. Eén incident betrof een onjuiste autorisatie bij de vermogensbeheerder. De procedures zijn inmiddels aangepast.

Verslag Raad van Toezicht

Inleiding

De Raad van Toezicht (RvT) doet hierbij verslag van zijn bevindingen over het jaar 2023.

Dit verslag van bevindingen is als volgt opgezet:

- 1) verantwoording;
- 2) bevindingen; en
- 3) goedkeuring besluit vaststelling bestuursverslag en jaarrekening 2023.

1. Verantwoording

In 2023 is de samenstelling van de RvT gewijzigd. Per 1 juli 2023 verliep de maximale benoemingstermijn van Fokko Covers. Rob Schreur is per 1 juli 2023 toegetreden tot de RvT, met vermogensbeheer als specifiek aandachtsgebied. Het voorzitterschap is per 1 juli 2023 overgenomen door Mechteld Hendriks.

De RvT heeft de wettelijke taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De RvT geeft een oordeel over het functioneren van het bestuur en is onder meer belast met het toezicht op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. Naast deze wettelijke taken heeft de RvT een aantal goedkeuringsrechten. In dit kader heeft de RvT in 2023 goedkeuring verleend aan de volgende bestuursbesluiten:

- herbenoeming Maas Simon; en
- vaststelling bestuursverslag en jaarrekening 2022.

De RvT legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de bevoegdheden aan het Verantwoordingsorgaan (VO). De RvT betreft bij de uitoefening van zijn taak de Code Pensioenfonds.

De RvT werkt volgens het normenkader zoals vastgelegd in de Toezichtcode van Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (VITP). Daarnaast werkt de RvT aan de hand van een toezichtsplan: aan het einde van het jaar wordt het toezichtsplan voor het daaropvolgende jaar opgesteld en met het bestuur en het VO besproken. Het toezichtsplan wordt ook besproken en gedeeld met de sleutelfunctiehouder interne audit (SFH IA). De voortgang van het toezichtsplan wordt gedurende het jaar besproken met het VO en het dagelijks bestuur (DB).

Naast de onderlinge vergaderingen streeft de RvT ernaar om gedurende het jaar met alle bestuursleden individueel te spreken. Dit zijn open gesprekken zonder agenda. Daarnaast spreekt de RvT met de directeur bestuursbureau en met diverse medewerkers van het bestuursbureau. De leden van de RvT proberen éénmaal per jaar een vergadering van het bestuur, van elk van de bestuurscommissies, de regiegroep Pensioen van Straks en van het regieoverleg risicomangement bij te wonen. Voorts spreekt de RvT met kandidaten voor bestuursfuncties, met bestuursleden in het kader van (her)benoeming en houdt de RvT exitgesprekken met vertrekkende bestuursleden. De RvT spreekt ten minste tweemaal per jaar met het VO en de sleutelfunctiehouders risicobeheer en interne audit en jaarlijks met de certificerend actuaris en de accountant.

De RvT houdt doorlopend toezicht; dit betekent dat tussentijdse bevindingen ook tussentijds worden gedeeld met het bestuur. Deze doorlopende dialoog stelt de RvT in staat om waar mogelijk invulling te geven aan de raad-functie van de RvT richting het bestuur.

De RvT evalueert zichzelf jaarlijks. Om de zelfevaluatie zo effectief mogelijk te laten zijn is voor 2023 besloten om, vanwege de nieuwe samenstelling van de RvT, deze uit te stellen tot de eerste helft van 2024. De zelfevaluatie zal dan plaatsvinden onder begeleiding van een externe partij.

2. Bevindingen

De bevindingen voor 2023 worden toegelicht aan de hand van een algemeen beeld dat wordt geschetst (2.1). Vervolgens worden de bevindingen inzake de toezichtsthema's voor 2023 toegelicht (2.2).

2.1. Algemeen beeld

Alvorens in te gaan op de diverse bevindingen, geeft de RvT een algemeen oordeel. Dit oordeel is net als vorig jaar positief. Zowel het bestuur als het bestuursbureau hebben in 2023 veel werk verzet. De RvT is van mening dat het bestuur goed functioneert en dat het bestuursbureau het bestuur, het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht adequaat ondersteunt. Dit neemt niet weg dat de RvT meent dat er aandachtspunten of risico's zijn die passende aandacht behoeven. Daar wordt in dit verslag nader op ingegaan. Het is de taak van de RvT om het bestuur een spiegel voor te houden en het bestuur uit te dagen, maar ook om een dialoog te voeren. De RvT stelt vast dat het bestuur en het bestuursbureau zich toegankelijk en open opstellen, waardoor de RvT in staat is zijn taak goed te vervullen.

Het algemene beeld schetst de RvT aan de hand van de volgende aandachtsgebieden:

- governance (zie onderdeel a in 2.2);
- vermogensbeheer en balansmanagement;
- risicomanagement en interne audit;
- uitbesteding (zie onderdeel b in 2.2);
- communicatie;
- opvolging aanbevelingen en Code Pensioenfondsen.

Deze onderdelen komen hieronder aan de orde. In 2.2 komen, zoals eerder benoemd, de toezichtsthema's van 2023 aan de orde.

Vermogensbeheer en balansmanagement

Het bestuur heeft in het achterliggende jaar veel aandacht besteed aan zowel de herijking van de relatie met APG als fiduciair beheerder en het, waar gewenst, actualiseren van beleggingskaders voor diverse vermogens categorieën. Wat betreft de herijking van de relatie met APG is er door het bestuur en bestuursbureau verdere inhoud gegeven aan de regiefunctie zowel in termen van verwachtingen, deliverables als kostenbeheersing. Een vermogenscategorie waaraan door het bestuur nadrukkelijk aandacht is gegeven is onroerend goed waar het, om diverse redenen, noodzakelijk is uit te treden uit het door APG beheerde vastgoedfonds. Dit gaf het bestuur de mogelijkheid het kader voor de vastgoedbeleggingen te herijken waaraan, mede met behulp van een externe adviseur, invulling is gegeven. Parallel hieraan is, voor de concrete invulling van dit kader, door het bestuur met veel energie getracht hier via zogeheten "markt-opportunity's" versneld invulling aan te geven. De RvT adviseert het bestuur om te formuleren (en vast te leggen) of en zo ja in welke mate het voor het fonds belangrijk is eventuele markt opportunity's te kunnen benutten en zich daar, in het geval het antwoord positief blijkt, ook op in te richten.

Risicomanagement en interne audit

Het bestuur heeft de aandacht voor risicomanagement goed vastgehouden en aandacht gehouden voor de wisselwerking tussen de eerste, tweede en derde lijn. De RvT heeft ervaren dat het bestuur ook de afstemming tussen eerste, tweede en derde lijn van SPW met die van APG heeft onderzocht en daarin heeft bepaald wat werkt voor SPW en wat minder werkt voor SPW.

De verbinding tussen het bestuur, bestuursbureau en de SFH IA heeft zich 'gezet', de lijn tussen de SFH IA en de RvT is eveneens open en kort. Het bestuur is oog blijven houden voor een effectieve en efficiënte inrichting en werking van het risicomanagement. Medio en eind 2023 is specifiek aandacht besteed aan het (her-)identificeren en beoordelen van ESG-risico's. Een nieuwe rapportage opzet voor deze risico's is in ontwikkeling. De RvT volgt deze ontwikkeling met belangstelling.

De eerstelijnsrisicomanagementrapportages vanuit de commissies en de rapportage over de strategische risico's vanuit het bestuur zijn van een goed niveau. Voor wat betreft het risicomanagement vraagt de RvT het bestuur, net als vorig jaar, om aan te geven wanneer de uitvoering van het risicomanagement(beleid) door de eerste lijn op het door het bestuur gewenste niveau is en daarbij de verantwoordelijkheid voor een integrale risicorapportage voor SPW expliciet te beleggen.

Daarnaast signaleert de RvT dat op het gebied van informatiebeveiliging goede stappen zijn gezet. De RvT beveelt het bestuur desalniettemin aan om, bijvoorbeeld met het oog op de DORA-wetgeving, te bewaken of dit ook voldoet voor de toekomst. De RvT ziet informatiebeveiliging als een beleidsterrein dat sterk in ontwikkeling is en doorlopend nadrukkelijke aandacht behoeft.

Communicatie

De RvT is positief over de wijze waarop SPW omgaat met communicatie en de wijze waarop de bestuurscommissie communicatie (BcC) zichzelf uitdaagt om de communicatie waar mogelijk te verbeteren. Het werken met pensioenbeloften acht de RvT ook positief, maar de RvT vraagt zich hierbij af of deze nog accuraat geformuleerd zijn en/of ongewijzigd kunnen worden meegenomen naar het nieuwe stelsel. De RvT beveelt het bestuur aan hier kritisch naar te kijken en de pensioenbeloften te herbevestigen of waar nodig aan te passen.

Op het gebied van communicatie ziet de RvT een grote uitdaging inzake de aanstaande transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. De RvT zal de ontwikkelingen en stappen op dit vlak nauwgezet volgen.

Opvolging aanbevelingen en Code Pensioenfondsen

De RvT constateert dat het bestuur de aanbevelingen uit het rapport over 2022 bespreekt, terugkoppelt in hoeverre hier opvolging aan is gegeven en hierover de dialoog aangaat met de RvT.

De RvT constateert dat het bestuur op gedegen wijze een inventarisatie heeft gemaakt van de naleving van de normen uit de Code Pensioenfondsen door het fonds en sluit zich aan bij de bevindingen van het bestuur hieromtrent.

2.2. Bevindingen per toezichtschema

De toezichtsthema's voor 2023 waren:

- a. Governance
- b. Verzakelijking APG
- c. Pensioen van Straks
- d. Klimaatambitie

Per thema worden hieronder de bevindingen van de RvT toegelicht.

a. Governance

De RvT heeft gedurende het jaar met de individuele bestuursleden gesproken over de invulling van het bestuurslidmaatschap. Net als het voorgaande jaren ervaart de RvT deze gesprekken als zeer waardevol. De RvT waardeert in deze gesprekken de openheid van de bestuurders en ervaart de sfeer als ontspannen en constructief. In voorkomende gevallen fungeert de RvT in deze gesprekken als spiegel of klankbord. Deze werkwijze zal in 2024 worden voortgezet.

De RvT constateert dat de afzonderlijke bestuursleden individueel en als geheel geschikt zijn, dat er sprake is van een duidelijke rolverdeling en een goede countervailing power binnen het bestuur.

Voor wat betreft de aansturing van APG ziet de RvT dat zowel het bestuur als het bestuursbureau hier goed op zitten. Wel signaleert de RvT dat er bijvoorbeeld bij de bestuurscommissie balansmanagement (BcB) erg veel specialisten namens APG aanschuiven en de RvT vraagt zich af of dit nodig is om tot goede besluitvorming te komen. De aanbeveling is dan ook om hier scherp naar te (blijven) kijken (is de inrichting van de vergadering effectief en/of kunnen er verbeteringen worden doorgevoerd?).

Tot slot stelt de RvT vast dat de regievoering van SPW op de afspraken met APG is verbeterd. De RvT ziet wel dat dit energie kost van sommige bestuursleden. De RvT adviseert daarom om hierover goed in gesprek te blijven met elkaar en zaken intern te blijven benoemen zodat het bestuur aligned blijft (want dat is nu zo volgens de RvT). Ook raadt de RvT aan om vanuit het

bestuur duidelijk aan te (blijven) geven wat van het bestuursbureau aan regievoering wordt verwacht en wat de bestuursleden zelf doen.

b. Verzakelijking APG

SPW heeft het pensioenbeheer en het vermogensbeheer uitbesteed aan APG, en is daarmee in hoge mate afhankelijk van de kwaliteit van de door APG geleverde diensten. Het monitoren en evalueren door SPW van deze uitbestede processen, inclusief de risicobeheersing, is primair neergelegd bij de commissies. Van belang daarbij is dat er voldoende 'countervailing power' aanwezig is binnen de commissies, hetgeen naar de mening van de RvT het geval is.

De verzakelijking richting APG is volgens de RvT in 2023 verbeterd. Dit komt onder meer tot uitdrukking in de wijze waarop het bestuur omgaat met de contracten inzake pensioenbeheer en vermogensbeheer. Bij de ondersteuning van APG op het gebied van vastgoed ziet de RvT, dat er in de situatie dat er door SPW een separate fiduciair voor vastgoed wordt geselecteerd, er mogelijk ook effecten zijn op de relatie met APG. De aanbeveling is om hier scherp op te blijven zodat SPW van APG krijgt wat nodig is.

c. Pensioen van Straks

Voor wat betreft de overgang naar het nieuwe pensioencontract constateert de RvT dat het bestuur inhoudelijk goed op de hoogte is en werkt met een heldere planning en een projectstructuur. Er is intensieve inhoudelijke en procesmatige afstemming, zowel binnen SPW als tussen SPW en sociale partners. Hierbij wil de RvT nadrukkelijk de goede ondersteuning door het bestuursbureau benoemen.

Nadat er in eerste instantie in 2023 meer duidelijkheid is gekomen vanuit het wetgevingsproces, is er door politieke wijzigingen later in 2023 weer wat onzekerheid ontstaan over bijvoorbeeld het invaren. Zo lang er geen definitieve wijzigingen zijn op dit vlak, raadt de RvT het bestuur aan om door te gaan met de huidige planning. Indien nodig zal de RvT het gesprek met het bestuur aangaan over een mogelijk plan B.

Ondanks het feit dat de RvT periodiek door het bestuur wordt geïnformeerd over de stappen die zijn gezet op het gebied van Pensioen van Straks, constateert de RvT dat het lastig is om inzicht te krijgen in de overwegingen met betrekking tot bepaalde keuzes. Dit proces komt nu op een punt waarop het essentieel is dat RvT en het Verantwoordingsorgaan nog meer inhoudelijk worden meegenomen om inzicht te krijgen in de achtergrond en afwegingen van de diverse keuzes en besluiten en ook de coherentie van deze besluiten. De RvT heeft het bestuur gevraagd om RvT en Verantwoordingsorgaan proactief mee te nemen in (de inhoudelijke aspecten en afwegingen van) dit proces. Het bestuur heeft hier positief op gereageerd.

Voor wat betreft governance vraagt de RvT aandacht voor:

- De rol van de sleutelfunctiehouders in de transitie naar het nieuwe stelsel: het is van belang dat de rol van de sleutelfunctiehouders zichtbaar is en ook van toegevoegde waarde kan zijn. Daartoe dient bij de relevante besluiten tijdig de opinie van de sleutelfunctiehouders gevraagd te worden om deze vervolgens zichtbaar bij de besluitvorming te betrekken.
- Het risico van de bemensing binnen APG en het bestuursbureau voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. De RvT beveelt het bestuur aan hier oog voor te houden en eventuele gewenste maatregelen vroegtijdig te overwegen.

Tot slot wordt opgemerkt dat de RvT een toetsingskader heeft opgesteld om de transitie naar het nieuwe stelsel te monitoren. Hierin worden diverse onderwerpen genoemd die in dit kader van belang zijn. Datakwaliteit, de uitvoering van de pensioenregeling en de aansluiting van het vermogensbeheer op het pensioenbeheer zijn voorbeelden van onderwerpen waarover de RvT de komende periode het gesprek voert met het bestuur.

d. Klimaatambitie

De RvT constateert dat het bestuur een MVB-beleid heeft ontwikkeld waarbij ook implementatiestappen zijn gezet. Daarnaast heeft het bestuur een klimaatactieplan opgesteld. Het MVB-beleid zal verder ontwikkeld moeten worden en de RvT is met het

bestuur het gesprek aangegaan inzake een mogelijke rol van SPW ten aanzien van het bijdragen aan oplossingen voor wat betreft de klimaattransitie. De RvT stelt vast dat het bestuur hier oog voor heeft en stappen wil maken op dit gebied. Dit gesprek zal worden voortgezet in 2024.

3. Goedkeuring besluit vaststelling bestuursverslag en jaarrekening 2023

De RvT constateert dat het beleid van het bestuur en de algemene gang van zaken in het pensioenfonds geen aanleiding geven tot bijzondere op- of aanmerkingen. De risicobeheersing is adequaat en de belangenafweging is evenwichtig. De RvT geeft daarom goedkeuring aan het bestuursbesluit tot de vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening 2023.

De RvT dankt het bestuur en het VO voor de prettige en constructieve samenwerking.

Rita van Ewijk
Mechteld Hendriks
Rob Schreur

Oordeel en verslag VO 2023

Inleiding

Het verantwoordingsorgaan (VO) bestaat uit twaalf leden, waarbij zes leden verkozen zijn door de werknemers en vier door de pensioengerechtigden. Twee leden zijn benoemd op voordracht van de werkgevers.

Het VO heeft de taak om jaarlijks een oordeel te geven over:

- Het handelen van het bestuur op basis van het jaarverslag, de jaarrekening en andere relevante informatie, waaronder de bevindingen van de raad van toezicht (RvT);
- Het door het bestuur uitgevoerde beleid in het afgelopen kalenderjaar;
- De beleidskeuzes die op de toekomst betrekking hebben;
- De naleving van de Code Pensioenfondsen.

Oordeel

Het VO heeft een positief oordeel over het handelen van het bestuur, het gevoerde en voorgenomen beleid en stelt vast, dat het bestuur de belangen van alle belanghebbenden in 2023 op een evenwichtige en deskundige wijze heeft afgewogen.

Het VO is van mening, dat het bestuur adequaat heeft gereageerd op externe ontwikkelingen. In het bijzonder valt de proactieve wijze waarop het bestuur het fonds voorbereidt op de geplande overgang naar het nieuwe pensioenstelsel per 1 januari 2026 op.

Met de Strategienota 2022-2024, het Strategisch beleggingsbeleidsplan 2023-2025 en het Marketingcommunicatiebeleidsplan 2023-2025 heeft het bestuur een duidelijke koers naar de toekomst uitgezet.

Het VO constateert, dat het fonds invulling geeft aan de normen uit de Code Pensioenfondsen en dat het fonds deze na leeft.

Adviezen

Het VO heeft in 2023 positieve adviezen uitgebracht over:

- De vernieuwde klachten- en geschillenregeling onder de Wet toekomst pensioenen;
- De vaststelling van de Anw-hiaattarieven;
- De vaststelling van de premie WIA-pluspensioen en WIA-exedentloon;
- De vaststelling van de feitelijke pensioenpremie 2024 en de hoogte van de premiecomponenten;
- De wijziging van de klachtenregeling;
- De wijziging van het uitvoeringsreglement.

Voordracht

- Het VO heeft een bindende voordracht gedaan voor de benoeming van heer R. Schreur als lid van de RvT, met ingang van 14 juli 2023.¹ De heer F. Covers is met ingang van 1 juli 2023 afgetreden als lid van de RvT.

Het VO heeft in 2023 geen negatieve adviezen uitgebracht.

¹ Het bestuur heeft 9 mei 2023 besloten de heer R. Schreur met ingang van 1 juli 2023 als lid van de RvT, met beleggingsdeskundigheid, te benoemen. Echter, DNB heeft haar beschikking omtrent de benoeming van de heer R. Schreur op 14 juli 2023 afgegeven. Formeel is dit de ingangsdatum van zijn eerste termijn.

Inhoudelijke aandachtspunten van het VO:

Communicatie

Ten aanzien van communicatie vraagt het VO aandacht voor:

- Het bestuur heeft de aanbeveling van het VO om bij de indexering per 1 januari 2024 de nodige aandacht te besteden aan de communicatie, ter harte genomen. Het bestuur heeft de verwachte indexatiepercentages gedeeld en deze zijn op 3 oktober 2023 definitief gemaakt. Voor zowel de actieve deelnemers, slapers en gepensioneerden is dit duidelijk aangegeven via de diverse communicatiekanalen.
- Het bestuur is naar aanleiding van een verzoek van het VO met het VO in gesprek gegaan om het VO beter zichtbaar te maken op de website van SPW. Dit zal in 2024 concreter worden uitgewerkt.
- Het bestuur heeft de eerste communicatie-uitingen gedaan over de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel, waarbij de communicatie nog een algemeen karakter heeft. Hoe verder in de transitie hoe concreter de informatie zal worden. Wij zijn positief over de plannen, zoals die tot nu zijn ontwikkeld.
- De vernieuwde klachten- en geschillenregeling draagt bij aan een beter beeld van het aantal en de inhoud van de klachten, waardoor het voor het fonds beter mogelijk wordt om dit te evalueren en hiervan te leren.

Aanbevelingen

- Het VO heeft kennis genomen van de verkenning van het bestuur hoe aan de rol van de vertrouwde coach inhoud kan worden gegeven. Dit is nog niet afgerond. Het VO vraagt het bestuur daar alle aandacht aan te besteden, met name met oog op de Wet toekomst pensioenen (Wtp).
- Hetzelfde geldt voor de impact van de transitie op de pensioenbeloften. Het VO is op de hoogte, dat het bestuur dit op gaat pakken en vraagt het bestuur het VO daarin mee te blijven nemen.
- Het bestuur overlegt met het VO over het maatschappelijk verantwoord beleggen. Zeker nu, in een tijd van oorlogen, toenemende spanningen in de wereld en een steeds duidelijker zichtbare milieucrisis vindt het VO het van belang dat het bestuur extra aandacht besteedt aan de communicatie met de deelnemers en met "de buitenwereld" over haar gemaakte keuzes.

Pensioenen

Ten aanzien van de pensioenen vraagt het VO aandacht voor:

- Het in lijn met het datakwaliteitsbeleid en de risicobereidheid, in opdracht van het bestuur, uitvoeren van specifieke werkzaamheden op het gebied van datakwaliteit in verband met het invaren inzake de Wtp. Het VO is positief dat het bestuur het belang van goede data onderkent en hier aandacht voor heeft.

Aanbevelingen

- Voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is datakwaliteit van groot belang. Aan het verbeteren van de datakwaliteit en corrigeren van ontbrekende of foutieve data is in het afgelopen jaar voortvarend gewerkt. Het verbeteringstraject dient afgerond te zijn voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Het VO adviseert het bestuur de tijdslijnen hiervoor goed te bewaken.

Beleggingen

Ten aanzien van beleggingen vraagt het VO aandacht voor:

• Verlagen kosten vermogensbeheer

In de loop van 2023 is in het beleggingsplan besloten om de portefeuille om te bouwen van actief beleggen naar een meer passieve oplossing. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt met APG om tot een kostenreductie te komen. Dit is in 2023 nog niet geëffectueerd. We zien een daling in de beheervergoeding, maar dit is geheel te danken aan een lager vermogen door de ontwikkelingen in het voorgaande jaar 2022. Procentueel is de beheervergoeding licht gestegen, ondanks een lagere prestatievergoeding. Het VO constateert dat er in het bestuur veel aandacht is voor het beheersen en verlagen van de

beheerkosten, maar is van oordeel dat werkelijke resultaten nog gerealiseerd moeten worden. Het VO is van mening dat het huidige kostenniveau hoog is en blijft de kostenontwikkeling kritisch volgen.

- **Verlagen kosten pensioenbeheer**

De kosten van het pensioenbeheer krijgen veel aandacht van het bestuur. Deze kosten liggen op een relatief hoog niveau. Hoewel dat zo is zijn deze passend bij de dienstverlening van het fonds en de wijze waarop het bestuur invulling geeft aan het beleid. Wel vraagt het VO extra aandacht voor de kosten die verband houden met de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

- **Wijzigingen beleggingen**

De overgang naar passief beleggen is in 2023 ingang gezet, maar dit zal in 2024 afgerond moeten worden. Ook de separatie van de beleggingspools Emerging Markets (FGR EME) en Vastgoed (FGR SRE) loopt door naar 2024. Het bestuur heeft voorlopig gekozen om de vastgoedportefeuille niet meer mondiaal in te vullen, maar te concentreren in Europa, waaronder direct beleggen in Nederlandse woningen.

- **Maatschappelijk verantwoord beleggen**

Het bestuur blijft zich inspannen om maatschappelijk verantwoord te beleggen (MVB). Het bestuur focust zich in dit verband op vier thema's: klimaatverandering, biodiversiteit, mensenrechten en goed bestuur. Eind 2023 sloot SPW 16 landen uit en 152 bedrijven vanwege tabak of controversiële wapens. SPW is op de website volkomen transparant over welke landen en bedrijven worden uitgesloten. Het VO oordeelt positief over acties en beleid in 2023.

- **Beleggingen in 2023**

In absolute zin was 2023 een goed jaar. De totale beleggingsportefeuille had een rendement van 8,5%. Ten opzichte van de benchmark, 9,8% rendement, zien we echter dat het beleggingsresultaat van SPW achterblijft, evenals in 2022. Bekeken over een periode van vijf jaar is inmiddels ook sprake van underperformance t.o.v. de benchmark. Dit was vooral te wijten aan aandelen en vastgoed, ondanks de outperformance van hedge funds. Bij forse underperformance over een periode van vijf jaar vervalt de verplichting voor corporaties om deel te nemen aan het bedrijfstakpensioenfonds. Zolang het uitstekende jaar 2021 in het vijfjaarsgemiddelde zit, is dit zeer onwaarschijnlijk.

Risicomanagement

Ten aanzien van risicomanagement merkt het VO het volgende op:

- Op het gebied van risicomanagement streeft het bestuur op termijn volwassenheidsniveau 4 ('sterk' – geïmplementeerd en periodiek geëvalueerd) te bereiken. Het VO is van mening dat het bestuur de juiste stappen zet en hier voldoende aandacht aan besteed om hier naar toe te groeien.

De Wet toekomst pensioenen (Wtp)

Het bestuur is van plan in te varen en vanaf 2026 over te stappen op het nieuwe pensioenstelsel. Het bestuur neemt de organisatorische en inhoudelijke stappen die nodig zijn om tot een goede transitie te komen. Het VO wordt nauw bij dit proces betrokken. Zowel door het bestuur en zeker ook door het bestuursbureau wordt er veel aan gedaan om het VO actief te betrekken bij dit proces. Zo zijn in 2023 twee themadagen over de komst van het nieuwe pensioenstelsel georganiseerd. Tevens is er tijdens reguliere vergaderingen van het VO aandacht hieraan besteed.

Het VO zal wat betreft dit traject, in 2024 in ieder geval een tweetal adviezen uitbrengen (ten aanzien van invaren en het communicatieplan). Daarbij is het van groot belang dat het VO tijdig en adequaat over alle informatie kan beschikken om op een degelijke wijze invulling te geven aan haar adviesrol. Daarnaast is ook een goede en adequate informatie naar de deelnemers, zowel digitaal als schriftelijk, een vereiste om een goede overgang naar het nieuwe stelsel te realiseren.

Het VO dankt het bestuur, de raad van toezicht en de medewerkers van het bestuursbureau voor de prettige en constructieve samenwerking.

Verantwoordingsorgaan SPW mei 2024

Reactie van het bestuur op het oordeel van het Verantwoordingsorgaan (VO) en het verslag van bevindingen van de Raad van Toezicht (RvT)

Het bestuur heeft kennisgenomen van het positieve oordeel van het verantwoordingsorgaan ten aanzien van het gevoerde beleid en onze beleidsvoornemens. De aanbevelingen nemen wij ter harte. Wij zullen het verantwoordingsorgaan op de hoogte houden van de wijze hoe wij met deze aanbevelingen omgaan en blijvend informeren over de beleidsontwikkelingen bij het fonds, met name wat betreft de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

Het bestuur constateert met grote tevredenheid, dat het verantwoordingsorgaan zich ook in 2023 op een gedegen wijze heeft gekweten van zijn taken en bevoegdheden. Het bestuur waardeert de wijze van samenwerking met het verantwoordingsorgaan.

Tevens heeft het bestuur met grote belangstelling kennisgenomen van het verslag van bevindingen van de raad van toezicht. De raad van toezicht heeft op een gestructureerde, gedegen en transparante wijze invulling gegeven aan zijn taken en bevoegdheden.

Het bestuur is verheugd over de bevindingen van de raad van toezicht en het beperkt aantal aanbevelingen. Ook deze nemen we ter harte en wij zullen de raad hierover terugkoppelen.

Het bestuur is tevreden over de goede samenwerking tussen het verantwoordingsorgaan, de raad van toezicht en het bestuur.

Harderwijk, 25 juni 2024

Het bestuur

2 Jaarrekening

Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties

Jaarrekening 2023

Leeswijzer bij de jaarrekening

Hierna volgt de balans per 31 december 2023 en de Staat van baten en lasten over 2023. De cijfers in de kolom Toelichting verwijzen naar de toelichting op de balans per 31 december 2023 (vanaf pagina 79) en de toelichting op de staat van baten en lasten over 2023 (vanaf pagina 93).

Balans

Balans per 31 december 2023, na resultaatbestemming (bedragen in duizenden euro's).

Activa

	Toelichting	31-12-2023	31-12-2022
Beleggingen voor risico pensioenfondsv	1		
- Vastgoed		1.546.703	1.562.193
- Aandelen		3.914.519	3.878.182
- Vastrentende waarden		5.746.518	5.319.004
- Derivaten		3.768.746	4.304.329
- Overige		2.489.523	2.376.898
Totaal beleggingen voor risico pensioenfondsv		17.466.009	17.440.606
Beleggingen voor risico deelnemers	2	1.196	1.267
Vorderingen en overlopende activa	3	414.755	369.015
Overige activa			
- Liquide middelen	4	1.229.251	775.340
Totaal		19.111.211	18.586.228

Passiva

	Toelichting	31-12-2023	31-12-2022
Stichtingskapitaal en reserves	5	3.374.916	3.145.036
Technische voorzieningen			
- Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsv	6	11.457.094	10.583.285
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	7	1.196	1.267
Overige schulden en overlopende passiva	8	4.278.005	4.856.640
Totaal		19.111.211	18.586.228

Staat van baten en lasten

Staat van baten en lasten over 2023 (bedragen in duizenden euro's).

Baten

	Toelichting	2023	2022
Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)	9	284.443	277.459
Premiebijdragen voor risico deelnemers	10	137	229
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	11	1.158.383	-3.913.008
Beleggingsresultaten voor risico deelnemers	12	121	-284
Saldo overdracht van rechten	13	36.027	66.978
Overige baten	14	638	15
Totaal van de baten		1.479.749	-3.568.611

Lasten

	Toelichting	2023	2022
Pensioenuitkeringen	15	-363.335	-315.159
Pensioenuitvoeringskosten	16	-11.610	-10.273
Mutatie VPV voor risico pensioenfonds	17	-873.809	3.337.584
Mutatie voorziening voor risico deelnemers	7	71	660
Overige lasten	18	-1.186	-110
Totaal van de lasten		-1.249.869	3.012.702
Saldo van baten en lasten		229.880	-555.909

Bestemming van het saldo van baten en lasten

Overige reserves		229.880	-555.909
Totaal		229.880	-555.909

Kasstroomoverzicht over 2023

(Bedragen in duizenden euro's)

Kasstroomoverzicht over 2023

	Toelichting	2023	2022
Kasstroom uit pensioenactiviteiten			
Ontvangen premies		280.840	275.664
Ontvangen waardeoverdrachten		50.444	100.423
Betaalde pensioenuitkeringen	15	-362.467	-316.236
Betaalde waardeoverdrachten		-13.897	-33.462
Betaalde pensioenuitvoeringskosten		-13.196	-12.327
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		-58.276	14.062
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten			
Verkopen en aflossingen van beleggingen		1.248.197	2.798.201
Ontvangen directe beleggingsresultaten		115.134	178.474
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen		-979.197	-1.328.233
Betaalde kosten van vermogensbeheer		-6.014	-9.884
Overige kasstromen uit beleggingsactiviteiten [1]		228.120	-1.527.897
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		606.240	110.661
Mutatie liquide middelen		547.964	124.723
Mutatie Liquide middelen opgenomen onder 'Overige schulden en overlopende passiva'		-94.053	-23.539
Totaal		453.911	101.184
Stand per 1 januari	4	775.340	674.156
Stand per 31 december	4	1.229.251	775.340

[1] Dit bedrag is inclusief mutatie van cashcollateral ad 91 miljoen euro (2022: -785 miljoen euro).

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2023

(Bedragen in duizenden euro's, tenzij anders vermeld)

Inleiding

Het doel van Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties (SPW), statutair gevestigd Ceintuurbaan 2 80 te Harderwijk en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41199588, is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden bij ouderdom en overlijden. Ook verstrekt SPW uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. SPW geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregelingen van de aangesloten werkgevers. De functionele valuta waarin de jaarrekening is opgesteld is de euro.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is in overeenstemming met de wettelijke bepalingen, zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, zoals de dikgedrukte bepalingen in deze richtlijnen.

Het bestuur heeft op 25 juni 2024 de jaarrekening vastgesteld.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De gehanteerde grondslagen van waarderingen en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste schattingswijzigingen zoals opgenomen in de desbetreffende paragraaf.

Continuïteit

Het fonds gaat bij de opstelling van de jaarrekening uit van de continuïteitsveronderstelling. Daarnaast heeft het bestuur beleid geformuleerd voor het beheersen van het liquiditeitsrisico en wordt hierover gerapporteerd aan de Bestuurscommissie Balansmanagement in de reguliere beleggingsrapportages. Er zijn processen om de potentiële liquiditeitsbehoefte van het fonds en de liquiditeitsrisico's vast te stellen (zie pagina 111). Voorts monitort het bestuur met behulp van Standaard 3402-rapportages en periodieke SLA-rapportages van haar uitvoeringsorganisaties over de beheerste operationele uitvoering van de processen van het fonds (zie pagina 114). Hiermee is de continuïteit van het fonds onder normale omstandigheden geborgd.

Schattingswijziging UFR

Sinds 2012 wordt de rentetermijnstructuur (RTS) van DNB voor pensioenfonds bepaald met behulp van de Ultimate Forward Rate (UFR). In 2022 is door de Commissie Parameters geadviseerd om de UFR-methode aan te passen. Er is geadviseerd om voor looptijden tot 50 jaar uit te gaan van de marktrente en voor langere looptijden te extrapoleren op basis van de marktrente tussen 30 en 50 jaar. DNB heeft besloten het advies van de Commissie Parameters over te nemen met ingang van 2023. De wijziging van de UFR-methode betreft een schattingswijziging en is reeds in de Voorziening pensioenverplichtingen per eind 2023 verwerkt. De wijziging heeft geleid tot een verhoging van de Voorziening pensioenverplichtingen met 37.351 (0,3% van de Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds).

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen

en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Beleggingsvorderingen en -verplichtingen ontstaan op handelsdatum.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op transactiedatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de waardering op de balans van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt.

De belangrijkste schattingsposten voor de jaarrekening van SPW zijn de beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft. Indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden worden herzieningen en schattingen opgenomen in de periode van herziening en toekomstige perioden.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Voor de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsresultaten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten als indirecte beleggingsresultaten.

Vreemde-valutakoers per balansdatum

	31-12-2023	31-12-2022
USD	0,91	0,94
GBP	1,15	1,13
JPY*	64,21	71,01
AUD	0,62	0,64
CAD	0,69	0,69

* Euro per 10.000 eenheden Japanse yens.

Beleggingen voor risico pensioenfonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen.

Participaties in vastgoedbeleggingsinstellingen

Participaties in beursgenoteerde vastgoedbeleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in niet-beursgenoteerde vastgoedbeleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende reële waarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende reële waarde.

Vastrentende waarden

Obligaties en andere vastrentende waardepapieren

Beursgenoteerde obligaties, andere vastrentende waardepapieren en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende reële waarde.

Leningen op schuldbekentenis, waaronder hypotheekleningen, worden gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde van de leningen op schuldbekentenis wordt berekend op basis van de contante waarde van de toekomstige kasstromen. De gehanteerde interestpercentages voor het contant maken zijn ontleend aan externe onafhankelijke partijen en zijn afhankelijk van het kredietrisico per tegenpartij. De leningen op schuldbekentenis worden in de jaarrekening verantwoord onder de obligaties en andere vastrentende waardepapieren.

Nederlandse woninghypotheken

De reële waarde van de Nederlandse woninghypotheken wordt bepaald aan de hand van de contractuele kasstromen per hypothecaire lening tot het einde van de vaste renteperiode, gecorrigeerd voor verwachte vooruitbetalingen door toepassing van een 'constant prepayment rate' (CPR). De CPR is gebaseerd op portfolio-observaties of de CPR in een vergelijkbare portefeuille.

De kasstromen worden verdisconteerd met de relevante disconteringsvoet gebaseerd op het gemiddelde van de 10 laagste hypotheekrentes zoals verstrekt door Hypotheekbond per waardingsdatum. De disconteringsvoet wordt bepaald op basis van de loan-to-value, de resterende rentevaste periode en het aflossingstype. De disconteringsvoet wordt aangepast voor het pijplijnsrisico.

Derivaten

Derivaten met een negatieve waarde ultimo boekjaar worden opgenomen onder de overige schulden en overlopende passiva.

Valutatermijncontracten

Het fonds maakt voor het afdekken van valutarisico's gebruik van valutatermijncontracten. De valutatermijncontracten worden gewaardeerd tegen reële waarde. De reële waarde wordt bepaald door de waarde van de vreemde valuta tegen de termijnkoersen op het afsluitmoment af te zetten tegen de waarde van de vreemde valuta tegen de termijnkoersen op de balansdatum. Het verschil tussen deze twee waarden is de reële waarde van de valutatermijncontracten.

Renteswapcontracten

Het fonds gebruikt renteswapcontracten voor het afdekken van het renterisico. De renteswapcontracten worden gewaardeerd tegen reële waarde, inclusief de opgelopen rente. De reële waarde wordt bepaald als de resultante van de contante waarde van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt op basis van de geldende renteswapcurve. Een deel van de contracten betreft centrally cleared swaps. Deze worden dagelijks gecleard en de waarde van de contracten wordt gesaldeerd opgenomen.

Futures

Het fonds maakt gebruik van futures voor het afdekken van marktrisico's op posities in vastrentende waarden, aandelen en grondstoffen. De futures worden gewaardeerd tegen reële waarde. Omdat de aangehouden futures beursgenoteerd zijn, wordt de reële waarde bepaald op basis van de beurswaarde. Doordat futures dagelijks gecleard worden is de waarde op de balans nihil.

Overige beleggingen

Dit betreffen beleggingen die niet aan de andere beleggingscategorieën kunnen worden toegewezen. De overige beleggingen betreffen private equity, hedgefondsen, opportuniteiten en infrastructuur. De beleggingen (behalve opportuniteiten) worden gehouden via participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen. Deze participaties worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende nettovermogenswaarde per participatie, waarbij de nettovermogenswaarde wordt bepaald op reële waarde van de onderliggende beleggingen, volgens dezelfde grondslagen als in dit hoofdstuk opgenomen.

Opportunities

Dit betreft de Life settlementportefeuille van het fonds. Deze portefeuille wordt gewaardeerd tegen reële waarde, die wordt bepaald op basis van de contante waarde van de toekomstige kasstromen. De polisportefeuille wordt gewaardeerd op basis van prudente RP- en MP-overlevingstafels 2014. Deze waarde tezamen met de overige activa en passiva vormen de waarde van het fonds. Naast het brutorendement op de polissen worden er op fondsniveau kosten gemaakt en ingehouden, waardoor een nettorendement resteert.

Beleggingen voor risico deelnemers

Op de balans van het fonds bevindt zich een pensioenvoorziening voor risico van deelnemers. Deze voorziening betreft de nettopensioenregeling. De tegenover deze voorziening staande beleggingen zijn de beleggingen voor risico van deelnemers.

Voor de deelnemers aan de regeling Nettopensioen worden specifieke beleggingen aangehouden via participaties in een aantal beleggingspools. De participaties in de beleggingspools worden gewaardeerd tegen de nettovermogenswaarde per participatie, waarbij de nettovermogenswaarde wordt bepaald op reële waarde, volgens dezelfde grondslagen als in dit hoofdstuk opgenomen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden tegen reële waarde opgenomen. Na eerste verwerking worden de vorderingen en overlopende activa tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerd. Bij vorderingen en overlopende activa komt deze waarde overeen met de nominale waarde, voor zover van toepassing onder aftrek van eventuele bijzondere waardevermindering, indien sprake is van oninbaarheid.

Alle vorderingen en overlopende activa hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar. Voor zover noodzakelijk is een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

Liquide middelen

De geldmiddelen en kasequivalenten bestaan uit banktegoeden en vorderingen uit hoofde van geldmarktproducten. Schulden uit hoofde van geldmarktproducten worden opgenomen onder overige schulden en overlopende passiva. Indien sprake is van rekening-courantschulden bij banken wordt dit opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder overige schulden en overlopende passiva.

Banktegoeden en rekening-courantschulden

Banktegoeden en rekening-courantschulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Deposito's

Deposito's worden na eerste opname gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Geldmarktfondsen

Geldmarktfondsen worden tegen nominale waarde gewaardeerd.

Repo's

Repurchase agreements (repo's o/g) bestaan uit een contante verkoop van waardepapieren met een termijn aankoop van dezelfde waardepapieren tegen dezelfde prijs. De ontvangen geldmiddelen zijn op de balans verantwoord als een repo o/g. Op grond van de termijn aankoop blijven de waardepapieren onder de activa verantwoord.

Reverse repurchase agreements (repo's u/g of reverse repo's) bestaan uit een contante aankoop van waardepapieren met een termijn verkoop van dezelfde waardepapieren tegen dezelfde prijs. De betaalde geldmiddelen zijn op de balans verantwoord als repo's u/g. Op grond van de termijn verkoop zijn de gekochte waardepapieren niet in de balans verantwoord. (Reverse) repurchase agreements worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen. Indien de geamortiseerde kostprijs substantieel afwijkt van de reële waarde, wordt additionele informatie verstrekt over de reële waarde.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves zijn bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Premie-egalisereserve

De financiering van de basisregeling geschiedt op basis van een doorsneepremie, die met ingang van 2020 is vastgesteld op 27% van de pensioengrondslag. De gedempte kostendekkende premie geldt als minimumpremie, ook als deze meer bedraagt dan 27% van de pensioengrondslag. Verschillen tussen de in rekening gebrachte doorsneepremie en de gedempte kostendekkende premie worden, voor zover mogelijk, ten gunste of ten laste gebracht van de premie-egalisereserve inclusief rendementstoevoeging. De premie-egalisereserve telt niet mee voor de berekening van het aanwezig pensioenvermogen.

Overige reserve

De overige reserve is het verschil tussen het aanwezig pensioenvermogen en de waarde van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds en de voorziening voor risico deelnemers.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (conform wettelijke vereisten). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen.

Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen. Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken.

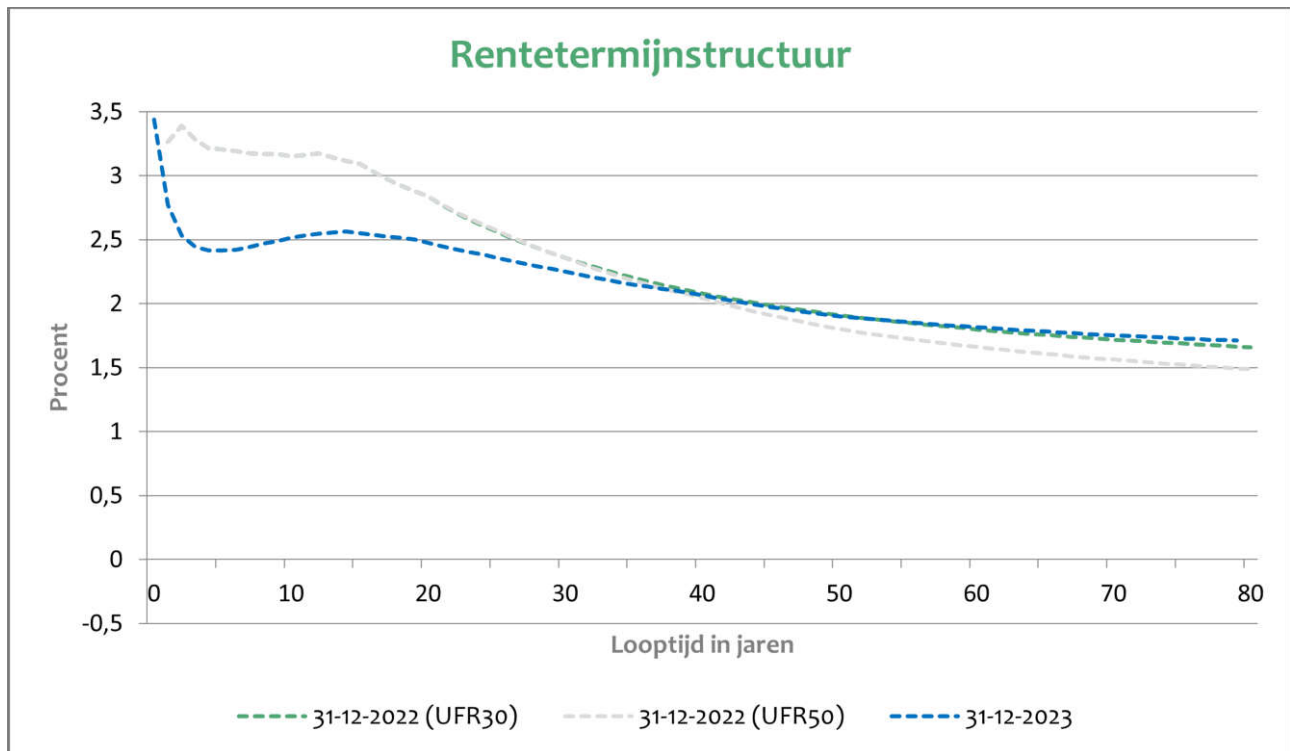
Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige nog op te bouwen aanspraken waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. Het Actuarieel Genootschap heeft in september 2022 de Prognosetafel AG2022 gepubliceerd. SPW heeft besloten om deze tafel vanaf eind 2022 te hanteren in combinatie met fondsspecifieke correctiefactoren (ervaringssterfte). De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen.

Rekenrente

De contante waarde van de pensioenverplichtingen wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentecurve. Dit is de rentetermijnstructuur met toepassing van de Ultimate Forward Rate. Het hanteren van de UFR houdt in dat voor ver in de toekomst liggende verplichtingen (vanaf 50 jaar) een ten opzichte van de markt aangepaste rentecurve wordt gehanteerd. De ontwikkeling van de rentetermijnstructuur over 2023 heeft een verlagend effect op de dekkingsgraad gehad van circa 4,3%-punt. Dit is inclusief een verlagend effect van 0,5%-punt door de wijziging van de bepaling van de rentetermijnstructuur.

Rentetermijnstructuur per 31 december 2022 en 31 december 2023.

Sterfte

De sterftekansen zijn gebaseerd op de Prognosetafel AG2022 (2022: AG2022) met toepassing van eind 2020 vastgestelde fondsspecifieke ervaringssterfte.

Partnerfrequenties

Het fonds heeft voor de verplichte regeling voor mannen en vrouwen separaat de partnerfrequenties vastgesteld op basis van CBS gehuwdheidscijfers van 2008, beiden met een opslag van 10 procentpunten. Door de uitruilmogelijkheid van het nabestaandenpensioen in de pensioenregeling is de partnerfrequentie op 68-jarige leeftijd gelijk gesteld aan 100%. Na pensionering gaat het fonds uit van het zogenaamde bepaalde partnersysteem.

Leeftijdsverschil

Voor partnerpensioen is aangenomen dat de vrouwelijke partner drie jaar jonger is dan de verzekerde man en de mannelijke partner drie jaar ouder dan de verzekerde vrouw.

Moment pensioenuitkering

Pensioenuitkeringen worden continu verondersteld.

Excassokostenopslag

Dit betreft een kostenopslag ter grootte van 1,9% (2022: 1,9%) van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Wezenopslag

In verband met het verzekerde wezenpensioen voor de kinderen is de voorziening pensioenverplichtingen voor het latente nabestaandenpensioen van actieve en gewezen deelnemers met 1,5% (2022: 1,5%) verhoogd.

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

Het fonds houdt een (schade)voorziening aan voor (gedeeltelijke) premievrijgestelde arbeidsongeschikten. De voorziening pensioenverplichtingen voor (gedeeltelijk) arbeidsongeschikten is gelijk aan de contante waarde van de toekomstige opbouw (voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen), berekend naar de mate van arbeidsongeschiktheid.

IBNR

Het fonds houdt een voorziening aan voor toekomstige arbeidsongeschiktheid (IBNR). Deze voorziening wordt ultimo jaar vastgesteld op tweemaal de verwachte schadelast. Deze schadelast wordt gelijk verondersteld aan de in het volgende verslagjaar verwachte premie voor premievrije deelneming en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen.

Korte beschrijving van de pensioenregeling(en)

Het fonds heeft de pensioenregelingen en de wijze waarop hieraan uitvoering wordt gegeven vastgelegd in de volgende reglementen:

1. (Vroeg)pensioenreglement
2. Flexpensioenreglement
3. Uitvoeringsreglement

De actuele Flexpensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling. Een bondige opsomming van de kenmerken van de regelingen is opgenomen in de Abtn van het fonds. Jaarlijks beslist het bestuur van het fonds de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeren de pensioenregelingen zich als een uitkeringsovereenkomst.

Toeslagverlening

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de CAO. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden.

Het pensioenfonds streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter.

De opgebouwde pensioenen van actieve deelnemers zijn per 1 januari 2023 verhoogd met een toeslag van 2,38% bij een beoogde toeslag van 3,00%. De opgebouwde pensioenen van actieve deelnemers zijn per 1 januari 2024 verhoogd met een toeslag van 1,76% bij een beoogde toeslag van 2,40%.

De opgebouwde pensioenen van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden zijn per 1 januari 2023 verhoogd met een toeslag van 9,84% bij een beoogde toeslag van 12,40%. De opgebouwde pensioenen van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden zijn per 1 januari 2024 verhoogd met een toeslag van 2,42% bij een beoogde toeslag van 3,30%.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen, voor zover in het verleden niet volledig zijn toegekend. Om niet (volledig) toegekende toeslagen alsnog te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Het bestuur van het fonds geeft in zijn jaarverslag elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De pensioenregeling voor risico van deelnemers is een beschikbare premieregeling (premieovereenkomst). De regeling betreft de nettopensioenregeling.

De waardering van deze post wordt bepaald door de ingelegde gelden, na aftrek van kosten en risicopremies, gemuteerd met de behaalde rendementen tot balansdatum en verminderd met onttrekkingen als gevolg van pensionering, uitdiensttreding of overlijden.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden en overlopende passiva gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde, indien er geen sprake is van transactiekosten).

Resultaatbepaling

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Dit betreft de over het verslagjaar geheven premiebijdragen van werkgevers en werknemers. Deze zijn, met uitzondering van de vrijwillige ANW-hiaatverzekering, gebaseerd op doorsneepremies voor de verschillende onderdelen van de pensioenregeling.

Premiebijdragen voor risico deelnemers

Dit betreft de over het verslagjaar geheven premies voor de nettopensioenregeling.

Beleggingsresultaten

Directe beleggingsresultaten

Onder de directe beleggingsresultaten worden de aan het verslagjaar toe te rekenen interest en dividenden verantwoord.

Indirecte beleggingsresultaten

Onder de indirecte beleggingsresultaten worden de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutakoersverschillen gedurende het boekjaar verantwoord.

De kosten van vermogensbeheer

De aan het boekjaar toegerekende kosten van vermogensbeheer zijn op de beleggingsresultaten in mindering gebracht.

Saldo overdracht van rechten

Onder het saldo overdracht van rechten worden de in het verslagjaar ontvangen en betaalde overdrachtswaarden van pensioenaanspraken verantwoord, vermeerderd met interestvergoeding.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben. De contracten voor de leaseauto's en het contract voor de huisvesting van het bestuursbureau betreffen operationele leasecontracten. De leasebetalingen voor deze contracten worden lineair ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

Mutatie VPV voor risico fonds

Effect rentetermijnstructuur

De wijziging van de marktrente op balansdatum als gevolg van wijzigingen in de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen met betrekking tot nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen worden opgenomen in de periode waarin zij ontstaan.

Vrijval uitkeringen

De vrijval wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Wijziging actuariële grondslagen

De mutatie van de voorziening als gevolg van de aanpassing van actuariële grondslagen in het verslagjaar wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Mutatie voorziening voor risico deelnemers

Dit betreft de mutatie in de waarde van het opgebouwde kapitaal van de nettopensioenregeling.

Transacties met verbonden partijen

Transacties met verbonden partijen vinden plaats tegen marktconforme condities.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en uit beleggingsactiviteiten.

Ontvangsten en uitgaven in vreemde valuta worden omgerekend in euro's tegen de koersen per transactiedatum. De verschillen tussen de transactiekoers en de koers van afwikkeling worden opgenomen in de post 'overige kasstromen uit beleggingsactiviteiten'. Voor beleggingen in het buitenland gelden dezelfde voorschriften. De mutatie in het cashcollateral is in de post 'overige kasstromen uit beleggingsactiviteiten' opgenomen.

Toelichting op de balans over 2023

(Bedragen in duizenden euro's, tenzij anders vermeld)

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten ⁽¹⁾	Overige	2023 totaal
Stand per 1 januari 2023	1.562.193	3.878.182	5.319.004	882.317	2.376.898	14.018.594
Aankoop/verstrekkingen	10.966	225.494	2.569.570	-	141.752	2.947.782
Verkoop/aflossingen	-21.224	-681.848	-2.399.384	-122.209	-122.471	-3.347.136
Waardeontwikkelingen	-5.232	492.691	257.328	17.022	93.344	855.153
Stand per 31 december 2023	1.546.703	3.914.519	5.746.518	777.130	2.489.523	14.474.393
Onder de overlopende schulden en overlopende passiva verantwoorde derivaten						2.991.616
Totaal beleggingen volgens de balans						17.466.009

(1) Het bedrag dat is opgenomen onder de 'Verkoop/aflossingen' heeft betrekking op voortijdig afgewikkelde derivatencontracten.

	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten ⁽¹⁾	Overige	2022 totaal
Stand per 1 januari 2022	1.762.922	5.990.721	6.840.954	1.715.584	2.452.721	18.762.902
Aankoop/verstrekkingen	57.013	12.313	1.172.797	-	138.404	1.380.527
Verkoop/aflossingen	-68.868	-1.307.947	-1.125.900	429.817	-295.127	-2.368.025
Waardeontwikkelingen	-188.874	-816.905	-1.568.847	-1.263.084	80.900	-3.756.810
Stand per 31 december 2022	1.562.193	3.878.182	5.319.004	882.317	2.376.898	14.018.594
Onder de overlopende schulden en overlopende passiva verantwoorde derivaten						3.422.012
Totaal beleggingen volgens de balans						17.440.606

(1) Het bedrag dat is opgenomen onder de 'Verkoop/aflossingen' heeft betrekking op voortijdig afgewikkelde derivatencontracten.

Het fonds belegt niet in premiebijdragende ondernemingen.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het fonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en beleggingsschulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van afgeleide marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals onderhandse leningen en niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd door middel van waarderingmodellen en waarderingstechnieken, inclusief een verwijzing naar de huidige, reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

De beleggingen worden volgens de volgende methodieken gewaardeerd:

	Marktnoteringen	Afgeleide marktnoteringen	Waarderingsmodellen en - technieken	31-12-2023
Per 31 december 2023				
Vastgoedbeleggingen	-	289.295	1.257.408	1.546.703
Aandelen	-	3.914.519	-	3.914.519
Vastrentende waarden	3.834.216	1.125.131	787.171	5.746.518
Derivaten	-537	777.667	-	777.130
Overige beleggingen	-	-	2.489.523	2.489.523
Totaal	3.833.679	6.106.612	4.534.102	14.474.393

	Marktnoteringen	Afgeleide marktnoteringen	Waarderingsmodellen en - technieken	31-12-2022
Per 31 december 2022				
Vastgoedbeleggingen	-	297.007	1.265.186	1.562.193
Aandelen	-	3.878.182	-	3.878.182
Vastrentende waarden	1.584.611	3.094.404	639.989	5.319.004
Derivaten	584	881.733	-	882.317
Overige beleggingen	-	-	2.376.898	2.376.898
Totaal	1.585.195	8.151.326	4.282.073	14.018.594

De schatting van de reële waarde is een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (zoals de rentestand, volatiliteit en schattingen van kasstromen) en kunnen daarom niet met precisie worden vastgesteld.

Schatting van reële waarde

De belangrijkste gehanteerde methoden en veronderstellingen voor het schatten van de reële waarde van financiële instrumenten zijn:

- theoretische waarderingsmodellen op basis van marktdata (derivaten, hypotheekleningen en onderhandse leningen);
- bepaling van nettovermogenswaarde op basis van al dan niet gecertificeerde rapportages van de desbetreffende vermogensbeheerders, waarbij de nettovermogenswaarde wordt bepaald op reële waarde van de onderliggende beleggingen, of, indien en voor zover deze niet beschikbaar zijn, de kostprijs van de (recente) investeringen (private equity en hedgefondsen).

Marktnoteringen

Hieronder worden de beleggingen gepresenteerd die voor de waardering gebruikmaken van prijzen van onafhankelijke prijsleveranciers. Dit betreft dus zowel beursnoteringen als prijzen die dagelijks worden verstrekt door onafhankelijke prijsleveranciers.

Afgeleide marktnoteringen

Hieronder worden de niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen gepresenteerd die onderliggend overwegend beursgenoteerde beleggingen bevatten. Ook de valutatermijncontracten en renteswapcontracten worden hieronder gepresenteerd.

Waarderingsmodellen en -technieken

Hieronder worden niet-beursgenoteerde beleggingen gepresenteerd en die beleggingsfondsen die overwegend niet-beursgenoteerde beleggingen bevatten. Hier worden ook de onderhandse leningen en Nederlandse woninghypotheekleningen gepresenteerd die volgens een model worden gewaardeerd.

Vastgoed

Alle beleggingen in vastgoed zijn via niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen gedaan.

Per balansdatum waren geen vastgoedbeleggingen uitgeleend.

Aandelen

Alle beleggingen in aandelen zijn via niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen gedaan.

Per balansdatum waren geen aandelen uitgeleend.

Vastrentende waarden

	31-12-2023	31-12-2022
Staatsobligaties (ontwikkelde landen)	1.952.354	1.584.611
Staatsobligaties (opkomende landen)	748.978	677.432
Credits	2.258.015	2.416.972
Nederlandse woninghypotheekleningen	749.744	618.740
Onderhandse leningen	37.427	21.249
Totaal	5.746.518	5.319.004

Per balansdatum waren geen vastrentende waarden uitgeleend.

Derivaten

	31-12-2023	31-12-2022
Valutaderivaten	82.695	170.828
Rentederivaten	697.292	704.315
Overige derivaten	-2.857	7.174
Totaal	777.130	882.317

De waarde van de rentederivaten bevat voor 69.028 (2022: 79.165) aan te vorderen rente. De derivaten kunnen als volgt worden gepresenteerd (uitgesplitst naar activa en passiva):

Activa	31-12-2023	31-12-2022
Valutaderivaten	91.095	174.992
Rentederivaten	3.674.172	4.122.145
Overige derivaten	3.479	7.192
Totaal	3.768.746	4.304.329

Passiva	31-12-2023	31-12-2022
Valutaderivaten	8.400	4.164
Rentederivaten	2.976.880	3.417.830
Overige derivaten	6.336	18
Totaal	2.991.616	3.422.012

De valutatermijncontracten worden niet voor een specifieke beleggingscategorie afgesloten; er heeft daarom geen verdeling naar beleggingscategorieën plaatsgevonden.

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid maakt het fonds gebruik van financiële derivaten voor zover dit passend is. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden. In 2023 gebruikt het fonds derivaten alleen om marktrisico's af te dekken. Als gevolg van de waardeontwikkeling van deze derivaten wordt collateral uitgewisseld.

Het fonds heeft eind 2023 1.157 miljoen euro (2022: 1.268 miljoen euro) aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten als gevolg van de positieve waarde van de derivaten. Het ontvangen onderpand staat ter vrije beschikking voor het fonds. Op basis van het normpercentage voor de overlaywaarde in de beleggingsmix vindt herbelegging van ontvangen cash collateral plaats. Daarnaast had het fonds eind 2023 325 miljoen euro (2022: 345 miljoen euro) aan onderpand verstrekt in de vorm van liquiditeiten als gevolg van de negatieve waarde van enkele derivaten.

De collateralstand muteert per dag als gevolg van de waardeontwikkeling van de derivaten en eventuele nieuwe transacties. Hiermee bestaat er een dagelijks muterende terugbetalingsverplichting. Er wordt tussen de transactiepartijen cash uitgewisseld, dat afgewikkeld wordt op de eerstvolgende werkdag. Over de collateralstand wordt rente verrekend conform de CSA waarin

de collateralvoorwaarden zijn vastgelegd. De vorderingen dan wel schulden uit hoofde van collateral worden in de jaarrekening gesaldeerd per tegenpartij gepresenteerd.

Overige beleggingen

	31-12-2023	31-12-2022
Private equity	1.447.929	1.368.884
Hedgefondsen	1.006.610	973.954
Opportunities	29.827	29.015
Infrastructuur	5.157	5.045
Totaal	2.489.523	2.376.898

2. Beleggingen voor risico deelnemers

Op de balans van het fonds bevindt zich een pensioenvoorziening voor risico deelnemers. Deze voorziening betreft de nettopensioenregeling. De tegenover deze voorziening staande beleggingen zijn de beleggingen voor risico van deelnemers. Het mutatieoverzicht is als volgt:

	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige	2023 totaal
Stand per 1 januari 2023					1.267
Nog niet belegde premies ultimo 2022					-15
Te verkopen beleggingen wegens onttrekkingen					111
Subtotaal	128	677	516	42	1.363
Aankoop/verstrekkingen	19	33	437	2	491
Verkoop/aflossingen	-34	-204	-562	-11	-811
Herwaardering	5	92	26	-2	121
Subtotaal	118	598	417	31	1.164
Nog niet belegde premies					32
Stand per 31 december 2023					1.196

	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige	2022 totaal
Stand per 1 januari 2022					1.927
Nog niet belegde ultimo 2021					-22
Subtotaal	187	990	665	63	1.905
Aankoop/verstrekkingen	21	100	143	6	270
Verkoop/aflossingen	-41	-265	-163	-49	-518
Herwaardering	-39	-148	-129	22	-294
Subtotaal	128	677	516	42	1.363
Nog niet belegde premies					15
Te verkopen beleggingen					-111
wegens onttrekkingen					
Stand per 31 december 2022					1.267

Alle beleggingen betreffen participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen.

3. Overige vorderingen en overlopende activa

	31-12-2023	31-12-2022
Te vorderen premies en koopsommen op werkgevers	19.783	16.695
Beleggingsdebiteuren	393.303	349.525
Vorderingen uit waardeoverdrachten	1.578	2.574
Vorderingen op deelnemers	85	113
Overige vorderingen en overlopende activa	6	108
Totaal	414.755	369.015

Alle vorderingen hebben een looptijd van korter dan één jaar. Er is geen noodzaak tot het vormen van een voorziening voor oninbaarheid.

Beleggingsdebiteuren

	31-12-2023	31-12-2022
Vordering inzake verstrekt cashcollateral	325.033	344.643
Nog af te wikkelen transacties	68.270	4.882
Totaal	393.303	349.525

4. Liquide middelen

	31-12-2023	31-12-2022
Vorderingen uit hoofde van geldmarktproducten	1.117.129	678.949
Liquiditeiten aangehouden als onderdeel van de beleggingsmandaten	95.834	75.327
Overige bankrekeningen	16.288	21.064
Totaal	1.229.251	775.340

De liquide middelen staan ter vrije beschikking met uitzondering van de initial margin ontvangen in cash, dit bedraagt in 2023 41 miljoen euro (2022: 24 miljoen euro). Ultimo 2023 heeft SPW bij ING Bank N.V. een kredietfaciliteit van 7,5 miljoen euro (2022: 7,5 miljoen euro). Hiervan wordt ultimo 2023 geen gebruik gemaakt.

5. Stichtingskapitaal en reserves

In onderstaande tabel wordt het verloop van het vermogen weergegeven.

	Stichtingskapitaal	Premie- egalisereserve	Overige reserve	2023 totaal
Stand per 31 december 2022	-	74.447	3.070.589	3.145.036
Toevoeging saldo van baten en lasten	-	6.420	223.460	229.880
Dotatie ter aanvulling van de feitelijke premie	-	2.151	-2.151	-
Stand per 31 december 2023	-	83.018	3.291.898	3.374.916

	Stichtingskapitaal	Premie- egalisereserve	Overige reserve	2022 totaal
Stand per 31 december 2021	-	86.995	3.613.950	3.700.945
Toevoeging saldo van baten en lasten	-	-20.158	-535.751	-555.909
Dotatie ter aanvulling van de feitelijke premie	-	7.610	-7.610	-
Stand per 31 december 2022	-	74.447	3.070.589	3.145.036

Toelichting bestemming resultaat

De mutatie van de premie-egalisereserve ad 8.571 bestaat uit een dotatie ter grootte van het verschil tussen de feitelijke premie en de gedempte premie ad 2.151 (2022: 7.610) en een rendementstoevoeging van 6.420 (2022: -20.158).

Krachtens het besluit van het bestuur in de vergadering van 25 juni 2024 is het saldo van baten en lasten over 2023, na verwerking van de mutatie premie-egalisereserve, aan de overige reserve toegevoegd.

Premie-egalisereserve

Begin 2015 heeft het bestuur besloten tot de vorming van een premie-egalisereserve. Vanaf 2015 worden verschillen tussen de in rekening gebrachte doorsneepremie en de gedempte kostendekkende premie ten gunste of, voor zover het saldo het

toelaat, ten laste gebracht van de premie-egalisereserve. Over de reserve wordt het fondsrendement vergoed. In 2017 is besloten om de premie-egalisereserve boven een bepaald niveau van de pensioengrondslagsom (2017: 6%, 2018: 8% en vanaf 2019: 10%), indien nodig, aan te wenden ter verhoging van de premiedekkingsgraad tot maximaal 100%. In 2023 is 2.151 (2022: 7.610) gedoteerd aan de premie-egalisereserve als aanvulling op de feitelijke premie tot het niveau van de gedempte kostendekkende premie. De premie-egalisereserve is een bestemmingsreserve en telt niet mee in de berekening van de dekkingsgraad.

Overige reserve

De overige reserve is het verschil tussen het aanwezige pensioenvermogen en de waarde van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds en de voorziening voor risico deelnemers.

Solvabiliteit

	31-12-2023		31-12-2022	
	Percentage van voorziening pensioenverplichtingen		Percentage van voorziening pensioenverplichtingen	
Minimaal vereist eigen vermogen	478.785	4,2%	442.690	4,2%
Vereist eigen vermogen	3.025.926	26,4%	2.926.052	27,6%
Aanwezig eigen vermogen	3.291.898	28,7%	3.070.589	29,0%

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal, minus de kortlopende schulden en de premie-egalisereserve, te delen op de 'Technische voorzieningen' en de 'Voorziening voor risico deelnemers' zoals opgenomen in de balans. De actuele dekkingsgraad van het fonds ultimo 2023 bedraagt 128,7% (2022: 129,0%).

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraden van de laatste twaalf maanden tot en met de berekeningsdatum. De dekkingsgraad is een momentopname. Indien na rapportage aan DNB een dekkingsgraad op basis van actuele informatie wordt bijgesteld, dan wordt deze gecorrigeerde dekkingsgraad gebruikt voor de berekening van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad van het fonds ultimo 2023 bedraagt 131,5% (2022: 133,7%). Dit is hoger dan de vereiste dekkingsgraad onder de normportefeuille 2024. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruikgemaakt van het standaardmodel.

6. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

Categorie	31-12-2023	31-12-2022
Deelnemers	4.367.956	4.072.829
Gewezen deelnemers	2.070.009	1.904.670
Pensioengerechtigden	4.958.271	4.548.282
VPV	11.396.236	10.525.781
Premievrije deelneming arbeidsongeschikten	38.911	36.410
Spaarfonds voor gemoedsbezwaarden	321	310
IBNR	21.626	20.784
Totaal	11.457.094	10.583.285

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

De verdeling van de deelnemers naar categorieën is als volgt (in aantallen):

Categorie	31-12-2023	31-12-2022
Deelnemers	29.697	28.331
Gewezen deelnemers	24.015	23.506
Pensioengerechtigden	21.532	20.833
Totaal	75.244	72.670

Mutatie balanspost Voorziening pensioenverplichtingen

	2023	2022
Stand per 1 januari	10.583.285	13.920.869
Toevoegingen en onttrekkingen		
Interest	346.329	-68.905
Effect rentetermijnstructuur	363.379	-4.281.598
Pensioenopbouw	245.991	382.443
Toeslagverlening	237.724	803.754
Saldo overdracht van rechten	41.603	67.896
Arbeidsongeschiktheid	10.793	6.021
Vrijval uitkeringen	-363.042	-314.959
Sterfte	-4.390	-5.697
Vrijval excasso	-6.898	-5.984
Dotatie IBNR	842	4.257
Wijziging actuariële grondslagen	-	77.264
Andere resultaten	1.478	-2.076
Totaal mutatie	873.809	-3.337.584
Stand per 31 december	11.457.094	10.583.285

Interest

Aan de pensioenverplichtingen is over het jaar 2023 een interest van 3,264% toegevoegd (2022: -0,486%), op basis van de éénjaarsrente aan het begin van het verslagjaar.

Effect rentetermijnstructuur

Onder de post 'Effect rentetermijnstructuur' is de mutatie verantwoord als gevolg van de wijziging van de rentetermijnstructuur. De rentetermijnstructuur ultimo 2023 zoals gepubliceerd door DNB correspondeert met een gemiddelde nominale rente van 2,33%. Ultimo 2022 correspondeert de rentetermijnstructuur met een gemiddelde nominale rente van 2,58%.

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijd opbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagverlening

Per 1 januari 2023 zijn de pensioenaanspraken en uitkeringen van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden verhoogd met 9,84% en de pensioenaanspraken van actieve deelnemers met 2,38%.

Per 1 januari 2024 zijn de pensioenaanspraken en uitkeringen van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden verhoogd met 2,42% en de pensioenaanspraken van actieve deelnemers met 1,76%. De benodigde koopsom voor de indexatie per 1 januari 2024 is ultimo 2023 reeds opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen.

Saldo overdracht van rechten

	31-12-2023	31-12-2022
Inkomende waardeoverdrachten	57.508	103.666
Uitgaande waardeoverdrachten	-15.905	-35.770
Saldo overdracht van rechten	41.603	67.896

Waardeoverdracht betreft de ontvangst van of overdracht aan pensioenfondsen of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

Arbeidsongeschiktheid

Als gevolg van invalidatie/revalidatie wordt een bedrag toegevoegd/onttrokken aan de voorziening pensioenverplichtingen.

Vrijval uitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Sterfte

Als gevolg van sterfte wordt een bedrag toegevoegd (ingang nabestaandenpensioen) / onttrokken (vrijval opgebouwd ouderdompensioen) aan de voorziening pensioenverplichtingen.

Vrijval excasso

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Dotatie IBNR

Er wordt een voorziening aangehouden voor het risico dat deelnemers, die zich nog bevinden in de periode van verplichting tot loondoorbetaling door de werkgever, binnen twee jaar arbeidsongeschikt worden. Deze voorziening wordt (ultimo jaar) geschat als tweemaal de verwachte schadelast (risicopremie) als gevolg van premievrije deelneming en (aanvullende) arbeidsongeschiktheidsuitkeringen in het komende boekjaar.

Wijziging actuariële grondslagen

Het bestuur heeft, met betrekking tot verslagjaar 2023, besloten om de (actuariële) grondslagen die gehanteerd worden voor de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen niet te wijzigen.

Andere resultaten

Andere resultaten betreft voornamelijk resultaat op gehanteerde flexibiliseringsfactoren bij uitruil en vervroegen, vrijval van de voorziening voor wezenpensioen bij pensioneren en correcties.

7. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	2023	2022
Stand per 1 januari	1.267	1.927
Stortingen	137	217
Rendement	121	-284
Onttrekkingen	-329	-593
Stand per 31 december	1.196	1.267

Dit betreft de voorziening voor de nettopensioenregeling.

8. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2023	31-12-2022
Derivaten	2.991.616	3.422.012
Collateral	1.156.956	1.267.673
Schulden uit hoofde van geldmarktproducten	15.583	112.036
Overige beleggingscrediteuren	104.110	45.709
Af te dragen belastingen en sociale premies	7.432	6.648
Diversen	2.069	1.889
Schulden inzake waardeoverdrachten	236	668
Schulden inzake pensioenuitkeringen	3	5
Totaal	4.278.005	4.856.640

Alle schulden, met uitzondering van de derivaten, hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Derivaten

De schulden uit hoofde van derivaten betreffen valutaderivaten, rentederivaten en overige derivaten met een negatieve waarde. Voor een specificatie wordt verwezen naar pagina 82.

Collateral

Dit betreft de terugbetalingsverplichting van het ontvangen cashcollateral. Voor een verdere toelichting verwijzen wij u naar de toelichting op pagina 82.

Overige beleggingscrediteuren

Dit betreft nog af te wikkelen transacties.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Uitbesteding administratie

De dienstverlening met betrekking tot administratie, de communicatie, secretariële werkzaamheden en het beheer van het vermogen is vanaf 1 januari 2016 verlengd. De overeenkomst is in werking getreden op 1 januari 2016 en is gesloten voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 1 jaar. De kosten bedragen circa 10 miljoen euro per jaar voor de pensioenadministratie en de indicatieve kosten voor het beheer van het vermogen exclusief prestatievergoedingen en transactiekosten bedragen circa 88 miljoen euro per jaar.

Leaseauto's

SPW heeft voor drie (2022: drie) leaseauto's leasecontracten afgesloten met wisselende resterende looptijden ultimo 2023 van minimaal 4, maximaal 60 maanden looptijd. De totale verplichting van SPW op basis van de resterende looptijden van de afgesloten contracten bedraagt ultimo 2023 circa 111 duizend euro (2022: 74 duizend euro).

Ultimo boekjaar zijn de verplichtingen uit hoofde van operationele lease als volgt te specificeren:

	31-12-2023	31-12-2022
Te betalen:		
Binnen één jaar	3	2
Tussen één en vijf jaar	108	72
Meer dan vijf jaar	-	-
Totaal	111	74

De opgenomen last 2023 inzake leaseauto's bedraagt 43 duizend euro (2022: 34 duizend euro).

Huisvesting

SPW heeft een contract met Bouw & Infrapark inzake de huisvesting van het bestuursbureau. De huisvestingskosten bedragen voor de eerste 5 maanden van 2024 11 duizend euro exclusief BTW en energiekosten. Vanaf 1 juni 2024 gaat een nieuw contract in met de duur van 5 jaar met Bouw & Infrapark. De huisvestingskosten van het nieuwe contract bedragen per jaar circa 68 duizend euro exclusief BTW en energiekosten. De totale huisvestingskosten voor 2024 bedragen dan 51 duizend euro exclusief BTW en energiekosten (2023: 26 duizend euro).

Aankoopverplichtingen

Aankoopverplichtingen vastgoed

Op 31 december 2023 staat er voor 113 miljoen euro (2022: 118 miljoen euro) aan commitments open, verdeeld over de volgende valuta (in equivalenten maal 1 miljoen euro):

Valuta	
EUR	113,0
USD	-
Totaal	113,0

Aankoopverplichtingen vastrentende waarden

Op 31 december 2023 staat er voor 194 miljoen euro (2022: 66 miljoen euro) aan commitments open voor beleggingen in vastrentende waarden volgens onderstaande tabel:

Vastrentende waarden	
Nederlandse woninghypotheken	194,0
Totaal	194,0

Ontvangen en/of verstrekte zekerheden

In onderstaande tabel worden de ontvangen en/of verstrekte zekerheden per balansdatum weergegeven.

Ontvangen en/of verstrekte zekerheden	31-12-2023	31-12-2022
Verstrekte stukken u.h.v.		
Repurchase transacties van vastrentende stukken	631,8	195,0
Initial margin	319,1	434,3
Collateral op derivaten	24,5	32,7
Ontvangen stukken u.h.v.		
Collateral inzake repurchase transacties	-	61,8

Aankoopverplichtingen overige beleggingen

Op 31 december 2023 staat er voor 476 miljoen euro (2022: 571 miljoen euro) aan commitments open voor overige beleggingen volgens onderstaande tabel:

Commitments	
Infrastructuur	2,0
Private equity	474,0
Hedgefondsen	-
Totaal	476,0

Verbonden partijen

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich na balansdatum geen gebeurtenissen voorgedaan die hier vermeld dienen te worden.

Toelichting op de staat van baten en lasten over 2023

9. Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

	2023	2022	2023	2022	2023	2022
	Werkgevers	Werkgevers	Werknemers	Werknemers	Totaal	Totaal
Aard van de verzekering						
Verplichte verzekering	191.495	186.761	87.081	84.927	278.576	271.688
Arbeidsong.pensioen/ Aanvull.arbeidsong.pensioen	1.580	1.370	2.011	1.743	3.591	3.113
Vrijwillige verzekering	-	-	398	524	398	524
ANW-hiaatverzekering	-	-	519	516	519	516
Invalideitpensioen	473	560	886	1.058	1.359	1.618
Totaal	193.548	188.691	90.895	88.768	284.443	277.459

De totale bijdrage van werkgevers en werknemers (inclusief aanvullende en vrijwillige verzekeringen, maar exclusief premie nettopensioen) bedraagt 27,6% procent (2022: 27,6%) van de pensioengrondslagsom. Een specificatie van de ontvangen premiebijdragen (van werkgevers en werknemers) is opgenomen in bovenstaande tabel.

De kostendeekkende premie, de feitelijke premie en de gedempte premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2023	2022
	In % van pensioengrondslag	In % van pensioengrondslag
Kostendeekkende premie	333.330 32,2%	503.726 50,5%
Feitelijke premie (middelloonregeling)	278.975 27,0%	272.211 27,0%
Gedempte premie	276.824 26,8%	264.601 26,5%

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord. SPW hanteert de gedempte premiemethodiek voor de toetsing van de kostendeekkendheid van de premie. De feitelijke premie was hoger dan de gedempte premie maar lager dan de kostendeekkende premie. Het verschil tussen de feitelijke en gedempte premie is toegevoegd aan de premie-egaliseringsreserve.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2023	2022
Actuarieel benodigde koopsom voor pensioenopbouw	245.778	381.934
Benodigde koopsom voor risicodekking	11.760	11.943
Solvabiliteitsopslag	71.080	105.559
Opslag voor uitvoeringskosten	4.712	4.290
Totale kostendekkende premie	333.330	503.726

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2023	2022
Actuarieel benodigde koopsom voor pensioenopbouw	261.402	251.739
Benodigde koopsom voor risicodekking	10.710	8.572
Opslag voor uitvoeringskosten	4.712	4.290
Dotatie premie-egalisereserve	2.151	7.610
Totaal feitelijke premie middelloonregeling	278.975	272.211

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

	2023	2022
Actuarieel benodigde koopsom voor pensioenopbouw	261.402	251.739
Benodigde koopsom voor risicodekking	10.710	8.572
Opslag voor uitvoeringskosten	4.712	4.290
Totale gedempte premie	276.824	264.601

Het verschil tussen de kostendekkende premie en de feitelijke premie is het gevolg van het verschil tussen de gehanteerde veronderstellingen bij de premiestelling (feitelijke premie) en de gerealiseerde kostendekkende premie. Het verschil tussen de feitelijke premie en de gedempte premie komt ten laste/gunste van de premie-egalisereserve.

10. Premiebijdragen voor risico deelnemers

	2023	2022
Premiebijdragen voor risico deelnemers	137	229
Totaal	137	229

De premiebijdragen hebben betrekking op de nettopensioenregeling.

11. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfondsen

	Directe beleggingsresultaten	Indirecte beleggingsresultaten	Kosten van vermogensbeheer	2023
Vastgoed	-2	-5.233	5.159	-76
Aandelen	-327	492.691	9.052	501.416
Vastrentende waarden	145.731	234.185	2.132	382.048
Derivaten	33.387	138.033	-3.624	167.796
Overige	11.493	91.215	6.710	109.418
Subtotaal	190.282	950.891	19.429	1.160.602
Toegekende algemene kosten aan kosten van vermogensbeheer	-	-	-2.219	-2.219
Totaal	190.282	950.891	17.210	1.158.383

	Directe beleggingsresultaten	Indirecte beleggingsresultaten	Kosten van vermogensbeheer	2022
Vastgoed	281	-188.874	5.243	-183.350
Aandelen	147	-816.905	7.900	-808.858
Vastrentende waarden	82.377	-1.563.432	554	-1.480.501
Derivaten	124.524	-1.614.220	-4.187	-1.493.883
Overige	-1.031	49.824	6.656	55.449
Subtotaal	206.298	-4.133.607	16.166	-3.911.143
Toegekende algemene kosten aan kosten van vermogensbeheer	-	-	-1.865	-1.865
Totaal	206.298	-4.133.607	14.301	-3.913.008

De bate van 19.429 (2022: 16.166) onder de kosten van vermogensbeheer ontstaat doordat het grootste deel van de kosten rechtsreeks door APG Asset Management in rekening wordt gebracht in de APG Pools en derhalve niet in de administratie van SPW terecht komt. De kortingen die SPW ontvangt van APG Asset Management daarentegen worden rechtsreeks met SPW verrekend. Derhalve resulteren de kosten vermogensbeheer in bovenstaande tabel in een bate en niet in een last. Voor een volledige toelichting op de kosten van vermogensbeheer verwijzen wij naar pagina 32.

Naast deze kosten komen er nog kosten voor rekening van het fonds die direct ten laste van de beleggingsresultaten gebracht worden en daarom in de jaarrekening niet zichtbaar zijn waaronder transactiekosten. De transactiekosten bestaan uit in- en uitstapkosten bij beleggingsfondsen, aan- en verkoopkosten bij directe beleggingen in beleggingstitels en aankoopkosten. De geïdentificeerde transactiekosten over 2023 bedroegen 28,5 miljoen euro (2022: 29,6 miljoen euro). Voor een verdeling van de transactiekosten naar rubrieken verwijzen we naar de kostenparagraaf in het bestuursverslag op pagina 32.

In bovenstaande tabel worden tevens de algemene kosten gepresenteerd die toegerekend zijn vanuit pensioenuitvoeringskosten aan de kosten vermogensbeheer van 2.219 (2022: 1.865).

12. Beleggingsresultaten voor risico deelnemers

De post beleggingsresultaten voor risico deelnemers betreft de beleggingsresultaten van de nettopensioenregeling. In 2023 bedroegen deze beleggingsresultaten 121 (2022: -284).

	Directe beleggingsresultaten	Indirecte beleggingsresultaten	Kosten van vermogensbeheer	2023
Vastgoed	-	5	-	5
Aandelen	-	92	-	92
Vastrentende waarden	13	12	-	25
Overige	-	-1	-	-1
Totaal	13	108	-	121

	Directe beleggingsresultaten	Indirecte beleggingsresultaten	Kosten van vermogensbeheer	2022
Vastgoed	-	-39	-	-39
Aandelen	-	-148	-	-148
Vastrentende waarden	10	-129	-	-119
Overige	-	22	-	22
Totaal	10	-294	-	-284

13. Saldo overdracht van rechten

	2023	2022
Overgenomen pensioenverplichtingen	49.508	100.439
Overgedragen pensioenverplichtingen	-13.481	-33.461
Totaal	36.027	66.978

14. Overige baten

	2023	2022
Overige baten	638	15
Totaal	638	15

De overige baten bestaan voornamelijk uit rentebaten.

15. Pensioenuitkeringen

	2023	2022
Ouderdompensioen	-312.946	-271.296
Weduwe- en weduwnaarspensioen	-43.825	-37.720
Wezenpensioen	-758	-676
Invalideitspensioen	-100	-135
Afkoop wegens gering bedrag	-273	-380
Aanvullend arbeidsongeschiktheidspensioen	-3.081	-2.708
Arbeidsongeschiktheidspensioen	-1.126	-1.060
Anw-hiaatpensioenverzekering	-1.174	-1.134
Eindejaarsuitkeringen	-52	-50
Totaal	-363.335	-315.159

De post Afkoop wegens gering bedrag betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan 594,89 euro (2022: 520,35 euro) per jaar (de afkoopgrens), overeenkomstig de Pensioenwet.

16. Pensioenuitvoeringskosten

	2023	2022
Administratiekosten APG	-9.392	-8.408
Algemene kosten:		
Actuariële kosten	-98	-87
Advieskosten	-700	-384
Kosten Raad van Toezicht	-63	-62
Kosten Verantwoordingsorgaan	-100	-104
Kosten bestuur	-653	-730
Loonkosten bestuursbureau		
- Lonen en salarissen	-1.170	-1.017
- Sociale lasten	-90	-77
- Pensioenlasten	-168	-147
- Overige personeelskosten	-88	-97
Totaal loonkosten bestuursbureau	-1.516	-1.338
Kantoorkosten bestuursbureau	-233	-182
Accountantskosten	-100	-142
Kosten compliance monitoring	-21	-3
Contributies	-906	-644
Kosten externe adviseurs	-48	-54
Bestuurscommissie Balansmanagement		
Juridische kosten	2	3
Overige kosten	-	-3
Subtotaal	-13.828	-12.138
Toerekening algemene kosten aan kosten vermogensbeheer	2.218	1.865
Totaal	-11.610	-10.273

Van de totale algemene kosten van 4,4 miljoen euro (2022: 3,7 miljoen euro) is evenals in 2022 50% toegerekend aan de kosten vermogensbeheer.

Onkostenvergoeding bestuur

In zijn beloningsbeleid volgt het bestuur de uitgangspunten van de Pensioenfederatie.

In 2023 hanteerde het bestuur als jaarlijkse totale werkgeverslasten per bestuurslid 157,1 duizend euro (2022: 152,5 duizend euro) (op fulltime-basis), ook voor de voorzitters. Reis- en verblijfskosten maken onderdeel uit van de beloning. Vergoedingen

voor studie of opleiding, waaronder eventuele verblijfskosten, in verband met het bestuurslidmaatschap bij SPW komen voor vergoeding in aanmerking.

De beloning is hiermee naar het oordeel van het bestuur maatschappelijk verantwoord en sluit aan bij wat in de markt voor vergelijkbare fondsen gebruikelijk was.

Een bestuurslid van SPW wordt geacht gemiddeld twee dagen per week te besteden aan het besturen van het fonds (0,4 VTE). Hierin zijn ook studie, lezen, overleg, bijeenkomsten en dergelijke begrepen. Gemiddeld wordt een voorzitter van SPW geacht drie dagen per week te besteden aan het besturen van het fonds (0,6 VTE).

Een deel van de totale kosten bestuur bestaat uit zaalhuur, advieskosten, kosten van opleidingen en overige kosten. De aan het bestuur betaalde vergoeding bedraagt in 2023 565 duizend euro (2022: 549 duizend euro).

Bij de beloning voor de Raad van Toezicht wordt ervan uitgegaan dat een raadslid een halve dag per week beschikbaar is voor het fonds (0,1 VTE). Daarmee komt de vergoeding in 2023 uit op 15,5 duizend euro (2022: 15 duizend euro) per jaar. De voorzitter ontvangt een vergoeding die 30 procent hoger ligt: 20,1 duizend euro (2022: 19,5 duizend euro).

Over de beloning is geen BTW verschuldigd.

Loonkosten bestuursbureau

Het fonds heeft ultimo 2023 acht (2022: zeven) personeelsleden in dienst ter ondersteuning van het bestuur. De kosten hiervan zijn verantwoord onder Loonkosten bestuursbureau. Alle personeelsleden zijn in Nederland werkzaam.

Accountantskosten

	2023	2022
Onderzoek van de jaarrekening en verslagstaten	-100	-142
Andere controleopdrachten	-	-
Fiscale dienstverlening	-	-
Andere niet-controlediensten		
Totaal	-100	-142

De accountantskosten zijn toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. Sinds 2023 maakt SPW gebruik van een nieuwe accountant.

17. Mutatie VPV voor risico pensioenfondsen

Voor een toelichting op de post Mutatie VPV voor risico pensioenfondsen wordt verwezen naar de toelichting onder 6. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen.

18. Overige lasten

	2023	2022
Bank-/rentekosten	-72	-77
Overige lasten	-1.114	-33
Totaal	-1.186	-110

De Overige lasten bestaan in 2023 grotendeels uit de afboeking van een aantal vorderingen met betrekking tot geannuleerde inkomende waardeoverdrachten.

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Risicobeheer en derivaten

Beleid en risicobeheer

De tabellen opgenomen in de risicoparagraaf bevatten voor de APG Pools een doorkijk naar de eerstvolgende laag van de beleggingen. Deze tabellen zijn gebaseerd op de beleggingen voor risico van het fonds.

De grondslag voor de tabellen in de risicoparagraaf is in onderstaande tabel weergegeven.

(* mld euro)	2023	2022
Beleggingen activakant balans	17,5	17,5
Creditpositie derivaten (passiva)	-3,0	-3,4
Totaal beleggingen op de balans	14,5	14,1
Liquide middelen inzake beleggingen	1,2	0,6
Collateral activakant balans	0,3	0,3
Collateral passivakant balans	-1,2	-1,3
Totaal belegd vermogen voor risicoparagraaf	14,8	13,7

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten zijn:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vinden plaats na uitvoerige analyse ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van derivaten.

Risicoprofiel

Het beleggingsbeleid in 2023 is gebaseerd op het Strategisch Beleggingsplan 2023-2025, dat is opgesteld in aansluiting op de in 2022 uitgevoerde ALM-studie. De ontwikkelingen op de financiële markten zijn gedurende 2023 nauwgezet gevolgd en getoetst aan de economische visie. Gedurende het jaar is belegd conform het beleid zoals vastgelegd in ons beleggingsplan 2023. Daarnaast is het beleggingsbeleid gebaseerd op onze economische visie en de mogelijkheden om de verdeling naar (illiquide) beleggingscategorieën op korte termijn aan te passen. De tabel laat de opbouw zien van de strategische assetmix, de normportefeuille en de werkelijke portefeuille. De overlay portefeuille is meegenomen onder de post Overig.

	Strategische mix 2023	Beleggingsplan 2023	Werkelijk 2023	Strategische mix 2022	Beleggingsplan 2022	Werkelijk 2022
Vastrentende waarden	41,3%	41,3%	39,7%	41,3%	41,3%	39,0%
Zakelijke waarden:						
- Aandelen	32,7%	32,7%	26,5%	32,7%	32,7%	28,3%
- Vastgoed	10,0%	10,0%	10,4%	10,0%	10,0%	11,4%
- Overig *	16,0%	16,0%	23,4%	16,0%	16,0%	21,3%

* Betreft de categorie 'Overige beleggingen' en 'Overlay'.

Ten aanzien van valutarisico's wordt in 2023 een apart valutabeleid voor vastrentende waarden en een apart valutabeleid voor zakelijke waarden toegepast. In onderstaande tabel is de afdekking per valuta weergegeven.

	USD	JPY	GBP	AUD	CAD
Vastrentende waarden					
Emerging Markets Debt	25%	25%	50%	75%	75%
Overige vastrentende waarden	100%	100%	100%	100%	100%
Zakelijke waarden					
Hedge funds	100%	100%	100%	100%	100%
Overige zakelijke waarden	25%	25%	50%	75%	75%

Overige valutaposities werden niet afgedekt.

Rendement op het beheerd vermogen

De benchmarkportefeuille vormt de basis voor de uitvoering van het beleggingsbeleid van SPW. Het is wel mogelijk om in de beleggingsportefeuille, binnen de toegestane bandbreedtes, van deze benchmark af te wijken. Op deze manier kan zowel een hoger als een lager rendement worden behaald in relatie tot de benchmarkportefeuille. Daarnaast is het mogelijk een hoger rendement te behalen door het toepassen van actief beheer van de achterliggende (deel)portefeuilles.

Solvabiliteit

De solvabiliteit van het fonds is de mate waarin het fonds kan voldoen aan zijn (huidige) financiële verplichtingen. Dit wordt voor het fonds uitgedrukt als aanwezige dekkingsgraad welke zich als volgt heeft ontwikkeld (in %):

	Nominaal 2023	Nominaal 2022
Dekkingsgraad begin boekjaar	129,0%	126,0%
Premie	-0,4%	-1,5%
Uitkering	1,0%	0,6%
Indexering	-2,8%	-6,9%
Renteverandering	-4,3%	56,0%
Overrendement	6,5%	-27,5%
Overige oorzaken	-0,3%	-17,7%
Dekkingsgraad einde boekjaar	128,7%	129,0%

Bij het verloop van de dekkingsgraad is de berekeningsmethode conform DNB gehanteerd. Effecten worden hierbij individueel gerelateerd aan de beginstand. Dit leidt bij grote veranderingen (zoals rente en overrendement) tot een sluitpost overige oorzaken.

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van dit standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De solvabiliteitstoets en de uitkomsten worden hieronder nader uitgewerkt.

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd (PW 131-133).

Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen (PW 134). Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het fonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze vereiste buffers (vereiste buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de fondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	2023	2022
S1 Renterisico	304.599	371.797
S2 Zakelijke-waardenrisico	2.326.503	2.212.139
S3 Valutarisico	889.132	886.382
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	483.166	456.905
S6 Verzekeringstechnisch risico	302.183	279.349
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheer	215.533	211.394
Overig risico	824.809	779.882
Diversificatie-effect	-2.319.999	-2.271.796
Vereist eigen vermogen (vereiste buffers) (b)	3.025.926	2.926.052
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds en voorziening voor risico deelnemers (a)	11.458.290	10.584.552
Vereist pensioenvermogen (a+b)	14.484.216	13.510.604
Aanwezig pensioenvermogen	14.750.188	13.655.141
Overschot	265.972	144.537

Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de assetmix van de normportefeuille in de evenwichtssituatie van het jaar volgend op het boekjaar. De vereiste procentuele buffer per 31 december 2023 (26,4%) is iets lager dan per 31 december 2022 (27,6%).

Marktrisico's (S1-S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico op zakelijke waarden (aandelen, alternatieve beleggingen en vastgoed) en grondstoffen, en het valutarisico. De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst door de portefeuillemanagers van APG binnen de beleggingscategorieën en maandelijks tussen de beleggingscategorieën, in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Hieronder volgen de elementen welke het solvabiliteitsrisico bepalen:

Renterisico (S1)

De rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen van het fonds verschilt van de beleggingen. SPW acht het hierdoor ontstane renterisico te groot en heeft als beleid het risico te verlagen door, naast de beleggingen in vastrentende waarden, renteswaps aan te gaan. De mate van deze vorm van renteafdekking varieert met de stand van de marktrente. Het beleid van SPW is om bij hogere rentestanden de rentegevoeligheid van de verplichtingen te verkleinen ten opzichte van een situatie met lagere rentestanden. Dit beleid is vastgelegd in een aangepaste staffel.

Het renterisico wordt afgedekt door middel van renteswaps (derivaten) met verschillende looptijden. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente. Ten behoeve van de afdekking van het renterisico waren ultimo 2023 1.292 swaps (2022: 1.288) afgesloten.

Het fonds beschikt over interne beheersingsmaatregelen die een continue monitoring op dit risico waarborgen, zoals:

- de liquiditeitscontrole, onder andere via de rapportages over het liquiditeitsrisico;
- de norm rentehedge en de bandbreedte hieromheen, zoals vastgelegd in het jaarlijkse beleggingsplan;
- de mandaatrestricties ten aanzien van de overlay-portefeuille en waarover wordt gerapporteerd in de compliancemonitor via de maandrapportages van de uitvoerder.

Onderstaand overzicht geeft de notionalwaarden per looptijd:

Type swap	Looptijd	Notional
Payer	< 1 jaar	1.651.033
Payer	1 - 5 jaar	9.080.629
Payer	6 - 10 jaar	3.592.769
Payer	11 - 20 jaar	7.426.305
Payer	21 - 30 jaar	5.163.517
Payer	> 30 jaar	291.250
Receiver	< 1 jaar	1.228.570
Receiver	1 - 5 jaar	9.449.889
Receiver	6 - 10 jaar	5.128.434
Receiver	11 - 20 jaar	8.559.684
Receiver	21 - 30 jaar	6.669.250
Receiver	> 30 jaar	1.338.862

De waarde van de renteswaps (inclusief opgelopen rente) per 31 december 2023 was 695 miljoen euro (2022: 711 miljoen euro). Het ongerealiseerde resultaat op de renteswaps over 2023 was 105 miljoen euro negatief (2022: 1.417 miljoen euro negatief).

Het renterisico op vastrentende waarden is verwerkt in de ontwikkeling van de reële waarde van deze beleggingen. Het renterisico van de beleggingen in obligaties wordt intern gecontroleerd door middel van duration-analyse van deze portefeuilles. De duratie en het effect van de renteafdekking (situatie eind 2023) kan als volgt worden samengevat:

	2023	Duratie 2023	2022	Duratie 2022
Vastrentende waarden (vóór rentederivaten)	5.746.518	9,6	5.319.005	11,2
Vastrentende waarden (na rentederivaten)	6.443.810	21,4	6.023.321	20,1
Belegd vermogen	14.804.011	9,4	13.696.970	8,6
(Nominale) pensioenverplichtingen	11.458.290	17,5	10.584.552	17,7

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de duratie van de vastrentende waarden circa 9,6 jaar bedraagt, zonder het effect van rentederivaten. Het fonds is rentederivaten aangegaan, waarmee de duratie met circa 11,8 jaar wordt verlengd. De totale

duratie van de vastrentende waarden komt hiermee op 21,4 (2022: 20,1). De duratie van de nominale pensioenverplichtingen bedraagt 17,5 jaar. Overigens kan de duratie van de vastrentende waarden niet één op één worden vergeleken met de duratie van de verplichtingen, omdat ook rekening gehouden moet worden met de absolute omvang van de beleggingen en de pensioenverplichtingen.

Het onderstaande overzicht toont hoe de waarde van het pensioenvermogen (uitgesplitst naar verschillende balansposten), pensioenverplichtingen en de hoogte van de dekkingsgraad zich ontwikkelen bij een stijging/daling van de marktrente met 1%.

	Stand bij 1% rentedaling	Stand ultimo boekjaar	Stand bij 1% rentestijging
Pensioenverplichtingen (nominaal)	13.463.491	11.458.290	9.453.089
Vastrentende waarden (excl. rentederivaten)	6.513.612	5.746.518	5.116.853
Renteswaps	1.607.952	777.130	125.364
	0	0	0
Pensioenvermogen	16.348.103	14.750.188	13.468.756
Pensioenverplichtingen	13.463.491	11.458.290	9.453.089
Dekkingsgraad	121,4%	128,7%	142,5%

De impact van 1% renteverandering (dus zowel stijging als daling) is geschat door middel van de duration per categorie. Hierbij is geen rekening gehouden met verschil in onderliggende rentecurve bij het vaststellen van de waardering per balansdatum (verplichtingen op basis van de rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB versus de marktrente zoals gehanteerd voor de waardering van de vastrentende waarden en renteswaps).

Zakelijke-waardenrisico (S2)

Zakelijke-waardenrisico is het risico van waardedalingen van beleggingen. Het wordt veroorzaakt door factoren die de beweeglijkheid van de prijzen beïnvloeden en die zijn gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Het zakelijke-waardenrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van het fonds. Naast de strategische mix heeft het fonds in het mandaat aan de vermogensbeheerders grenzen gesteld aan het maximaal percentage dat namens het fonds in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd. Deze richtlijnen zijn beschreven in afgesproken poolspecificaties die op hun beurt onderdeel vormen van het mandatenboek, waarin naast de mate van diversificatie ook is vastgelegd in hoeverre en met welke derivaten de beheersing wordt uitgevoerd. Naleving van deze richtlijnen wordt gemonitord door de Bestuurscommissie Balansmanagement op basis van frequente onafhankelijke rapportages.

De onderverdeling van de totale beleggingsportefeuille naar regio is als volgt:

	2023	2022
Nederland	9,1%	8,4%
Europa (EMU)	26,6%	23,3%
Europa (niet-EMU)	7,8%	9,1%
Noord-Amerika	41,1%	42,9%
Japan	2,1%	2,2%
Zuid-Oost Azië	9,4%	10,2%
Overige	4,2%	4,3%
Subtotaal vastgoed, aandelen, vastrentende waarden en overige beleggingen	100,3%	100,4%
Derivaten	5,3%	6,2%
Collateral	-5,6%	-6,6%
Totaal	100,0%	100,0%

De onderverdeling van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren is als volgt:

	2023	2022
Basismaterialen	1,8%	2,1%
Dagelijkse goederen	2,5%	3,2%
Energie	1,2%	1,6%
Financiële instellingen (inclusief derivaten)	26,8%	25,0%
Gezondheidszorg	4,1%	5,0%
Industrie	4,8%	5,1%
Informatietechnologie	11,3%	10,5%
Luxe goederen	5,1%	5,4%
Nutsbedrijven	1,6%	1,9%
Overheid	19,1%	18,4%
Securitized	4,8%	4,4%
Nederlandse woninghypotheken	5,1%	4,5%
Telecommunicatie	1,8%	2,0%
Transport	0,6%	0,5%
Vastgoed	9,4%	10,4%
Totaal	100,0%	100,0%

Koersrisico op aandelen

Deze beleggingen bestaan uit aandelen en aandelenfondsen, die deels beursgenoteerd en deels niet-beursgenoteerd zijn. De verdeling van de aandelenportefeuille is in de volgende tabel per regio weergegeven:

	Werkelijk 2023	Werkelijk 2022
Europa	16,1%	16,9%
Noord-Amerika	51,8%	52,7%
Japan	5,6%	5,5%
Overig Azië	22,6%	20,8%
Wereld/overig	3,9%	4,1%
Totaal	100,0%	100,0%

De onderverdeling van de aandelen naar sectoren is als volgt:

	2023	2022
Duurzame consumentengoederen	12,9%	12,7%
Consumentengebruiksgoederen	6,9%	8,4%
Energie	1,6%	2,1%
Financiële instellingen	14,6%	14,7%
Gezondheidszorg	11,2%	13,6%
Industrie	9,4%	9,1%
Informatietechnologie	27,7%	22,6%
Basismaterialen	4,8%	5,6%
Telecommunicatie	3,0%	2,8%
Nutsbedrijven	2,9%	3,2%
Transport	2,3%	1,8%
Overig	2,7%	3,4%
Totaal	100,0%	100,0%

Vastgoed

Het koersrisico op vastgoed is onderdeel van het koersrisico op zakelijke waarden.

Onderstaand overzicht geeft de indeling van vastgoed over beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde participaties.

	2023	2022
Participatie in vastgoedfondsen:		
Beursgenoteerd	18,7%	19,0%
Niet-beursgenoteerd	81,3%	81,0%
Totaal	100,0%	100,0%

Onderstaand overzicht geeft de indeling van vastgoed naar regio:

	2023	2022
Europa	32,2%	35,7%
Noord-Amerika	40,1%	34,3%
Japan	4,1%	1,8%
Overig Azië	15,8%	21,1%
Wereld/overig	7,8%	7,1%
Totaal	100,0%	100,0%

Onderstaand overzicht geeft de indeling van vastgoed naar sectoren:

	2023	2022
Kantoren	9,7%	11,3%
Winkels	19,7%	19,7%
Woningen	24,5%	23,4%
Industrieel/Logistiek	23,7%	20,4%
Overig	22,4%	25,2%
Totaal	100,0%	100,0%

Alternatieve beleggingen

Deze categorie vertegenwoordigt een gewicht van 11% in de strategische mix.

Valutarisico (S3)

De valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

2023	Voor valutaderivaten	Effect valutaderivaten	Nettopositie na valutaderivaten
Euro	5.646.984	3.786.394	9.433.378
Amerikaanse dollar	6.267.629	-3.261.786	3.005.843
Britse pond	287.314	-150.339	136.975
Japanse yen	298.763	-67.339	231.424
Overig	2.220.626	-224.235	1.996.391
Totaal	14.721.316	82.695	14.804.011
Totaal vreemde valuta	9.074.332	-3.703.699	5.370.633

2022	Voor valutaderivatven	Effect valutaderivatven	Nettopositie na valutaderivatven
Euro	4.767.623	3.877.487	8.645.110
Amerikaanse dollar	5.995.556	-3.025.726	2.969.830
Britse pond	326.907	-257.707	69.200
Japanse yen	266.824	-142.195	124.629
Overig	2.169.232	-281.031	1.888.201
Totaal	13.526.142	170.828	13.696.970
Totaal vreemde valuta	8.758.519	-3.706.659	5.051.860

De afdekking heeft een bijdrage geleverd van 34 miljoen euro positief (2022: 261 miljoen euro negatief) aan het resultaat van het afgelopen boekjaar.

Het totaalbedrag dat buiten de euro belegd wordt, bedraagt ultimo 2023 circa 9,1 miljard euro (2022: 8,8 miljard euro) van de beleggingsportefeuille en is voor 41% (2022: 42%) afgedekt naar de euro. Het normatieve beleid voor 2023 van SPW is in de tabel valuta-afdekking op pagina 101 terug te vinden. Per einde boekjaar was de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten 83 miljoen euro positief (2022: 171 positief).

De beleggingen in vreemde valuta kunnen per categorie als volgt worden gespecificeerd:

	2023	2022
Vastgoed	13,7%	14,0%
Aandelen	41,0%	40,6%
Vastrentende waarden	21,2%	21,7%
Overige	24,1%	23,7%
Totaal	100,0%	100,0%

De onderverdeling van de vastrentende waarden naar regio is als volgt:

	2023	2022
Nederland	19,9%	19,3%
Economische en monetaire Unie EMU	42,0%	39,7%
Overig Europa	6,8%	6,3%
Noord-Amerika	21,5%	24,8%
Japan	0,1%	0,3%
Azië	3,8%	3,9%
Pacific	0,6%	0,4%
Overige landen	5,3%	5,3%
Totaal	100,0%	100,0%

De volgende tabel biedt inzicht in de valutaire verdeling van de vastrentende portefeuille:

	Werkelijk 2023	Werkelijk 2022
Euro	67,1%	64,1%
Amerikaanse dollar	23,8%	27,3%
Overig	9,1%	8,6%
Totaal	100,0%	100,0%

Grondstoffenrisico (S4)

Het fonds heeft ultimo 2023 geen grondstoffengerelateerde beleggingen in de portefeuille en er is derhalve geen grondstoffenrisico.

Kredietrisico (S5)

Het kredietrisico is een separaat onderdeel van de berekening van het solvabiliteitsrisico. De uitsplitsing van de vastrentende portefeuille naar looptijd is als volgt:

	2023	2022
< 1 jaar	0,8%	3,0%
1 tot 5 jaar	16,4%	17,6%
> 5 jaar	82,8%	79,4%
Totaal	100,0%	100,0%

Deze tabel is gewijzigd ten opzichte van vorige jaren. In bovenstaande tabel zijn niet opgenomen beleggingen zonder looptijd. Deze waren in 2023 groot 101 miljoen positief (2022: 42 miljoen negatief) en betroffen voornamelijk beleggingen via ETF. In voorgaande jaarverslagen werden dit soort beleggingen gepresenteerd als looptijd kleiner dan een jaar. De vergelijkende cijfers zijn aangepast.

De onderverdeling van de vastrentende portefeuille naar debiteur is in navolgende tabel weergegeven.

	Werkelijk 2023	Werkelijk 2022
Staat	48,4%	46,3%
Niet-staat	51,6%	53,7%
Totaal	100,0%	100,0%

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door ratingbureaus beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2023 gepubliceerd en door APG Asset Management erkend is in navolgende tabel weergegeven.

	2023	2022
AAA	23,5%	31,3%
AA	27,0%	19,3%
A	21,4%	21,3%
BBB	16,3%	16,9%
BB	10,5%	11,6%
Geen rating	1,3%	-0,4%
	100,0%	100,0%

Verzekeringstechnisch risico (S6)

De belangrijkste verzekeringstechnische of actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico, conform de huidige inzichten, geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds mogelijk te kleine voorzieningen zijn getroffen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico heeft als gevolg dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek getoetst en eventueel herzien.

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin deze ambitie kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) - echter, afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van het fonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

Overige risico's

Hierna volgen het liquiditeits-, concentratie- en operationeel risico. Alhoewel deze wel benoemd zijn als onderdeel van het solvabiliteitsrisico worden hiervoor vooralsnog geen buffers aangehouden. Wel worden deze risico's beheerst. Een nadere toelichting volgt hieronder.

Liquiditeitsrisico (S7)

De beleggingsportefeuille van het fonds bestaat voor een groot deel uit liquide beleggingen in de vorm van staatsobligaties, bedrijfsleningen en aandelen. De beleggingsportefeuille bestaat echter ook uit minder liquide beleggingen. Het liquiditeitsrisico houdt in dat bezittingen of beleggingen van het fonds in deze minder liquide categorieën niet gemakkelijk en tegen hogere kosten geliquideerd kunnen worden. Daarnaast hebben posities in derivaten zoals renteswaps en valutatermijncontracten invloed op de liquiditeitsbehoefte gevolg van de noodzaak tot het leveren of ontvangen van onderpand. In de liquiditeitsbehoefte ten behoeve van pensioenuitkeringen kan door middel van de premie-inkomsten en de kasstromen uit

beleggingen worden voorzien. Een situatie waarin er onvoldoende liquide middelen zijn om de pensioenuitkeringen te kunnen doen, wordt voor SPW niet waarschijnlijk geacht.

Het bestuur is zich bewust van het liquiditeitsrisico en heeft hiervoor beleid geformuleerd. In het beleggingsplan 2023, dat in 2022 is vastgesteld, is beschreven en uitgelegd dat de risico's beperkt zijn voor het fonds.

Onderstaande tabel geeft het effect van de derivatenposities weer op de beleggingsportefeuille van SPW en zijn liquiditeit, op basis van de in 2023 overeengekomen normportefeuille:

Verandering in markt	Effect
Parallele opwaartse schok van de euro swapcurve van 1%	-633 miljoen euro resultaat op de renteswappositie
1% stijging in wisselkoers (USD, GBP, JPY, AUD en CAD)	-21 miljoen euro resultaat op de valuta-afdekking

Om de potentiële liquiditeitsbehoefte van het fonds vast te stellen wordt een inschatting gemaakt van de schokken in valutakoersen en renteniveaus die kunnen optreden. Hiervoor maken we gebruik van historische stressscenario's. De rendementen die hieruit volgen zijn toegepast op de voorgestelde afdekking van het rente- en valutarisico. Op basis van deze historische simulatie is inzicht verkregen in de vereiste liquiditeit voor verschillende horizonnen. Hierbij dient gezegd te worden dat niet valt uit te sluiten dat werkelijke schokken in rentes en valuta's groter kunnen zijn en dus tot een grotere behoefte aan onderpand zullen leiden.

In het geval de liquiditeitsbehoefte onder normale omstandigheden, dan wel een stressscenario hoger is dan de stand van de liquide middelen, kan het noodzakelijk zijn om (liquide) beleggingen te liquideren om aan de onderpandverplichtingen te voldoen. Eind 2023 waren er voldoende beleggingen aanwezig die onmiddellijk en zonder waardeverlies te gelde konden worden gemaakt om een onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren. Tevens is het saldo van de premie-inkomsten en de pensioenuitkeringen van invloed op de liquiditeitspositie.

APG Liquiditeitenbeheer B.V.

Met ingang van december 2017 worden kasgeldoverschotten of -tekorten van de APG Pools uitgezet of aangevuld via APG Liquiditeitenbeheer B.V. (APG LB) door middel van het aangaan van depositotransacties. APG LB zet deze transacties door naar de pensioenfondsen die deelnemen in de betreffende FGR. De deelnemende pensioenfondsen sluiten deposito's af met marktpartijen.

Concentratierisico (S8)

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen, moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Voor renteswaps geldt dat er tegenover de beleggingen met de debiteur een onderpand wordt uitgewisseld. De spreiding in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabellen die zijn opgenomen bij de toelichting op het zakelijke-waardenrisico. Ultimo 2023 zijn in de beleggingsportefeuille de volgende posten met een omvang groter dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	2023
New Holland Bleecker Fund L.P.	1.002.043
Republiek Duitsland staatsobligaties	716.057
Republiek Frankrijk staatsobligaties	592.234
BNP Paribas SA	569.090

	2022
New Holland Bleecker Fund L.P.	970.704
Republiek Duitsland staatsobligaties	654.134
Republiek Frankrijk staatsobligaties	456.173

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico. De SPW aandelenportefeuille is wereldwijd gespreid naar regio's en is tevens belegd in Emerging Markets. De vastrentendewaardenportefeuille van SPW is niet sectorgebonden, waardoor deze sectorconcentratie geen verhoogd risico kent. Dit geldt ook voor de vastgoed- en private equity-portefeuille die beide wereldwijd belegd zijn, in diverse fondsen, sectoren en beleggingsstijlen.

De belangrijkste vorm van concentratierisico in de verplichtingen van het fonds is de demografische opbouw van de deelnemers. Gegeven de aard is dit risico niet te beïnvloeden. Ultimo 2023 is de verhouding (aantal gewogen) tussen mannen en vrouwen in het fonds 50% / 50% (2022: 50% / 50%). De gemiddelde leeftijd (voorziening gewogen) bedraagt 63,4 jaar (2022: 63,1 jaar) waarbij sprake is van een gelijkmatige leeftijdsspreiding. Op grond hiervan heeft het bestuur geconcludeerd dat er geen sprake is van concentratie in de activa of verplichtingen en dat er daarom geen buffer voor concentratierisico wordt aangehouden.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Hiertoe behoren ook specifieke IT-risico's. SPW heeft de uitvoering van het vermogensbeheer en pensioenbeheer uitbesteed, waarmee het operationeel risico in de praktijk bij deze opdrachtnemers speelt. Het bestuur heeft diverse maatregelen getroffen om dit risico te beheersen en te kunnen monitoren. De basis hiervoor ligt in het uitbestedingsbeleid dat richtlijnen bevat hoe het bestuur omgaat met uitbesteding van werkzaamheden en dat toeziet en stuurt op een beheerste uitvoering daarvan.

Actief beheer (S10) en Overig risico

Het VEV ultimo 2023 is vastgesteld op basis van de normportefeuille 2024. Sinds 2022 hanteert SPW 1,0% van de technische voorziening als overig risico in het VEV. Dit overig risico wordt opgeteld bij het VEV van de strategische normportefeuille om tot het VEV van het strategisch beleid te komen.

Vermogensbeheer

De beleggingsportefeuille is ondergebracht bij APG Asset Management N.V. Daarmee heeft SPW een vermogensbeheerovereenkomst afgesloten. In deze overeenkomst zijn tevens afspraken gemaakt omtrent de voorwaarden voor ontbinding van het contract en de beëindiging van de dienstverlening.

Het mandatenboek vormt het kader voor de uitvoering van het vermogensbeheer en bevat tevens het mandaat met begrenzingen waarbinnen mag worden gehandeld. Het bestuur stuurt hierop aan de hand van de maand- en kwartaalrapportages waarin de vermogensbeheerder over de performance, de stand van de portefeuille en belangrijke financiële ontwikkelingen rapporteert. Maandelijks worden de belangrijkste financiële indicatoren in een risicodashboard geactualiseerd. Dit dashboard wordt aan het bestuur en het bestuursbureau ter beschikking gesteld. Er vindt tussentijdse monitoring plaats door het bestuursbureau.

Middels een Service Level Agreement zijn kwalitatieve prestatieafspraken gemaakt over de dienstverlening. Over de voortgang van deze afspraken en relevante ontwikkelingen (op gebied van personeel, compliance, interne beheersing enzovoort) wordt elk kwartaal aan het bestuur gerapporteerd. Niet-behaalde afspraken en incidenten worden inhoudelijk toegelicht.

Ten slotte wordt jaarlijks door de vermogensbeheerder een Standaard 3402 Type II-rapport verstrekt over de opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersmaatregelen ten aanzien van de uitvoering van het vermogensbeheer, inclusief de IT-ondersteuning. Het bijbehorende assurance-rapport van de onafhankelijke accountant bevat daarover een objectief oordeel. Deze rapportage wordt in de Bestuurscommissie Balansmanagement inhoudelijk behandeld. Het bestuur monitort hiermee de interne beheersing.

Pensioenbeheer

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan APG DWS en Fondsenbedrijf N.V. Ten behoeve daarvan is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten waarin afspraken zijn gemaakt omtrent de voorwaarden voor ontbinding van het contract en de beëindiging van de dienstverlening.

Met de pensioenuitvoeringsorganisatie is een Service Level Agreement opgesteld waarin kwalitatieve prestatieafspraken over de uitvoering van de pensioenadministratie, de IT-ondersteuning, het communicatiebeleid en de bestuursondersteuning zijn gemaakt. Door middel van de SLA-rapportages die elk kwartaal worden verstrekt, monitort het bestuur de naleving van deze afspraken. Deze rapportages bevatten de voortgang van de gemaakte afspraken en een toelichting op niet-behaalde afspraken en voorgedane incidenten. Er vindt tussentijdse monitoring plaats door de Bestuurscommissie Pensioenen, die daarbij ondersteund wordt door het bestuursbureau.

Daarnaast wordt elk kwartaal een klachtenrapportage opgesteld welke alle klachten van belanghebbenden over de uitvoering van de regeling bevat. Het bestuursbureau monitort deze rapportage.

Om de interne beheersing van de pensioenuitvoering en IT-ondersteuning te monitoren, ontvangt en beoordeelt de Bestuurscommissie Pensioenen jaarlijks het Standaard 3402 Type II-rapport inclusief het bijbehorende assurancerapport van de onafhankelijke accountant. Issues die in de rapportage worden vermeld, worden gedurende het jaar actief gemonitord. Daarnaast vindt maandelijks tussentijdse bewaking plaats van de voortgang en het ontstaan van potentiële issues door het bestuursbureau. Ten behoeve van de kwaliteit van de IT-ondersteuning beschikt de pensioenuitvoeringsorganisatie over het ISO-certificaat voor informatiebeveiliging.

SPW is van mening dat met het inrichten van bovengenoemde beheersingsmaatregelen en rapportages de operationele risico's van het fonds adequaat worden beheerst en dat hiervoor geen buffers aangehouden hoeven te worden in de solvabiliteitstoets.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar. Dit risico vormt geen onderdeel van het solvabiliteitsrisico.

Ondertekening

Harderwijk, 25 juni 2024

STICHTING PENSIOENFONDS VOOR DE WONINGCORPORATIES (SPW)

Het bestuur:

H. Jagersma, fungerend voorzitter

mw. M.A. Blomberg, voorzitter

H.J.J. Debrauwer

P.C. Jaspers

C.A.P. Kuiper

R. van Oostrom

M.H. Rosenberg

M. Simon

Raad van Toezicht:

M.J.M. Hendriks, voorzitter

R. van Ewijk

R.J. Schreur

3 Overige gegevens

Statutaire bestemming van saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds.

Het jaarresultaat wordt aan de overige reserves toegevoegd dan wel onttrokken. Hierbij wordt in eerste instantie de benodigde toevoeging of onttrekking aan de premie-egaliseringsreserve gedaan, waarna het restant wordt toegevoegd of onttrokken aan de overige reserve.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties te Amsterdam is aan Mercer (Nederland) B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een Actuariële Verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Omdat Mercer (Nederland) B.V. beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Mercer (Nederland) B.V. wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op 0,2% van de technische voorzieningen (€ 22,9 miljoen). Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 7,4 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruikgemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudentpersonregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amstelveen, 25 juni 2024

Drs. K. Kusters-van Meurs AAG

verbonden aan Mercer (Nederland) B.V

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2023 van Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties te Harderwijk gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties per 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2023;
- de staat van baten en lasten over 2023;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties (hierna ook wel het pensioenfonds) zoals vereist in de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in het pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties voert als bedrijfstakpensioenfonds de pensioenregeling uit voor woningcorporaties (toegelaten instellingen op het gebied van volkshuisvesting). Het vermogensbeheer en pensioenbeheer zijn uitbesteed aan gespecialiseerde dienstverleners. Het fonds beschikt over een eigen bestuursbureau waarmee zij de uitvoering door de externe vermogensbeheerder en pensioenuitvoerder monitort. Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan deze onderwerpen op basis van de activiteiten van het pensioenfonds en onze risicoanalyse.

Wij hebben de materialiteit bepaald en de risico's geïdentificeerd en ingeschat dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€148 miljoen
Toegepaste benchmark	1% van het pensioenvermogen per 31 december 2023, zijnde het totaal van de Technische voorzieningen, de voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers en het stichtingskapitaal en reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reserveoverschot hebben wij de materialiteit gesteld op 1,0% van het pensioenvermogen.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van toezicht en het bestuur overeengekomen dat wij aan de raad van toezicht en het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 7,4 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties kent een aantal activiteiten, welke grotendeels zijn uitbesteed aan externe serviceorganisaties. De financiële informatie van het geheel van deze activiteiten is opgenomen in de jaarrekening van Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controle van de jaarrekening als geheel. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de verschillende activiteiten van het pensioenfonds. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de activiteiten geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was en deze vastgelegd in instructies aan de accountants van deze externe serviceorganisaties. Daarnaast hebben wij een kwaliteitsreview uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan.

De controle heeft zich met name gericht op de significante activiteiten:

- vermogensbeheer;
- pensioenbeheer;
- actuaariaat;
- financiële administratie;
- bestuur en toezicht.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij de significante activiteiten, gecombineerd met zelfstandig verrichte werkzaamheden op het totaalniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van het geheel verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

Oprichtingsteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een bedrijfstakpensioenfonds. Wij hebben in het opdrachtteam specialisten opgenomen op het gebied van IT audit. Daarnaast hebben wij eigen deskundigen ingeschakeld voor de controle van de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van alle wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Onze controleaanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en diens omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de raad van toezicht het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij verwijzen naar hoofdstuk Risicomanagement van het jaarverslag, waarin het bestuur zijn risicoanalyse heeft opgenomen na overweging van mogelijke frauderisico's.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, klokkenluidersregeling en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Hierbij is specifiek aandacht besteed aan frauderisicofactoren als gevolg van geconstateerde tekortkomingen in de logische toegangsbeveiliging bij een externe serviceorganisatie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij houden rekening met het risico dat het bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken, aangezien dit risico in alle organisaties aanwezig is. Vanwege dit risico hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in het onderdeel 'Schattingen en veronderstellingen' van de Toelichting behorende tot de jaarrekening 2023', waaronder de subjectieve elementen in de waardering van de technische voorzieningen. Wij verwijzen in dit kader verder naar het kernpunt 'Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen'. Ook hebben wij data analyse gebruikt om jaarposten met een verhoogd risico te signaleren en te toetsen en de zakelijke beweegredenen (of het ontbreken daarvan) beoordeeld van bijzondere transacties.

Wij zijn uitgegaan van de veronderstelling dat er bij de opbrengstenverantwoording frauderisico's bestaan, met name bij de indirecte beleggingsresultaten uit de beleggingen in vastgoed en de overige beleggingen. Wij beschrijven in de controleaanpak van het kernpunt Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen onze controlewerkzaamheden om in te spelen op de veronderstelde frauderisico's bij de opbrengstenverantwoording.

Wij hebben kennisgenomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, de sleutelfunctiehouder internal audit, de compliance officer, medewerkers van het bestuursbureau en de uitvoeringsorganisatie) en de raad van toezicht.

Uit de door ons geïdentificeerde frauderisico's, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controleaanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening. Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 *Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen*, is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het kennis nemen van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA), het lezen van notulen, het kennisnemen van rapporten van de sleutelfunctiehouder internal audit en de compliance officer en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennisgenomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controleaanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Zoals toegelicht in het onderdeel Continuïteit van de Toelichting behorende tot de jaarrekening 2023, is de jaarrekening opgemaakt op basis van de continuïteitsveronderstelling. Bij het opmaken van de jaarrekening heeft het bestuur een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor de voorzienbare toekomst.

Wij hebben de specifieke beoordeling met het bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten en in hoeverre het pensioenfonds voldoet aan de vereisten rondom solvabiliteit en liquiditeit. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden ten aanzien van de continuïteit geïdentificeerd.

Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring.

Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van toezicht en het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Ontwikkeling en toelichting van de (beleids)dekkingsgraad

Risico

De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.

Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft. De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in de toelichting op de balans onder '5. Stichtingskapitaal en reserves'.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.

Onze controleaanpak

Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2023 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuariële rapport van de certificerend actuaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen voor risico pensioenfonds en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.

Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maands-dekkingsgraden:

- Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandtoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar betrof een key item de indexatie van 1,76% per 1 januari 2024 welke reeds is verwerkt in de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds per 31 december 2023.
- Daarnaast heeft de certificerend actuaris een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds zoals gehanteerd in de bepaling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaris.

Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de (beleids)dekkingsgraad geëvalueerd.

Belangrijke observaties

Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2023 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen

Risico

De beleggingen voor risico pensioenfonds (hierna: de beleggingen) zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De gerealiseerde en ongerealiseerde waardeontwikkeling van beleggingen dienen in de staat van baten en lasten te worden verwerkt als beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktnoteringen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van waarderingmodellen en -technieken en afgeleide marktnoteringen, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen.

De waarderingonzekerheid neemt inherent toe bij waarderingmodellen en -technieken en afgeleide marktnoteringen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit voornamelijk de beleggingen in vastgoed, private equity, hedgefondsen via niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, alsmede onderhandse leningen, Nederlandse woninghypotheken en derivaten die volgens theoretische waarderingmodellen op basis van marktdata worden gewaardeerd.

Het pensioenfonds heeft de waarderinggrondslagen voor de beleggingen beschreven in het onderdeel 'Beleggingen voor risico pensioenfonds' van de 'Toelichting behorende tot de jaarrekening 2023' en een nadere toelichting opgenomen in de toelichting op de balans onder '1. Beleggingen voor risico pensioenfonds'. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2023 € 1.547 miljoen in vastgoed is belegd, € 1.448 miljoen in private equity, € 1.007 miljoen in hedgefondsen, € 37 miljoen in onderhandse leningen, € 750 miljoen in Nederlandse woninghypotheken en € 778 miljoen (gesaldeerd) in derivaten.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten. Zoals beschreven in 'Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's', hebben wij het veronderstelde frauderisico inzake de opbrengstenverantwoording gekoppeld aan de indirecte beleggingsresultaten uit de beleggingen in vastgoed en de overige beleggingen (met name private equity en hedgefondsen).

Onze controleaanpak

Wij hebben de gehanteerde waarderinggrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen, uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2023:

- Voor de beleggingen in vastgoed, private equity, hedgefondsen via niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen hebben wij de waardering gecontroleerd op basis van de gecontroleerde jaarrekeningen van de betreffende beleggingsfondsen met daarin opgenomen de gecontroleerde waarde per aandeel of participatie per 31 december 2023. Verder hebben wij vastgesteld of de gekozen waarderinggrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het pensioenfonds.

Voor zover wij geen zekerheid kunnen verkrijgen uit een jaarrekening per 31 december 2023, omdat deze niet tijdig beschikbaar is of omdat het boekjaar van de betreffende beleggingsfondsen niet gelijk is aan het boekjaar van het pensioenfonds, hebben wij aanvullende werkzaamheden

uitgevoerd. Deze werkzaamheden bestonden uit het onderzoeken van eerdere jaarrekeningen (backtesting) en het vaststellen van de aansluiting met de meeste recente, niet gecertificeerde rapportages van de desbetreffende vermogensbeheerders, waar van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen en marktontwikkelingen tot aan balansdatum. Als onderdeel van de genoemde werkzaamheden hebben wij de impact van nieuwe informatie tot de datum van onze controleverklaring gemonitord en vastgesteld dat significante ontwikkelingen op adequate wijze zijn verwerkt.

- Voor de waardering van onderhandse leningen, Nederlandse woninghypotheken en derivaten hebben wij een controle uitgevoerd op het gehanteerde theoretische waarderingsmodellen en op de gehanteerde input waaronder marktdata zoals valuta(termijn)koersen, rentevolatiliteit en rentecurves.

Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.

Belangrijke observaties

Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2023, de indirecte beleggingsresultaten en de gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico

De technische voorzieningen, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds, betreffen een significante post in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur met toepassing van de Ultimate Forward Rate (UFR) alsmede de meest recente informatie (prognosetafel) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de prognosetafel wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds middels fondsspecifieke correctiefactoren. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Wij hebben aan de subjectieve elementen ervaringssterfte en kostenopslag van de bepaling van de technische voorzieningen een frauderisico gekoppeld en de waardering en de toelichting daarop als kernpunt van onze controle aangemerkt.

Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen beschreven in het onderdeel 'Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds van de 'Toelichting behorende tot de jaarrekening 2023' en een nadere toelichting opgenomen in de toelichting op de balans onder '6. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds'. Uit de 'Toelichting behorende tot de jaarrekening 2023' blijkt verder dat een (schattings)wijziging heeft plaatsgevonden door aanpassing van de UFR methode. Volgens deze toelichting is de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds hierdoor € 37 miljoen hoger uitgekomen.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische

	voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.
<p>Onze controleaanpak</p>	<p>Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris van het pensioenfonds. De certificerend actuaaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2023. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur en de effecten van de aanpassing van de UFR methode.</p> <p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2023:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaaris. • Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaaris en met gebruikmaking van onze eigen actuariële specialist gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. • Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen mede met behulp van data analyse, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.</p>
<p>Belangrijke observaties</p>	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2023 of de toelichting van de technische voorzieningen.</p>

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Benoeming

Wij zijn door het bestuur op 25 januari 2023 benoemd als accountant van Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties vanaf de controle van het boekjaar 2023.

Geen verboden diensten

Wij hebben geen verboden diensten geleverd als bedoeld in artikel 5, lid 1 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening is onderworpen aan de goedkeuring van de raad van toezicht.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Communicatie

Wij communiceren met de raad van toezicht en het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

In dit kader geven wij ook een verklaring aan het bestuur op grond van artikel 11 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang. De in die aanvullende verklaring verstrekte informatie is consistent met ons oordeel in deze controleverklaring.

Wij bevestigen aan de raad van toezicht en het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad van toezicht en het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van toezicht en het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Den-Haag, 25 juni 2024

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. S.B. Spiessens RA

Bijlagen

SFDR

Hierna volgen de wettelijk verplichte bijlagen met betrekking tot de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) voor de pensioenregeling en de Nettopensioenregeling van SPW.

SPW Pensioenregeling

Model voor de periodieke informatieverstrekking ('periodic disclosure') voor de financiële producten, bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en in artikel 6, eerste alinea, van Verordening (EU) 2020/852.

Productnaam: SPW Pensioenregeling

Identificatiecode juridische entiteiten (LEI): 5493000Y69QXD2ECZ202

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een ecologische of sociale doelstelling, mits deze belegging geen afbreuk doet aan ecologische of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd, praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S-kenmerken)	
Heeft dit financieel product een duurzamebeleggingsdoelstelling?	
☐ Ja	☒ Nee
☐ Dit product heft de volgende duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling gedaan: __% <ul style="list-style-type: none"> ☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden ☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden ☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: __%	☒ Dit product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken . Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het een minimum van 0.4% duurzame beleggingen ¹ <ul style="list-style-type: none"> ☒ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden ☐ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden ☐ met een sociale doelstelling ☐ Dit product promootte E/S-kenmerken, maar heeft niet duurzaam belegd .

¹ Nadere toelichting op blz. 7 en 14.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot, worden verwezenlijkt.

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Deze pensioenregeling promoot:

Uitsluitingen van ongewenste activiteiten

In het referentiejaar heeft zich in de portefeuille een schending van het Uitsluitingsbeleid voorgedaan. Tussen 5 juni en 17 juli bevatte de portefeuille een positie in een bedrijf dat op de uitsluitingslijst staat vanwege betrokkenheid bij de productie, verkoop of distributie van kernwapens.

Zodra de positie in het bedrijf op 14 juli was ontdekt is direct opdracht gegeven om de holding te verkopen. De verkoop werd op 17 juli afgerond.

Gedurende de referentieperiode hebben geen andere schendingen van het uitsluitingsbeleid plaatsgevonden en is er niet belegd in:

- Bedrijven die producten maken die volgens Nederlandse of internationale regels verboden zijn;
- Tabaksbedrijven;
- Bedrijven die kernwapens produceren of specifieke, belangrijke onderdelen daarvan;
- Bedrijven die clusterbommen, landmijnen, chemische- en biologische wapens produceren;
- Staatsobligaties van landen waarvoor een bindend wapenembargo van de VN-Veiligheidsraad of de Europese Unie van kracht is.

Duurzaamheidsindicatoren #1 t/m #5 zijn van toepassing.

Reductie van CO₂-emissies

We monitoren onze CO₂-voetafdruk en streven naar reductie van CO₂-emissies van onze beleggingsportefeuille.

Duurzaamheidsindicatoren #6 en #7 zijn van toepassing op dit E/S kenmerk.

Afbouw van fossiele brandstoffen

Kolen en teerzand zijn grondstoffen die met een grote CO₂-uitstoot gepaard gaan. We hebben daarom de omzetgrens van bedrijven waar wij in beleggen en die een deel van hun omzet uit de winning van kolen en/of teerzand halen verlaagd.

Duurzaamheidsindicator #8 is van toepassing op dit E/S kenmerk.

Mitigatie en reductie van effecten van klimaatverandering

We hebben een beleid opgesteld om klimaatverandering te helpen beperken. Hierin adresseren we negatieve effecten van klimaatverandering en hebben we doelstellingen voor verschillende soorten beleggingen geformuleerd.

Duurzaamheidsindicator #9 is van toepassing op dit E/S kenmerk.

Bijdragen aan de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (SDG's)

We beoordelen hoe de producten en diensten van onze beleggingen bijdragen aan het bereiken van Sustainable Development Goals (SDG's), zoals duurzame en betaalbare energie, veilige en duurzame steden, waardig werk en economische groei,

en gezondheid en welzijn. Wanneer bedrijven met hun producten en diensten bijdragen aan deze doelen, gelden onze beleggingen in die bedrijven als Sustainable Development Investments (SDI's).

Duurzaamheidsindicator #10 is van toepassing op dit E/S kenmerk.

ESG-integratie

We hebben een insluitingsbeleid voor aandelen en bedrijfsobligaties dat gebaseerd is op VN Global Compact-thema's (mensenrechten, arbeid, milieu en anticorruptie). We stellen eisen aan beleggers en bedrijven op basis van de OESO-richtlijnen. Daarmee bedoelen we dat we investeren in bedrijven die aan onze criteria voldoen (koplopers) of die we nog kunnen aanzetten tot verbetering (beloften). Daarnaast hechten wij bij onze beleggingen in staatsobligaties belang aan sociale thema's die bijdragen aan het verbeteren van de mensenrechten en arbeidsomstandigheden, sociale rechten, anticorruptie en milieu.

Duurzaamheidsindicatoren #11 en #12 zijn van toepassing op dit E/S kenmerk.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?

#	E/S Kenmerk	Duurzaamheids-indicator	Observaties referentie-periode	Observaties voorgaande referentieperiode
1	Uitsluitingen van ongewenste activiteiten	Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoonsmijnen, clusterbommen, landmijnen, chemische en biologische wapens). Gerelateerd aan PAI-indicator 14.	Gedurende de referentieperiode heeft de regeling geen beleggingen in portefeuille gehad die aan de hiernaast genoemde karakteristieken voldoen. Zie ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleid , 'Uitsluiten'.	Geen beleggingen in portefeuille welke aan hiernaast genoemde karakteristieken voldoen. Waarde voor 2022: 0.
2		Blootstelling aan bedrijven die betrokken zijn bij het produceren, distribueren en verkopen van kernwapens of belangrijke onderdelen daarvan.	In het referentiejaar is tussen 5 juni en 17 juli belegd in een bedrijf dat op de uitsluitingslijst staat vanwege betrokkenheid bij de productie, verkoop of distributie van kernwapens. Deze inbreuk op de uitsluitingslijst is ontstaan door een corporate action. Zodra de positie in het bedrijf op 14 juli was ontdekt is deze direct verkocht. De verkoop werd op 17	Geen beleggingen in portefeuille welke aan hiernaast genoemde karakteristieken voldoen. Waarde voor 2022: 0.

			juli afgerond. Gedurende het jaar hebben geen andere inbreuken plaatsgevonden. Zie ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleid , 'Uitsluiten'.	
3		Blootstelling aan bedrijven betrokken bij de productie van tabak.	Gedurende het jaar heeft de regeling geen beleggingen in portefeuille gehad die aan de hiernaast genoemde karakteristieken voldoen. Zie ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleid , 'Uitsluiten'.	Geen beleggingen in portefeuille welke aan hiernaast genoemde karakteristieken voldoen. Waarde voor 2022: 0.
4		Blootstelling aan beleggingen in obligaties van landen waarvoor een bindend VN- en/of EU wapenembargo geldt.	Gedurende het jaar heeft de regeling geen beleggingen in portefeuille gehad die aan de hiernaast genoemde karakteristieken voldoen. Zie ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleid , 'Uitsluiten'.	Geen beleggingen in portefeuille welke aan hiernaast genoemde karakteristieken voldoen. Waarde voor 2022: 0.
5		Blootstelling aan overheden die burgervrijheden en democratie in grote mate beperken.	Gedurende het jaar heeft de regeling geen beleggingen in portefeuille gehad die aan de hiernaast genoemde karakteristieken voldoen. Zie ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleid , 'Uitsluiten'.	Geen beleggingen in portefeuille welke aan hiernaast genoemde karakteristieken voldoen. Waarde voor 2022: 0.
6	Reductie van CO2-emissies	Broeikasgasemissies (scope 1 en 2). Gerelateerd aan PAI-indicator 1.	Wij sturen in onze portefeuille op CO2 reductie voor de categorieën aandelen en bedrijfsobligaties. De totale reductie ten opzichte van het peiljaar 2019 is -35%. De gemiddelde uitstoot van de aandelen /	De totale reductie ten opzichte van het peiljaar 2015 is: -53.7% . We gebruiken een nieuwe methode om broeikasgasemissies te berekenen. Wanneer we de nieuwe methode toepassen voor het referentiejaar 2022, zou de totale reductie -45%

			<p>bedrijfsobligaties portefeuille bedroeg 4.737.057 tCO₂e (scope 1, 2 en 3). Het getal is gemeten op basis van de ondernemingswaarde van de onderneming.</p> <p>In 2023 wordt de uitstoot van de scope 3 BKG-emissies voor de eerste maal gerapporteerd. De uitstoot van de scope 3 emissies bedroeg 3.815.214 van het totaal.</p> <p>Zie voor meer informatie ons Jaarverslag 2023.</p>	bedragen.
7		CRREM-alignment (efficiency & CO ₂) of verduurzamingsplan.	<p>Van de vastgoedportefeuille voldoet 58,3% aan het CRREM reductiepad.</p> <p>De CRREM-alignment is aanzienlijk afgenomen (d.w.z. de blootstelling aan energie-inefficiënt vastgoed is dus toegenomen) ten opzichte van vorig jaar. Dit kan worden verklaard door het feit dat de CRREM reductiepaden conservatiever worden naarmate we verder in de tijd gaan, aangezien het benchmarkniveau voor energie- en koolstofemissie-intensiteit elk jaar afneemt.</p> <p>Om alignment te verbeteren zijn lange termijn veranderingen noodzakelijk, waarvan de resultaten niet direct zichtbaar zijn.</p>	Van de vastgoedportefeuille voldoet 78,9% aan het CRREM reductiepad
8	Afbouw fossiele brandstoffen	<p>Aantal bedrijven met blootstelling naar kolenmijnen en teerzand.</p> <p>Gerelateerd aan PAI-indicator 4.</p>	<p>Kolen en teerzand zijn grondstoffen die met een grote CO₂-uitstoot gepaard gaan. We brachten daarom de omzetgrens van bedrijven waar wij in</p>	Vóór 2023 verkochten we beleggingen in bedrijven die een belangrijk deel van hun omzet uit kolenmijnen (30%) of teerzand (20%) haalden.

			<p>belegden en die een deel van hun omzet uit de winning van kolen en/of teerzand halen steeds verder omlaag. We belegden, vanaf 1 juni 2023, niet in bedrijven die meer dan 5% van hun omzet uit kolenmijnen haalden (dit was voorheen 30%)</p> <p>We verwijzen voor de selectie van de betreffende bedrijven naar deze pagina over het insluitingsbeleid.</p>	
9	Mitigatie en reductie van effecten van klimaatverandering	<p>Aantal bedrijven in sectoren met hoge klimaat impact met langetermijndoelen voor reductie van broeikasgasuitstoot.</p> <p>Voor deze duurzaamheidsindicator rapporteren we over de aanvullende PAI klimaatindicator 4: Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie.</p>	<p>Gedurende de referentieperiode was het percentage bedrijven zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie in de aandelen en credits portefeuilles: 59.63%</p> <p>Dit percentage is gebaseerd op een beschikbaarheid van data voor 48.72% van de beleggingen in de aandelen en credits portefeuilles.</p>	<p>Niet van toepassing.</p> <p>Deze indicator is in 2023 geïntroduceerd in de precontractuele informatie.</p>
10	Bijdragen aan duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (SDG's)	<p>Percentage SDI ten opzichte van de gehele portefeuille.</p>	<p>Gedurende het jaar bedroeg het percentage SDI's ten opzichte van de totale NAV 21,0%.</p>	<p>Per jaareinde was het percentage SDI's ten opzichte van de totale NAV 21,0%.</p>
11	ESG-integratie	<p>Percentage 'koplopers' in de portefeuille ten opzichte van de netto waarde van de portefeuille.</p>	<p>Middels engagement en portefeuillemanagement wordt een 100% koploper percentage nagestreefd voor de aandelen- en obligatieportefeuille.</p> <p>Per jaareinde was het percentage: 89,0% op basis van netto vermogenswaarde. Met het percentage dat niet wordt geclassificeerd als koploper, wordt engagement gevoerd.</p>	<p>Middels engagement en portefeuillemanagement wordt een 100% koploper percentage nagestreefd voor de aandelen- en obligatieportefeuille.</p> <p>Per jaareinde was het percentage: 76,0%. Met het percentage dat niet wordt geclassificeerd als koploper, wordt engagement gevoerd.</p>

12		Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Gerelateerd aan PAI-indicator 10.	1,6% van de beleggingen in ondernemingen binnen onze portefeuille zijn betrokken geweest bij schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen. Op basis van het insluitingsbeleid beleggen wij in principe niet in bedrijven die betrokken zijn bij schendingen van de UNGC-principes of OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen, tenzij er een dialoog ("engagement") met het bedrijf over dit onderwerp gevoerd wordt.	Op basis van ons exclusiebeleid sluiten wij bedrijven uit die in ernstige mate de beginselen van het VN Global Compact of de richtsnoeren van de OESO schenden. Gedurende het jaar heeft de regeling geen beleggingen in portefeuille gehad die dit aantoonbaar schenden.
----	--	---	--	---

... en in vergelijking met voorafgaande perioden?

Voor een vergelijking met de voorafgaande periode verwijzen we naar bovenstaande tabel.

Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?

Hoewel dit product niet verplicht is om duurzame beleggingen te doen, zijn wij wel verplicht om te rapporteren over de op de taxonomie afgestemde investeringen in dit product. Op de taxonomie afgestemde beleggingen komen ook in aanmerking als duurzame beleggingen onder de SFDR en dragen bij aan een van de milieudoelstellingen uit de EU-taxononomie. De op de taxonomie afgestemde investeringen in het product droegen bij aan de doelstelling om de klimaatverandering te beperken.

Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan, geen ernstig afbreuk gedaan aan ecologische of sociaal duurzame beleggingsdoelstellingen?

Voor op de taxonomie afgestemde beleggingen is het beginsel “geen ernstig afbreuk doen” vastgelegd in de technische screeningcriteria van de

De **belangrijkste ongunstige effecten** zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Taxonomieverordening. Alle Taxonomie-gerichte investeringen voldoen aan deze criteria.

— — — *Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?*

Naast de technische screeningcriteria zijn de minimale waarborgen van de taxonomieverordening toegepast om ervoor te zorgen dat bij de beoordeling van het beginsel van “geen ernstig afbreuk doen” rekening wordt gehouden met alle relevante belangrijkste negatieve impactindicatoren. Voor meer informatie over de mate waarin de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling in lijn waren met de Taxonomie, zie: “In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?”

Door het uitsluitingsbeleid voor dit product toe te passen, wordt ervoor gezorgd dat het product niet wordt blootgesteld aan de productie of verkoop van controversiële wapens.

— — — *Waren de duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:*

Door de minimale waarborgen van de taxonomie toe te passen op de op de taxonomie afgestemde beleggingen in dit product, zorgen we ervoor dat deze investeringen in lijn zijn met de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de VN-richtlijnen voor het bedrijfsleven en de mensenrechten, door te voldoen aan de vereisten rond het minimum waarborgen voor op taxonomie afgestemde beleggingen. Dit betekent dat de op de taxonomie afgestemde investeringen in dit product passende due diligence- en herstelprocedures hebben geïmplementeerd om de afstemming te garanderen met de normen voor verantwoord zakelijk gedrag zoals vermeld in de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de VN-richtlijnen voor het bedrijfsleven en de mensenrechten.

In de EU-taxonomie is het beginsel “geen ernstig afbreuk doen” vastgelegd. Dit houdt in dat op de taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie, en dat een en ander vergezeld gaat van specifieke Uniecriteria.

Het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen evenmin ernstig afbreuk doen aan ecologische of sociale doelstellingen.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

Deze pensioenregeling houdt op verschillende manieren rekening met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren.

1. Duurzaamheidsindicatoren

In de paragraaf ‘Welke ecologische en/of sociale kenmerken promoot dit financiële product?’ in onze precontractuele informatie beschrijven we of de betreffende duurzaamheidsindicator gerelateerd is aan een PAI-indicator. We rapporteren hierover vervolgens jaarlijks in onze periodieke rapportage.

2. OESO/IMVB-convenant

In ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen-beleid hebben wij doelstellingen geformuleerd gerelateerd aan de OESO-richtlijnen en het IMVB-convenant. Het IMVB-convenant liep eind 2022 af; we blijven de afspraken van het convenant wel volgen. We rapporteren over de resultaten van de dialogen met bedrijven (engagements) die zijn gesloten. Onze website bevat een meer gedetailleerde toelichting op de implementatie van due diligence volgens de OESO-richtlijnen. Op basis van de principes in het OESO-richtsnoer, zorgt onze uitvoerder voor een screening op de portefeuille op eventuele negatieve impact van beleggingen.

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel beleggingen** van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: **2023**.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

#	Grootste beleggingen	Sector	Land	% activa
1	Bleecker Fund	Financiële instellingen	Verenigde Staten	7.2%
2	Federal Republic of Germany	Overheid	Duitsland	5.1%
3	Vista Hypotheken	Gesecuritiseerd	Nederland	4.8%
4	French Republic	Overheid	Frankrijk	3.7%
5	Federal National Mortgage Association	Gesecuritiseerd	Verenigde Staten	1.6%
6	Kingdom of the Netherlands	Overheid	Nederland	1.5%
7	Apple Inc	Informatie-technologie	Verenigde Staten	0.8%
8	Kingdom of Belgium	Overheid	België	0.7%
9	Microsoft Corp	Informatie-technologie	Verenigde Staten	0.7%
10	Republic of Ireland	Overheid	Ierland	0.6%
11	Republic of Austria	Overheid	Oostenrijk	0.6%
12	Prologis Inc	Vastgoed	Verenigde Staten	0.6%
13	Government National Mortgage Association	Gesecuritiseerd	Verenigde Staten	0.6%
14	Federal Home Loan Mortgage Corporation	Gesecuritiseerd	Verenigde Staten	0.6%
15	Federatieve Republiek Brazilië	Overheid	Brazilië	0.5%

De top 15 is berekend op basis van een kwartaal gemiddelde, waarbij de gemiddelde waarde van de belegging is afgezet tegen de gemiddelde Net Asset Value (NAV). Het land is het land van domicilie.

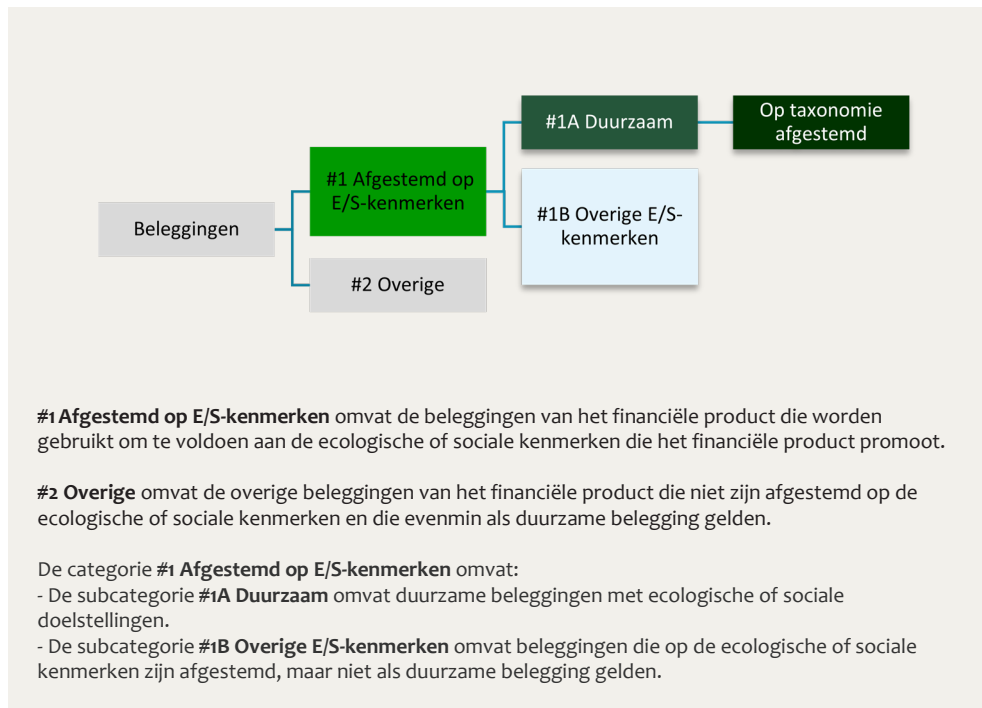

De **activa-allocatie** beschrijft het aandeel beleggingen in specifieke activa.

Wat was het aandeel duurzaamheid gerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De beleggingen van SPW zijn opgebouwd uit beleggingen die E/S karakteristieken promoten (~83%) en "Overige" (~17%). Deze waarden zijn berekend op basis van een kwartaalgemiddelde, waarbij de gemiddelde waarde van de belegging is afgezet tegen de gemiddelde Net Asset Value (NAV).

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Subsector	% Activa
Financiële instellingen		20.50%
Overheid		19.50%
Informatietechnologie		11.50%
Gesecuritiseerd		9.80%
Vastgoed		9.30%
Luxe goederen		5.50%
Industriële bedrijven		5.10%
Gezondheidszorg		4.60%
Overig		3.40%
Dagelijkse goederen		2.70%
Basismaterialen		2.00%
Telecommunicatie		2.00%
Nutsbedrijven		1.90%
Energie	Olie, gas en verbruikbare brandstoffen	1.00%
	Overig	0.40%
	Energie- apparatuur en -diensten	0.10%
Transport		0.70%

Om te bepalen of aan de EU-taxonomie wordt voldaan, bevatten de criteria voor **fossiel gas** emissiegrenswaarden en de omschakeling naar hernieuwbare brandstoffen tegen eind 2035. Voor **kernenergie** bevatten de criteria uitgebreide regels inzake veiligheid en afvalbeheer.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een ecologische doelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

Sectoren zoals bovenstaand benoemd zijn gebaseerd op GICS sector met daarbij toevoegingen voor specifieke beleggingen (bijvoorbeeld overheid).

De sectoren zijn berekend op basis van een kwartaalgemiddelde, waarbij de gemiddelde waarde van de belegging is afgezet tegen de gemiddelde Net Asset Value (NAV). Sub sectoren gerelateerd aan fossiele brandstoffen worden weergegeven zoals vereist door de SFDR-regelgeving.

In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- De **omzet** die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeeft;
- De **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- De **operationele uitgaven** (OpEx) die groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeven.

Door middel van haar investeringen draagt het product bij aan de volgende milieudoelstellingen zoals uiteengezet in artikel 9 van de EU Taxonomie:

- Mitigatie klimaatverandering: 0.4%
- Adaptatie klimaatverandering: 0.0%

De cijfers geven het aandeel van activiteiten in overeenstemming met de taxonomie als percentage van de omzet weer. De percentages voor afstemming met EU-taxonomie worden berekend op basis van een kwartaalgemiddelde. In gevallen waarin het bedrijf niet publiekelijk rapporteerde over afstemming met EU-taxonomie, werd equivalente informatie verkregen van een externe gegevensleverancier. Dit werd zeer beperkt toegepast. De vereisten vastgesteld in Artikel 3 van Verordening (EU) 2020/852 waren noch onderworpen aan assurance verstrekt door een accountant, noch beoordeeld door een derde partij.

- **Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen²?**

Ja

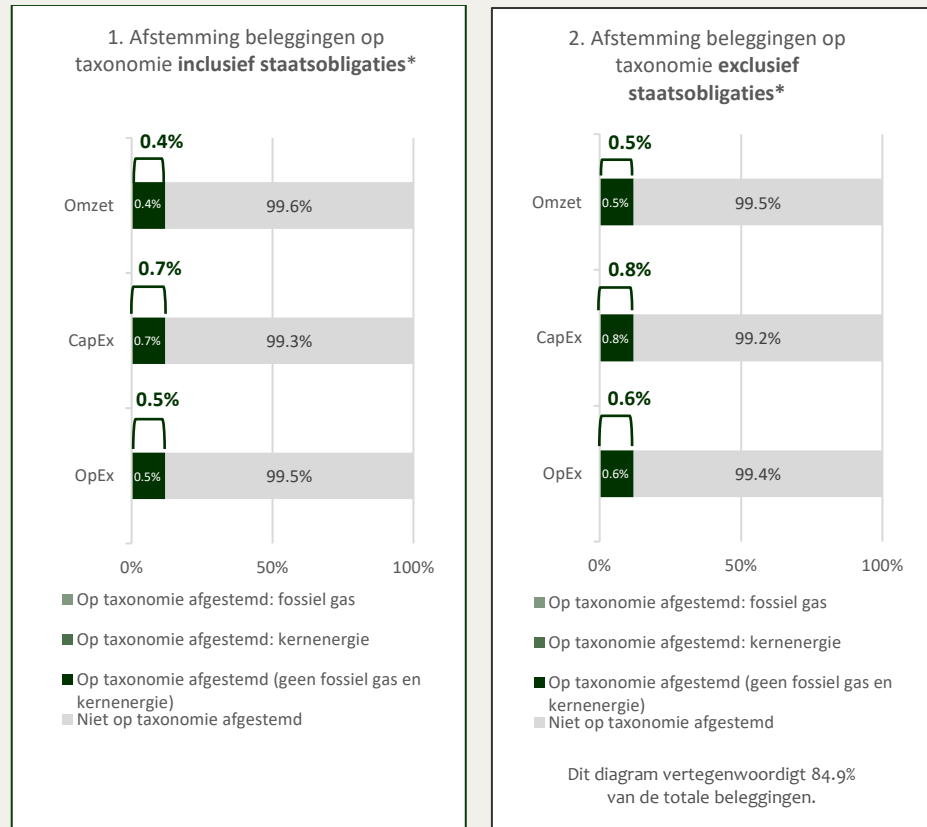
In fossiel gas

In kernenergie

Nee

² Activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie zullen alleen aan de EU-taxonomie voldoen indien zij bijdragen aan het beperken van de klimaatverandering ("klimaatmigratie") en geen ernstige afbreuk doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie – zie de toelichting in de linkermarge. De uitgebreide criteria voor economische activiteiten in de sectoren fossiel gas en kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen, zijn vastgesteld in Gedelegeerde Verordening (EU) 2022/1214 van de Commissie.

De onderstaande diagrammen geven in het groen het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen. Er is geen geschikte methode om te bepalen in hoeverre staatsobligaties* op de taxonomie zijn afgestemd. Daarom geeft het eerste diagram de mate van afstemming voor alle beleggingen van het financiële product inclusief staatsobligaties, terwijl het tweede diagram alleen voor de beleggingen van het financiële product in andere producten dan staatsobligaties aangeeft in hoeverre die op de taxonomie zijn afgestemd**.

* In deze diagrammen omvat "staatsobligaties" alle blootstellingen aan overheden gebaseerd op de BICS sectoren centrale banken, soevereine overheden en Supranationals.
 ** In deze diagrammen zijn de balken inzake "op taxonomie afgestemd" uitvergroot, dit om de leesbaarheid van de diagram te vergroten. De omvang van de balken is derhalve niet meer in overeenstemming met de relatieve verhouding ten opzichte van het totaal.

De percentages voor afstemming met EU-taxonomie worden berekend op basis van een kwartaalgemiddelde. In gevallen waarin het bedrijf niet publiekelijk rapporteerde over afstemming met EU-taxonomie, werd equivalente informatie verkregen van een externe gegevensleverancier. Dit werd zeer beperkt toegepast. De vereisten vastgesteld in Artikel 3 van Verordening (EU) 2020/852 waren noch onderworpen aan assurance verstrekt door een accountant, noch beoordeeld door een derde partij.

zijn duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologische duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

● **Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?**

Het product investeerde 0.2% van de investeringen in faciliterende activiteiten en niet in transitieactiviteiten.

De cijfers geven het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten als percentage van de omzet weer. De percentages voor afstemming met EU-taxonomie worden berekend op basis van een kwartaalgemiddelde. In gevallen waarin het bedrijf niet publiekelijk rapporteerde over afstemming met EU-taxonomie, werd equivalente informatie verkregen van een externe gegevensleverancier. Dit werd zeer beperkt toegepast. De vereisten vastgesteld in Artikel 3 van Verordening (EU) 2020/852 waren noch onderworpen aan assurance verstrekt door een accountant, noch beoordeeld door een derde partij.

● **Hoe verhield het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?**

Niet van toepassing. In de voorgaande referentieperiode is niet over de op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen gerapporteerd.

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?

Niet van toepassing.

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?

Niet van toepassing.

Welke beleggingen zijn opgenomen in “overige”? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Voor deze pensioenregeling zijn de volgende beleggingen opgenomen in #2 Overige:

- geldmarktinstrumenten, derivaten, hedgefondsen en enkele private investeringen.

Derivaten en geldmarktinstrumenten worden uitsluitend gebruikt voor efficiënt portefeuillebeheer en voor het beperken van risico's in overeenstemming met de Pensioenwet. Voor beleggingen in #2 Overige zijn er geen ecologische of sociale minimumwaarborgen.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/of sociale kenmerken te voldoen?

Uitsluiten

Gedurende 2023 heeft er twee keer een actualisatie van de uitsluitingslijst plaatsgevonden.³

Aanscherping van duurzaamheidseisen aan beleggingen (ESG-integratie)

In 2023 scherpten we deze criteria aan en willen we alleen nog beleggen in bedrijven die leiderschap op duurzaamheid tonen (koplopers) of bedrijven die aan onze minimale ESG-criteria voldoen (middenmoters) of bedrijven die wij binnen afzienbare tijd tot verbetering kunnen aanzetten (beloften). Dit noemen wij ook wel het insluitingsbeleid.

Reductie van CO₂-emissies, afbouw fossiele brandstoffen en mitigatie en reductie van klimaatverandering

In 2023 implementeerden we voor de liquide beleggingscategorieën onze verlaagde omzeldrempel voor bedrijven in portefeuille die een deel van hun omzet uit de winning van steenkolen halen (van 30% naar 5%).

Ook voerden we aangescherpte criteria in voor het stemmen over klimaat; we stemden tegen het beloningsbeleid als bedrijven de bestuurdersbeloning niet gedeeltelijk koppelde aan de prestaties op het gebied van klimaat.

Tevens stelde onze uitvoerder een Focus Engagement Plan op voor klimaat, dat gericht is op veertien bedrijven in de sectoren elektriciteitsvoorziening, auto's, cement, chemie en bankwezen. In dit kader hebben bijvoorbeeld gesprekken met JP Morgan Chase & Co en AkzoNobel plaatsgevonden over de reductie van klimaatverandering.

Beleggen in duurzame ontwikkeling

Over de jaren heen dragen we steeds meer bij aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (Sustainable Development Goals). Eind Q4 2023 belegden we ca. 3,1 miljard euro (ca. 21% van ons belegd vermogen) in bedrijven die met hun producten bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen. We troffen geen aanvullende maatregelen in 2023.

³ Meer informatie is te vinden op: [Onze resultaten](#) | [Verantwoord Beleggen](#) | [SPW](#)

Referentie-benchmarks zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product de ecologische of sociale kenmerken verwezenlijkt die dat product promoot.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

- ***Waarin verschilt de referentiebenchmark van een brede marktindex?***

Niet van toepassing.

- ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd wat betreft de duurzaamheidsindicatoren voor het bepalen van de afstemming van de referentiebenchmark op de gepromote ecologische of sociale kenmerken?***

Niet van toepassing.

- ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?***

Niet van toepassing.

- ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?***

Niet van toepassing.

SPW Nettopensioenregeling

Model voor de periodieke informatieverstrekking ('periodic disclosure') voor de financiële producten, bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en in artikel 6, eerste alinea, van Verordening (EU) 2020/852.

Productnaam: SPW Nettopensioenregeling

Identificatiecode juridische entiteiten (LEI): 5493000Y69QXD2ECZ202

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een ecologische of sociale doelstelling, mits deze belegging geen afbreuk doet aan ecologische of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd, praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxononomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S-kenmerken)	
Heeft dit financieel product een duurzamebeleggingsdoelstelling?	
☐ Ja	☒ Nee
☐ Dit product heft de volgende duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling gedaan: __% <ul style="list-style-type: none"> ☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxononomie als ecologisch duurzaam gelden ☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxononomie niet als ecologisch duurzaam gelden ☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: __%	☒ Dit product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken . Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het een minimum van 0.8% duurzame beleggingen ¹ <ul style="list-style-type: none"> ☒ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxononomie als ecologisch duurzaam gelden ☐ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxononomie niet als ecologisch duurzaam gelden ☐ met een sociale doelstelling ☐ Dit product promootte E/S-kenmerken, maar heeft niet duurzaam belegd .

¹ Nadere toelichting op blz. 6 en 14.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot, worden verwezenlijkt.

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Deze pensioenregeling promoot:

Uitsluitingen van ongewenste activiteiten

In het referentiejaar heeft zich in de portefeuille een schending van het Uitsluitingsbeleid voorgedaan. Tussen 5 juni en 17 juli bevatte de portefeuille een positie in een bedrijf dat op de uitsluitingslijst staat vanwege betrokkenheid bij de productie, verkoop of distributie van kernwapens.

Zodra de positie in het bedrijf op 14 juli was ontdekt is direct tot verkoop overgegaan. De verkoop werd op 17 juli afgerond.

Gedurende de referentieperiode hebben geen andere schendingen van het uitsluitingsbeleid plaatsgevonden en is er niet beledigd in:

- Bedrijven die producten maken die volgens Nederlandse of internationale regels verboden zijn;
- Tabaksbedrijven;
- Bedrijven die kernwapens produceren of specifieke, belangrijke onderdelen daarvan;
- Clusterbommen, landmijnen, chemische- en biologische wapens;
- Staatsobligaties van landen waarvoor een bindend wapenembargo van de VN-Veiligheidsraad of de Europese Unie van kracht is.

Duurzaamheidsindicatoren #1 t/m #5 zijn van toepassing op dit E/S kenmerk.

Reductie van CO₂-emissies

We monitoren onze CO₂-voetafdruk en streven naar reductie van CO₂-emissies van onze beleggingsportefeuille. Onze doelstelling is dat in 2030 de CO₂-voetafdruk (scope 1 en 2) van onze aandelen- en bedrijfsobligatie-portefeuille 50% lager is dan in 2019.

Duurzaamheidsindicatoren #6 en #7 zijn van toepassing op dit E/S kenmerk.

Afbouw van fossiele brandstoffen

Kolen en teerzand zijn grondstoffen die met een grote CO₂-uitstoot gepaard gaan. We hebben daarom de omzetgrens van bedrijven waar wij in beleggen en die een deel van hun omzet uit de winning van kolen en/of teerzand halen verlaagd.

Duurzaamheidsindicator #8 is van toepassing op dit E/S kenmerk.

Mitigatie en reductie van effecten van klimaatverandering

We hebben een beleid opgesteld om klimaatverandering tegen te gaan. Hierin adresseren we negatieve effecten van klimaatrisico's. We werken er aan om onze beleggingsportefeuille in lijn te brengen met de internationale afspraken van het Akkoord van Parijs en het Nederlandse klimaatakkoord.

Duurzaamheidsindicator #9 zijn van toepassing op dit E/S kenmerk.

Bijdragen aan de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (SDG's)

We beoordelen hoe de producten en diensten van onze beleggingen bijdragen aan het bereiken van Sustainable Development Goals (SDG's), zoals duurzame en

betaalbare energie, veilige en duurzame steden, waardig werk en economische groei, en gezondheid en welzijn. Wanneer bedrijven met hun producten en diensten bijdragen aan deze doelen, gelden onze beleggingen in die bedrijven als Sustainable Development Investments (SDI's).

Duurzaamheidsindicator #10 is van toepassing op dit E/S kenmerk.

ESG-integratie

We hebben een insluitingsbeleid voor aandelen en bedrijfsobligaties dat gebaseerd is op VN Global Compact-thema's (mensenrechten, arbeid, milieu en anticorruptie). We stellen eisen aan beleggers en bedrijven op basis van de OESO-richtlijnen. Daarmee bedoelen we dat we investeren in bedrijven die aan onze criteria voldoen (koplopers) of die we nog kunnen aanzetten tot verbetering (beloften). Daarnaast hechten wij bij onze beleggingen in staatsobligaties belang aan sociale thema's die bijdragen aan het verbeteren van de mensenrechten en arbeidsomstandigheden, sociale rechten, anticorruptie en milieu.

Duurzaamheidsindicator #11 en #12 is van toepassing op dit E/S kenmerk.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?

#	Duurzaamheidsindicator	Observaties referentie-periode	Observaties voorgaande referentieperiode
1	Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoonsmijnen, clusterbommen, landmijnen, chemische- en biologische wapens). Gerelateerd aan PAI-indicator 14.	Gedurende het jaar heeft de regeling geen beleggingen in portefeuille gehad die aan de hiernaast genoemde karakteristieken voldoen. Waarde voor 2023: 0 Zie ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleid , 'Uitsluiten'.	Geen beleggingen in portefeuille welke aan hiernaast genoemde karakteristieken voldoen. Waarde voor 2022: 0. We verwijzen voor de selectie en uitsluiting van de betreffende bedrijven naar het uitsluitingsbeleid.
2	Blootstelling aan bedrijven die betrokken zijn bij het produceren, distribueren en verkopen van kernwapens of belangrijke onderdelen daarvan.	In het referentiejaar is tussen 5 juni en 17 juli belegd in een bedrijf dat op de uitsluitingslijst staat vanwege betrokkenheid bij de productie, verkoop of distributie van kernwapens. Deze inbreuk op de uitsluitingslijst is ontstaan door een corporate action. Zodra de positie in het bedrijf op 14 juli was ontdekt, is direct tot verkoop overgegaan. De verkoop werd op 17	

		<p>juli afgerond. Gedurende het jaar hebben geen andere excepties plaatsgevonden.</p> <p>Zie ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleid, 'Uitsluiten'.</p>	
3	Blootstelling aan bedrijven betrokken bij de productie van tabak	<p>Gedurende het jaar heeft de regeling geen beleggingen in portefeuille gehad die aan de hiernaast genoemde karakteristieken voldoen.</p> <p>Zie ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleid, 'Uitsluiten'.</p>	<p>Geen beleggingen in portefeuille welke aan hiernaast genoemde karakteristieken voldoen.</p> <p>Waarde voor 2022: 0.</p>
4	Blootstelling aan beleggingen in obligaties van landen waarvoor een bindend VN- en/of EU wapenembargo geldt.	<p>Gedurende het jaar heeft de regeling geen beleggingen in portefeuille gehad die aan de hiernaast genoemde karakteristieken voldoen.</p> <p>Zie ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleid, 'Uitsluiten'.</p>	<p>Geen beleggingen in portefeuille welke aan hiernaast genoemde karakteristieken voldoen.</p> <p>Waarde voor 2022: 0.</p>
5	Blootstelling aan overheden die borgervrijheden en democratie in grote mate beperken.	<p>Gedurende het jaar heeft de regeling geen beleggingen in portefeuille gehad die aan de hiernaast genoemde karakteristieken voldoen.</p> <p>Zie ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleid, 'Uitsluiten'.</p>	<p>Geen beleggingen in portefeuille welke aan hiernaast genoemde karakteristieken voldoen.</p> <p>Waarde voor 2022: 0.</p>
6	Broeikasgas-emissies (scope 1 en 2). Gerelateerd aan PAI-indicator 1.	<p>Onze doelstelling is dat in 2030 de CO₂-voetafdruk (scope 1 en 2) van onze aandelen- en bedrijfsobligatie-portefeuille 50% lager is dan in 2019. De reductie voor de aandelen en credits portefeuilles ten opzichte van het peiljaar 2019 is: - 35%</p> <p>We gebruiken een nieuwe methode om broeikasgasemissies te berekenen. Wanneer we de nieuwe methode toepassen voor het referentiejaar 2022, zou</p>	<p>De totale reductie ten opzichte van het peiljaar 2015 is: -56.1%</p>

		de totale reductie -45% bedragen. Zie voor meer informatie ons Jaarverslag 2023.	
7	CRREM-alignment (efficiency & CO2) of verduurzamingsplan	De portefeuille voldoet aan het CRREM reductiepad, welke is opgenomen in de benchmark van het product	De portefeuille voldoet aan het CRREM reductiepad, welke is opgenomen in de benchmark van het product
8	Aantal bedrijven met blootstelling naar kolenmijnen en teerzand. Gerelateerd aan PAI-indicator 4.	Kolen en teerzand zijn grondstoffen die met een grote CO2 -uitstoot gepaard gaan. We brachten daarom de omzetgrens van bedrijven waar wij in belegden en die een deel van hun omzet uit de winning van kolen en/of teerzand halen steeds verder omlaag. We belegden, vanaf 1 juni 2023, niet in bedrijven die meer dan 5% van hun omzet uit kolenmijnen haalden (dit was voorheen 30%) We verwijzen voor de selectie van de betreffende bedrijven naar deze pagina over het insluitingsbeleid.	Geen beleggingen in portefeuille welke aan hiernaast genoemde karakteristieken voldoen. Waarde voor 2022: 0. We verwijzen voor de selectie van de betreffende bedrijven naar het insluitingsbeleid.
9	Aantal bedrijven in sectoren met hoge klimaat impact met langetermijndoelen voor reductie van broeikasgasuitstoot. Voor deze duurzaamheidsindicator rapporteren we over de aanvullende PAI klimaatindicator 4: Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie.	Gedurende de referentieperiode was het percentage bedrijven zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie in de aandelen en credits portefeuilles: 59.63% Dit percentage is gebaseerd op een beschikbaarheid van data voor 48.72% van de beleggingen in de aandelen en credits portefeuilles.	Niet van toepassing. Deze indicator is in augustus 2023 geïntroduceerd in de precontractuele informatie.
10	Percentage SDI ten opzichte van de gehele portefeuille.	Gedurende het jaar bedroeg het percentage SDI's ten opzichte van de totale NAV 17,3%.	Per jaareinde was het percentage SDI's ten opzichte van de totale NAV 17,5%.
11	Percentage 'koplopers' in de portefeuille ten opzichte van de netto waarde van de portefeuille.	Middels engagement en portefeuillemanagement wordt een 100% koploper percentage nagestreefd voor de aandelen- en	Middels engagement en portefeuillemanagement wordt een 100% koploper percentage nagestreefd voor de aandelen- en obligatieportefeuille. Per jaareinde was het percentage:

		obligatieportefeuille. Per jaareinde was het percentage: 89.0%. Met het percentage dat niet wordt geclassificeerd als koploper, wordt engagement gevoerd.	79.8%. Met het percentage dat niet wordt geclassificeerd als koploper, wordt engaged.
12	Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Gerelateerd aan PAI-indicator 10.	2,2% van de beleggingen in ondernemingen binnen onze portefeuille zijn betrokken geweest bij schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen. Op basis van het insluitingsbeleid beleggen wij in principe niet in bedrijven die betrokken zijn bij schendingen van de UNGC-principes of OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen, tenzij er een dialoog ("engagement") met het bedrijf over dit onderwerp gevoerd wordt.	Op basis van ons exclusiebeleid sluiten wij bedrijven uit die in ernstige mate de beginselen van het VN Global Compact of de richtsnoeren van de OESO schenden. Gedurende het jaar heeft de regeling geen beleggingen in portefeuille gehad die dit aantoonbaar schenden.

... en in vergelijking met voorafgaande perioden?

Voor een vergelijking met de voorafgaande periode verwijzen we naar bovenstaande tabel. Er hebben zich geen significante wijzigingen ten opzichte van de voorafgaande periode voorgedaan.

Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?

Hoewel dit product niet verplicht is om duurzame beleggingen te doen, zijn wij wel verplicht om te rapporteren over de op de taxonomie afgestemde investeringen in dit product omdat het product duurzaamheidskenmerken promoot. Op de taxonomie afgestemde beleggingen komen ook in aanmerking als duurzame beleggingen onder de SFDR en dragen bij aan een van de milieudoelstellingen uit de EU-taxonomie. De op de taxonomie afgestemde investeringen in het product droegen bij aan de doelstelling om de klimaatverandering te beperken.

Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan, geen ernstig afbreuk gedaan aan ecologische of sociaal duurzame beleggingsdoelstellingen?

Voor op de taxonomie afgestemde beleggingen is het beginsel “geen ernstig afbreuk doen” vastgelegd in de technische screeningcriteria van de Taxonomieverordening. Alle Taxonomie-gerichte investeringen voldoen aan deze criteria.

De belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

Naast de technische screeningcriteria zijn de minimale waarborgen van de taxonomieverordening toegepast om ervoor te zorgen dat bij de beoordeling van het beginsel van “geen ernstig afbreuk doen” rekening wordt gehouden met alle relevante belangrijkste negatieve impactindicatoren. Voor meer informatie over de mate waarin de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling in lijn waren met de Taxonomie, zie: “In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxononomie?”

Door het uitsluitingsbeleid voor dit product toe te passen, wordt ervoor gezorgd dat het product niet wordt blootgesteld aan de productie of verkoop van controversiële wapens.

Waren de duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

Door de minimale waarborgen van de taxonomie toe te passen op de op de taxonomie afgestemde beleggingen in dit product, zorgen we ervoor dat deze investeringen in lijn zijn met de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de VN-richtlijnen voor het bedrijfsleven en de mensenrechten, door te voldoen aan de vereisten rond het minimum waarborgen voor op taxonomie afgestemde beleggingen. Dit betekent dat de op de taxonomie afgestemde investeringen in dit product passende due diligence- en herstelprocedures hebben geïmplementeerd om de afstemming te garanderen met de normen voor verantwoord zakelijk gedrag zoals vermeld in de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de VN-richtlijnen voor het bedrijfsleven en de mensenrechten.

In de EU-taxononomie is het beginsel “geen ernstig afbreuk doen” vastgelegd. Dit houdt in dat op de taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxononomie, en dat een en ander vergezeld gaat van specifieke Uniecriteria.

Het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen evenmin ernstig afbreuk doen aan ecologische of sociale doelstellingen.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

Deze pensioenregeling houdt op verschillende manieren rekening met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren.

1. Duurzaamheidsindicatoren

In de paragraaf ‘Welke ecologische en/of sociale kenmerken promoot dit financiële product?’ in onze precontractuele informatie beschrijven we of de betreffende duurzaamheidsindicator gerelateerd is aan een PAI-indicator. We rapporteren hierover vervolgens jaarlijks in onze periodieke rapportage.

2. OESO/IMVB-convenant

In ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen-beleid hebben wij doelstellingen geformuleerd gerelateerd aan de OESO-richtlijnen en het IMVB-convenant. Het IMVB-convenant liep eind 2022 af; we blijven de afspraken van het convenant wel volgen. We rapporteren over de resultaten van de dialogen met bedrijven (engagements) die zijn gesloten. Onze website bevat een meer gedetailleerde toelichting op de implementatie van due diligence volgens de OESO-richtlijnen. Op basis van de principes in het OESO-richtsnoer, zorgt onze uitvoerder voor een screening op de portefeuille op eventuele negatieve impact van beleggingen.

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel beleggingen** van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: **2023**.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

#	Grootste beleggingen	Sector	Land	% activa
1	iShares Core EUR Govt Bond UCITS ETF	Financiële instellingen	Ierland	5.4%
2	French Republic	Overheid	Frankrijk	5.4%
3	Italian Republic	Overheid	Italië	3.1%
4	iShares EUR Govt Bond 15-30yr UCITS ETF	Financiële instellingen	Ierland	3.1%
5	Federal Republic of Germany	Overheid	Duitsland	2.6%
6	United States of America	Overheid	Verenigde Staten	2.5%
7	Apple Inc	Informatietechnologie	Verenigde Staten	1.6%
8	Kingdom of Spain	Overheid	Spanje	1.6%
9	Microsoft Corp	Informatietechnologie	Verenigde Staten	1.4%
10	Federal National Mortgage Association	Gesecuritiseerd	Verenigde Staten	1.1%
11	Alphabet Inc	Informatietechnologie	Verenigde Staten	0.9%
12	Taiwan Semiconductor Manufacturing Co Ltd	Informatietechnologie	Taiwan	0.9%
13	Prologis Inc	Vastgoed	Verenigde Staten	0.7%
14	United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland	Overheid	Verenigd Koninkrijk	0.7%
15	Amazon.com Inc	Luxe goederen	Verenigde Staten	0.7%

De top 15 is berekend op basis van een kwartaalgemiddelde, waarbij de gemiddelde waarde van de belegging is afgezet tegen de gemiddelde Net Asset Value (NAV). Het land is het land van domicilie.

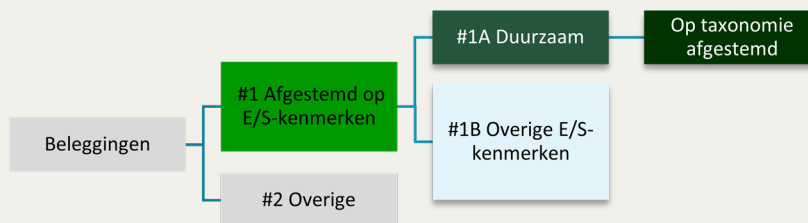

De **activa-allocatie** beschrijft het aandeel beleggingen in specifieke activa.

Wat was het aandeel duurzaamheid gerelateerde beleggingen?

● Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De beleggingen van SPW zijn opgebouwd uit beleggingen die E/S karakteristieken promoten (89,2%) en "Overige" (10,8%). Deze waarden zijn berekend op basis van een kwartaalgemiddelde, waarbij de gemiddelde waarde van de belegging is afgezet tegen de gemiddelde Net Asset Value (NAV).

#1 Afgestemd op E/S-kenmerken omvat de beleggingen van het financiële product die worden gebruikt om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

#2 Overige omvat de overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken en die evenmin als duurzame belegging gelden.

De categorie **#1 Afgestemd op E/S-kenmerken** omvat:

- De subcategorie **#1A Duurzaam** omvat duurzame beleggingen met ecologische of sociale doelstellingen.
- De subcategorie **#1B Overige E/S-kenmerken** omvat beleggingen die op de ecologische of sociale kenmerken zijn afgestemd, maar niet als duurzame belegging gelden.

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Subsector	% Activa
Basismaterialen		2.8%
Dagelijkse goederen		3.9%
Energie	Energie-apparatuur en -diensten	0.1%
	Olie, gas en verbruikbare brandstoffen	1.3%
Financiële instellingen		19.7%
Gesecuritiseerd		3.4%
Gezondheidszorg		6.5%
Industriële bedrijven		6.0%
Informatietechnologie		13.9%
Luxe goederen		7.5%
Nutsbedrijven		1.8%
Overheid		19.2%
Telecommunicatie		1.5%
Transport		1.1%
Vastgoed		8.8%
Overig		2.5%

Om te bepalen of aan de EU-taxonomie wordt voldaan, bevatten de criteria voor **fossiel gas** emissiegrenswaarden en de omschakeling naar hernieuwbare energie of koolstofarme brandstoffen tegen eind 2035. Voor **kernenergie** bevatten de criteria uitgebreide regels inzake veiligheid en afvalbeheer.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een ecologische doelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

Sectoren zoals bovenstaand benoemd zijn gebaseerd op GICS met daarbij toevoegingen voor specifieke beleggingen (bijvoorbeeld overheid).

De sectoren zijn berekend op basis van een kwartaalgemiddelde, waarbij de gemiddelde waarde van de belegging is afgezet tegen de gemiddelde Net Asset Value (NAV). Subsectoren gerelateerd aan fossiele brandstoffen worden weergegeven zoals vereist door de SFDR-regelgeving.

In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden

uitgedrukt als aandeel van:

- De **omzet** die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeeft;
- De **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- De **operationele uitgaven** (OpEx) die groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeven.

Door middel van haar investeringen draagt het product bij aan de volgende milieudoelstellingen zoals uiteengezet in artikel 9 van de EU Taxonomie:

- Mitigatie klimaatverandering: 0.7%
- Adaptatie klimaatverandering: 0.0%

De cijfers geven het aandeel van activiteiten in overeenstemming met de taxonomie als percentage van de omzet weer. De percentages voor afstemming met EU-taxonomie worden berekend op basis van een kwartaalgemiddelde. In gevallen waarin het bedrijf niet publiekelijk rapporteerde over afstemming met EU-taxonomie, werd equivalente informatie verkregen van een externe gegevensleverancier. Dit werd zeer beperkt toegepast. De vereisten vastgesteld in Artikel 3 van Verordening (EU) 2020/852 waren noch onderworpen aan assurance verstrekt door een accountant, noch beoordeeld door een derde partij.

- **Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen²?**

Ja

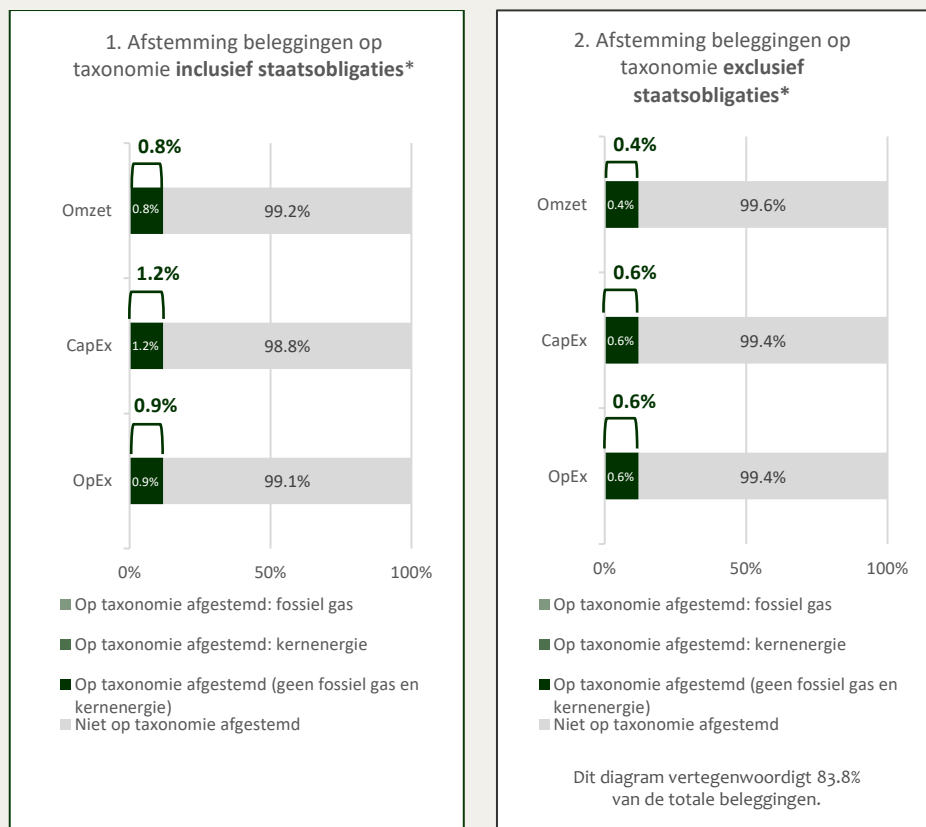
In fossiel gas

In kernenergie

Nee

² Activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie zullen alleen aan de EU-taxonomie voldoen indien zij bijdragen aan het beperken van de klimaatverandering ("klimaatmigratie") en geen ernstige afbreuk doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie – zie de toelichting in de linkermarge. De uitgebreide criteria voor economische activiteiten in de sectoren fossiel gas en kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen, zijn vastgesteld in Gedelegeerde Verordening (EU) 2022/1214 van de Commissie.

De onderstaande diagrammen geven in het groen het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen. Er is geen geschikte methode om te bepalen in hoeverre staatsobligaties* op de taxonomie zijn afgestemd. Daarom geeft het eerste diagram de mate van afstemming voor alle beleggingen van het financiële product inclusief staatsobligaties, terwijl het tweede diagram alleen voor de beleggingen van het financiële product in andere producten dan staatsobligaties aangeeft in hoeverre die op de taxonomie zijn afgestemd**.

* In deze diagrammen omvat "staatsobligaties" alle blootstellingen aan overheden gebaseerd op de BICS sectoren centrale banken, soevereine overheden en Supranationals.

** In deze diagrammen zijn de balken inzake "op taxonomie afgestemd" uitvergroot, dit om de leesbaarheid van de diagram te vergroten. De omvang van de balken is derhalve niet meer in overeenstemming met de relatieve verhouding ten opzichte van het totaal.

De percentages voor afstemming met EU-taxonomie worden berekend op basis van een kwartaalgemiddelde. In gevallen waarin het bedrijf niet publiekelijk rapporteerde over afstemming met EU-taxonomie, werd equivalente informatie verkregen van een externe gegevensleverancier. Dit werd zeer beperkt toegepast. De vereisten vastgesteld in Artikel 3 van Verordening (EU) 2020/852 waren noch onderworpen aan assurance verstrekt door een accountant, noch beoordeeld door een derde partij.

zijn duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologische duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

● **Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?**

Het product investeerde 0.4% van de investeringen in faciliterende activiteiten en 0.0% in transitieactiviteiten.

De cijfers geven het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten als percentage van de omzet weer. De percentages voor afstemming met EU-taxonomie worden berekend op basis van een kwartaalgemiddelde. In gevallen waarin het bedrijf niet publiekelijk rapporteerde over afstemming met EU-taxonomie, werd equivalente informatie verkregen van een externe gegevensleverancier. Dit werd zeer beperkt toegepast. De vereisten vastgesteld in Artikel 3 van Verordening (EU) 2020/852 waren noch onderworpen aan assurance verstrekt door een accountant, noch beoordeeld door een derde partij.

● **Hoe verhield het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?**

Niet van toepassing.

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?

Niet van toepassing.

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?

Niet van toepassing.

Welke beleggingen zijn opgenomen in “overige”? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Voor deze pensioenregeling zijn de volgende beleggingen opgenomen in #2 Overige:

- geldmarktinstrumenten, derivaten en een gedeelte van de staatsobligaties; en
- een gedeelte van de beleggingen in bedrijfsobligaties.

Derivaten en geldmarktinstrumenten worden uitsluitend gebruikt voor efficiënt portefeuillebeheer en voor het beperken van risico's in overeenstemming met de Pensioenwet. Voor beleggingen in #2 Overige zijn er geen ecologische of sociale minimumwaarborgen.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/of sociale kenmerken te voldoen?

Uitsluiten

Gedurende 2023 heeft er twee keer een actualisatie van de uitsluitingslijst plaatsgevonden.³

Aanscherping van duurzaamheidseisen aan beleggingen (ESG-integratie)

In 2023 scherpten we deze criteria aan en willen we alleen nog beleggen in bedrijven die leiderschap op duurzaamheid tonen (koplopers) of bedrijven die aan onze minimale ESG-criteria voldoen (middenmoters) of bedrijven die wij binnen afzienbare tijd tot verbetering kunnen aanzetten (beloften). Dit noemen wij ook wel het insluitingsbeleid.

Reductie van CO₂-emissies, afbouw fossiele brandstoffen en mitigatie en reductie van klimaatverandering

In 2023 implementeerden we voor de liquide beleggingscategorieën onze verlaagde omzeldrempel voor bedrijven in portefeuille die een deel van hun omzet uit de winning van steenkolen halen (van 30% naar 5%).

Ook voerden we aangescherpte criteria in voor het stemmen over klimaat; we stemden tegen het beloningsbeleid als bedrijven de bestuurdersbeloning niet gedeeltelijk koppelde aan de prestaties op het gebied van klimaat.

Tevens stelde onze uitvoerder een Focus Engagement Plan op voor klimaat, dat gericht is op veertien bedrijven in de sectoren elektriciteitsvoorziening, auto's, cement, chemie en bankwezen. In dit kader hebben bijvoorbeeld gesprekken met JP Morgan Chase & Co en AkzoNobel plaatsgevonden over de reductie van klimaatverandering.

Beleggen in duurzame ontwikkeling

Over de jaren heen dragen we steeds meer bij aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (Sustainable Development Goals). Eind Q4 2023 belegden we ca. 21% van ons belegd vermogen in bedrijven die met hun producten bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen. We troffen geen aanvullende maatregelen in 2023.

³ Meer informatie is te vinden op: [Onze resultaten](#) | [Verantwoord Beleggen](#) | [SPW](#)

Referentie-benchmarks zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product de ecologische of sociale kenmerken verwezenlijkt die dat product promoot.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

- ***Waarin verschilt de referentiebenchmark van een brede marktindex?***

Niet van toepassing.

- ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd wat betreft de duurzaamheidsindicatoren voor het bepalen van de afstemming van de referentiebenchmark op de gepromote ecologische of sociale kenmerken?***

Niet van toepassing.

- ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?***

Niet van toepassing.

- ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?***

Niet van toepassing.